

DE CONCEPTV
ET GENERATIONE
HOMINIS: DE MATRICE ET EIVS
PARTIBVS, NEC NON DE CONDITIONE IN-
FANTIS IN VTERO, ET GRAVIDARVM CVRA ET OFFICIO:
 De partu & parturientium infantiumq; cura omnifaria: De differentijs non
 naturalis partus & earundem curis: De Mola alijsq; falsis vteri tumoribus,
 simulq; de abortibus & monstris diuersis, nec non de conceptus signis va-
 rijs: De sterilitatis causis diuersis, & de præcipuis Matricis ægritudini-
 bus, omniumq; horum curis varijs, libri sex, opera clarif-
 simi viri **IACOBI RVFFI**, Chirurgi Tigu-
 rini, quondam congesti.

*Nunc denud recogniti & in plerisq; locis castigati, picturis in super conuenientissimū fæ-
 tus primū in vtero siti, deinde in partu, mox etiam matrici & instrumentorum
 ad partum promouendum, & extrahendum pertinentium, illustrati, ornati, & in
 usum eorum qui parturientibus, & obstetricibus consulere debent, typis euulgati.*

Francoforti ad Mœnum. Anno M. D. LXXX.

CLARISSIMO ET SPE
CTABILI VIRO, DOMINO LE-

ONARDO THVRNEISSERO, sum

Chirurgen / Electoris Brandenburgici Archiatro
ordinario, & Chimico solertissimo,

Domino & fautori suo
colendo.

MULTAS esse, Thurneiffere clarissime, doctrina Physica
partes, nemo est qui absq, minus sani iudicij nota ambigere
velit. Vulgò namque in Scholis exordia quadam vsitatè tra-
di solent, de elementis, de certo numero primarum qualita-
tum, quibus miranda Sapiencia Deus vagabunda materia
quasi met as circumdedit, de loco, de motu, de tempore, de corporibus mixtis, de
differentijs causarum. Quae quidem exordia cognosci necesse est, sed tradenda
sunt ordine, & non miscenda praestigia inanium disputationum. Accidit enim

& in hoc genere doctrina, ingeniorum vanitate, vt relictis materijs necessa-
 rijs, quia videbantur esse nota, procul quasita sint argutia, admirationem pari-
 tura propter nouitatem: cum reuera longè maior sit Sapientia, mediocris con-
 sideratio rerum, quas Deus in natura condidit, in quibus conspici suam Sapi-
 entiam voluit, quàm illa verborum cauillationes, quarum nulla est in vita vti-
 litas. Mox autem ex illis exordijs Physicis ducenda est iuuentus ad aspectio-
 nem humani corporis, vt nos ipsos, qui certè præcipuum opus in hac visibili na-
 tura sumus, agnoscere incipiamus. Et quamuis dulcedo cognitionis per sese in-
 uitat bona ingenia, tamen & vtilitatis magnitudine moueamur, quæ quidem
 in conspectu est. Ratio enim tuenda valetudinis non potest quotidie ex Medico-
 rum præscriptis peti, sed aliqua ex parte singulis propter quotidiana pericula
 nota esse debet: ad quam cognoscendam profectò necesse est multorum mem-
 brorum positus, substantias, qualitates & officia scire, ac obseruare quæ quibus
 foueantur aut lædantur. Hæc quantulacunque cognitio prodest ad vitandos
 multos morbos; Sæpè enim philosophica diligentia depelli possunt recens nati
 morbi, antequam cõfirmantur, quibus postea Medici frustra adhiberent remedia. Ad
 fieri non potest, nisi corporis humani adificium aliquo modo notum sit. Deinde
 nutrix est multarum virtutum hæc ipsa aspectio adificij multarum in nobis
 partium. Et quia prima virtus est, Agnitio Dei opificis, valdè confirmatur ad-
 sensio de Providentiæ, cum admirandam artem in tota fabricatione hominis
 consideramus, de qua non temerè dictum est, hominem esse paruum mun-
 dum: quia mens imago Dei est, fastigium hominis Cerebrum, nerui & spiri-
 tus qui gubernant omnes actiones, cœlestem naturam referunt. Culina gi-
 gnens alimentum, terra & aqua similia est. Cor autem, quod fons est vitæ &
 viuifici caloris, Soli rectissimè conferrè existimo. Iam singule partes ita aptè
 distributæ sunt locis, & distinctæ materia, figuris, qualitatibus, vt ordine ac
 arte conuincamur, hanc rerum naturam nequaquam casu extitisse, sed esse
 mentem conditricem, quæ de sese testimonium extare in hominum natura, id-
 que à nobis agnosci & intelligi velit. Nec tantum conuincit nos hic ordo, vt
 esse Deum fateri cogamur, sed etiam qualis sit, monet, & imaginem guberna-
 tionis diuinæ in nobis circumferimus. Hæc cum agnoscimus, cogitemus nos ve-
 rè Deo curæ esse, cum res in ipso optimas, scilicet, sapientiæ suæ radios, in nos
 transfuderit. In harum maximarum rerum consideratione nos adiuuari aspe-
 ctione naturæ hominis fatendum est. Ideo enim vestigia Diuinitatis multa no-
 bis impressa sunt, vt agnoscamus Architectum, & tota nostra vita ad normam
 diuinæ mentis congruat, cuius in nos similitudo transfusa est. Multum etiam
 prodest ad valetudinis curam & mores regendos agnitio fragilitatis in hoc a-
 dificio

D E D I C A T O R I A.

disicio humani corporis. Et si enim fragilitas nostrorum corporum, etiam sine doctrina, ex tristissimis exemplis cognosci potest: tamen aliqui doctrina premoniti, minus temerarij sunt. Cum igitur ingens sit utilitas, nosse humani corporis adificium, hac doctrina nequaquam negligenda est. Digna enim est omnino res homine, aspicere rerum naturam, nec aspernari considerationem huius mirandi opificij mundi, quod ideò tanta arte conditum est, ut tanquam theatrum aspiat, nosq; de Deo, & de eius voluntate commonefaciat. Sed tamen maximè in nobis ipsis & decet, & prodest partium seriem, figuras, coagmentationem, vires & officia videre. Oraculum esse dixerunt: γῶβι σαυτῶν, quod etsi multa monet, tamen etiam hac accommodetur, ut illa, quæ in nobis ipsis admiratione digna sunt, & quæ sunt fontes plurimarum actionum in vita, studiosè aspiamus. Cùmque homines ad Sapientiam & Iusticiam conditi sint, ac vera Sapientia sit Agnitio Dei, & natura consideratio, fatendum est, hanc doctrinam cognoscendam esse, in qua causa multarum actionum & mutationum in nobis conspiciuntur. Inter alios autem congesit clarissimus & solertissimus Medicus, Iacobus Rueff, Tigurinus, non contemnendum librum de conceptu & generatione hominis, unde Providentiæ diuinæ, nostræ structura, fragilitatis & valetudinis cura, manifesta signa cõspiciuntur. Quem autorem cum propter Latinæ dictionis puritatem, tum propter elegantem doctrinam, ac insignem multiplicium rerum experientiam summis laudibus vehè cognoscerem, & immensam utilitatem, quæ ex huius tanti viri limatis ac consummatissimis lucubrationibus ad industrium & vigilantem lectorem redundare posse videretur, mecum aliquandò diligentius expendissem. Et verò illa ipsa Cõmentaria ante aliquot annos ab hinc impressa inuentu rariora esse, usque ut in transcriptionibus librorũ fieri solet, mendas non paucas irrepisse animaduertens: Adhæc à quibusdam tum officij mei, tum utilitatis publicæ admonitus, meis impensis cum typis describendum esse recepissem, operæ pretium me facturum putavi, si cum multis editione priorè mendas deprauatum & obscuratum, suo nitore pristino, quo ad fieri posset, restitui, figurisq; planè nouis illustrari & ab interitu vindicari curarem. Caterùm cum opus hoc de conceptu & generatione hominis, meâ qualicunq; operâ repurgatum, magno cuidam & spectabili viro commendaturus ac inscripturus essem, qui & ipsum & impensum ipsi recognoscendo, ac eliminando laborem meum ab iniqua maledicorum hominum censura, maleuolâq; obrectatione vindicaret: Ad T. E. Thurneisserè clarissime, illud peculiariter cum nominis tui clarissimi inscriptione mutere, tuoq; acerrimo iudicio subijcere volui, quod T. E. doctrina & peritia bonarum literarum, ac plurimarum rerum experientia singularis, in varijs ne-

EPIST. DEDICATORIA.

gotijs ac consultationibus ita probata & cognita sit, vt de hoc genere scripto-
rum tui iudicij calculo reportato, aliorum iniqua censura non sint extime-
scenda: nec ea cuiquam gratiora fore sperarem, quam vtilitatem & prestan-
tiam ipsorum intelligenti. Nam (vt vulgò dici solet) Artis cuiusque Iudex est
optimus, qui eam cognoscit, nec scientia inimicum, nisi ignorantem, habet.

Tibi igitur, spectabilis ac solertissime Thurneissere, tuoq³ patrocínio auto-
rem hunc commendo ac consecro: Teq³ rogo vehementer, vt cum pro tua sin-
gulari, qua prestas omnibus humanitate, candido atq³ beneuolo animo susci-
pias, tuoq³ patrocínio contra maleuolos protegas, hanc compellationem meam
benignè admittas, institutum Dedicationis probes, meq³ in numerum culto-
rum tuorum referas, etiam atq³ etiam peto. Id quod si obtinero, vberimos
consilij mei fructus percipiam, ac nihil eorum, qua ad praedicationem & lau-
dem T. E. pertinere poterunt, pratermittam. Quam ea valetudinis prosperi-
tate, eoq³ rerum ac studiorum felici successu florere precor, quo viri pietate,
virtute, studijs meritisq³, erga quàm plurimos insignes à bonis omnibus dignif-
simi iudicantur, ac me meaq³ studia fauori tuo commendo. Francofordia ad
Mœnum, 3. Idus Martij, Anno CIO IO LXXX.

T. E.

Studiofissimus

Sigismundus Feirabenius,
Bibliopola Franco-
fordiensis.

DISPO-

DISPOSITIO OPERIS PER ARGV-
MENTA LIBRORVM ET
Capitum.

LIBER PRIMVS,
De generatione hominis.

- Cap. 1. De genitali femine, quid sit, vnde & quomodo nascatur.
- Cap. 2. De mixtura vtriusq; sexus feminis eiusq; substantia & forma.
- Cap. 3. De tribus tunicis quibus foetus in vtero munitur ac tegitur.
- Cap. 4. De tribus facultatibus corpus dispéfantibus, & ipso Spiritu.
- Cap. 5. De vera partium generatione, & incremento foetus pro ratione dierum ac mensium.
- Cap. 6. De nutrimento foetus in vtero, quibus alimentis alatur, & quando in infantem excrefcatur.

LIBER SECVNDVS,
De Matrice & eius partibus, nec non de
conditione infantis in vtero, &
gravidarum cura &
officio.

- Cap. 1. Quàm necessariũ fit matricis anatomen huic operi inferere.
- Cap. 2. De matricis substantia, forma, qualitatibus, & partibus annexis.
- Cap. 3. Quantæ utilitatis fit exactã huius tractationis tenere notitiã.
- Cap. 4. De conditione infantis in vtero, et gravidarũ cura & officio.
- Cap. 5. Quomodo se infans in vtero, 5. 6. 7. & 8. mense habeat, nec non de discrimine sexus & formarum.
- Cap. 6. De præceptis quibusdam prægnantibus vsq; ad partus horam ad varios casus admodum necessarijs.

LIBER TERTIVS,
De Partu, & parturientium infantiumq; cura omnifaria.

- Cap. 1. De legitimo partus tempore & forma, & parturientium doloribus.
- Cap. 2. De obstetricum officio & apta sedilis forma.
- Cap. 3. De naturalibus quibusdã præceptis & medicaminibus partus moram & difficultatem alleuantibus.
- Cap. 4. Quomodo Secundæ morã facientes ad facilem exitum permouendæ sint.
- Cap. 5. De cura puerperæ & infantis recens nati.

Cap. 6. Quomodo & quibus instrumentis impediti & mortui infantes producendi.

LIBER QVARTVS.

De differentijs non naturalis partus, & earundem curis.

- Cap. 1. De prima forma non naturalis partus, & quomodo ei subueniendum.
Cap. 2. De secunda.
Cap. 3. De tertia.
Cap. 4. De quarta.
Cap. 5. De quinta.
Cap. 6. De sexta.
Cap. 7. De septima.
Cap. 8. De octaua.
Cap. 9. De nona.
Cap. 10. De decima.
Cap. 11. De yndecima.
Cap. 12. De duodecima.
Cap. 13. De decimatertia.
Cap. 14. De decimaquarta.
Cap. 15. De decimaquinta.

LIBER QVINTVS.

De mola alijsq; falsis vteri tumoribus, simulq; de abortibus & monstribus diuersis, nec non de cōceptus signis varijs.

- Cap. 1. De mola, ceterisq; falsis creditis conceptibus.
Cap. 2. De cura mole & aliorum falsorum tumorum vteri.
Cap. 3. De imperfectis infantibus, nec non monstrosis & prodigiosis partibus.
Cap. 4. De abortus causis & signis, nec non de abortientium omni-faria cura.
Cap. 5. De signis conceptus.
Cap. 6. An homines ex dæmonibus, & rursus dæmones ex hominibus, infantes concipere possint.

L I B E R S E X T V S.

De sterilitatis causis diuersis, et de præ-
cipuis matricis ægrotudinibus,
omniumq; horum curis
uarijs.

- Cap. 1. De sterilitate virorum & fœminarum, eiusq; causis & signis.
Cap. 2. De cura sterilitatis à phlegmate profectæ.
Cap. 3. De cura sterilitatis, à biliosis matricis humiditatibus oborte.
Cap. 4. De cura sterilitatis, si à matricis sanguineis humoribus super
fluis proueniat.
Cap. 5. De cura sterilitatis, ex melancholico humore natæ.
Cap. 6. De cura sterilitatis, à nimia caliditate, siccitate, humiditate &
frigiditate profectæ.
Cap. 7. De generalibus quibusdam præceptis, virorum & fœmina-
rum sterilitati curandæ inferuentibus.
Cap. 8. De suffocatione matricis, eiusq; causa, signis & cura.
Cap. 9. De præcipitatione matricis, eiusq; causis & cura.
Cap. 10. De superfluitatibus menstruorum, & eorundem cura.
Cap. 11. De retentionis menstruorum causis & cura.

b CONRA

CONRADVS GESNERVS.

ad Lectorem.

Non parca laus debetur illi & gloria,

Qui rebus in magnis sui

Exercet ingenij vires: & publicè

Prodesse quærit plurimis.

Sed alij rerum partes alias excolunt,

Laude omnes dignandi sua.

Excellit ille, principia qui maximè

Doctrinæ cultu ornauerit.

Iam porrò vt princeps omnium rerum est homo,

Quas mundus hic complectitur:

Sic principem illi gloriam debebimus,

Qui nascituro fert opem

Homini doctrina scriptisq; vt initia statim

Sint commoda & facillima.

Quod si quis non multum, neq; magna præstitit,

Conatus est laudabilis

Et institutum saltem, quod quidem optimum

Fuit Iacobo Rueffio,

Chirurgo insigni, & artis experientia

Passim celebratissimo.

Amore hunc Lector te decebit candidè

Multo & fauore prosequi,

Fruisq; rebus traditis ab eo magis,

Quàm verba carpere & stylum.

I
LIBER PRIMVS
DE GENERATIONE
HOMINIS.

CAPVT I.

De genitali semine, quid sit, vnde & quomodo nascatur.

Recreationem naturalem hominis, talem omnino obseruamus, qualem eius generis stirpium generationem animaduertimus. Vt enim illa ex semine sui quaeque generis telluri commisso, germinant, augentur, &

adper-

adper-

L I B E R

ad perfectam suae naturae formam naturaliter crescunt: ita homo quoque rationalis creatura, sui corporis ratione, ex viri genitura in uterum feminae, tanquam agrum, proiecta, naturaliter suum trahit principium. Ea ipsa autem genitura, quam spermata suae semen dicimus, sua origine atque natura, superfluum tantum humor est, residuum inquam alimenti, & superfluum tertia in corpore concoctionis, per abstracta organa ex potissimis corporis membris ad partes genitales deductum, generationi inseruiens.

Semen genitale quid sit.

Vnde nascatur.

Concoctiones quatuor.

Oritur autem ex omnium alimentorum hominis nutritioni inseruientium residuis, eorundem naturali in tertiam usque concoctionem alteratione facta: ex cuius concocti alimenti superfluo, suo modo hoc recollectum, pro aetatis & naturae constitutione, generari comperitum est. Fit enim cuiusque cibi in animantis alimentum conuersi, usque ad seminis generationem triplex concoctio, sequente nihilominus ea qua omnium concoctionum est purissima. Alimento namque per manducationem ad ventriculatum demisso, mox quod sincerum alimentum reliquis destinatur partibus (excremento sicco per intestina ad aluum depulso) per venas meseraicas exuentes, raptum ad vnam veluti portam, ex innumeris canalibus corruatum, secinori infertur. Vbi ad prioris in ventriculo concoctionis rationem, altera mox etiam in hepate ad ipsum derivati alimenti fit concoctio: & separatis superfluis, utraque scilicet, & humore aquoso a vasis emulgentibus attracto, ut colatus per renes, inde per veteres meatus in vesicam defluat, residuum per concoctionem hanc hepatis defecatum, sanguis inquam ad eor, velut ad vitalem administrationem transmittitur. In corde rursus tertia semel sumpti alimenti fit concoctio. Illic enim sanguis vitali assumpto spiritu, per singula corporis membra diffusus, rursus quod in se superfluum est per latentes poros excernit. Tandem hic spiritus per vasa spermatica, venae cauae ramos, derivatum sanguinem, amplius illic concoctum, in spermatis naturam conuertit, minimorum ad hoc vasorum crispatis reuolutionibus & glandulosa testium & quas parastatas vacant substantia, conducuntibus. Sic elaboratus in hepate sanguis,

Quomodo nascatur semen.

sanguis, & in vitalem spiritum magna ex parte conuersus, mox per aortam arteriam eiusque ramos ad omnia reliqua totius corporis membra deriuatur. Inde verò quarto loco (vt hoc præter institutum subijciamus) assimilatio fit, vegetante & confirmante hoc succo vitam qui ultimo omnium purissimus cum vitali spiritu remansit, expulso rursus in sudore per poros, si quid impuri vel relictum vel abortum fuerit.

Cæterum vt planior nobis huius generationis & originis ratio constet, eandem stirpium quoque & si quæ cum stirpibus sub eandem rationem cadunt, originem esse, subiecta breui demonstratione declarabimus. Itaque quemadmodum in cuiuscunque generis seminibus, granum ipsum terræ commissum, omnium sequentium alteratum alimentum, & quasi primum subiectum existit, vnde in similem sui naturam germinat, augetur & excrescit: ita sumptus cibus in humano corpore primam variæ concoctioni præbet materiam. Et vt illic certissimam discretionem puri ab impuro, & residui à superfluo obseruamus, ita hic naturalem inutilis ab vtili separationem certis suis gradibus animaduertimus. Primo enim semen terra commissum, mox eius humore tumidum, pellicula sua qua conclusum erat sese exiit, sursumque germinando illam, quasi siccum excrementum, inanem proijcit, grano interim, vt ad incrementum tendat, progerminante. Incremento deinde ad nudatam vsque florem frugem tendente, altera depuratio florem in eminentia rami natum deijcit: denudatam autem florem frugis spem, velut hoc quod purum & vtile ex altera purgatione remansit, conseruat. Exinde, fruge iam ad iustam quantitatem enata, tertia alteratio folia, velut huius gradus superfluum, deijcit, fructum vero iam toties excoctum, ad vtilitatem alimenti hominum data maturitate, destinat. Iam vero & fructum ipsum latens in eo semen vel rumpit, vel putrefaciendo excutit terræque commissum, rursus in suæ naturæ proprietatem festinat, non in se quod est manens, sed ad sui primitiui vnde enatum est similitudinem tendens, vt omnino verum in eo esse cõstet, Natu-

Similis ratio
feminum in
stirpibus.

1.

2.

3.

4.

ram similia sibi generare. Quidvis enim eius vnde enatum est formam & similitudinem naturaliter appetit: vnde non è piro mala, ve nec è malopira, nisi inficionis & plantationis ratione secus fiat, generari videas. Quare idem in hominum generatione, quod in stirpium ortu, agnoscendum relinquitur, vt quoniam ex vno semine membris bene distincta corpora generari videmus, ex distinctis quoque corporis partibus illud oriri credamus. Vnde, quid & quam bens dicant, ipsi viderint, qui genitalem semen tantum ex cerebro generari asseuerant, cum & concoctionum rationi & corporum constitutioni minus hoc sit consentaneum. Certum quidem est, aliquam huius nec paruam etiam partem à cerebro deriuari, potissimam autem ex totius corporis potissimis partibus colligi. Si enim ex vna aut altera tantum parte hoc generari dicamus, illud ipsum non fallaci ratione consequi nemo non videbit, easdem tantum partes iterum generari oportere. Rectè itaque dicimus, præter eam quam & à cerebro trahit originem, ex toto quoque corpore eiusque partibus potissimis generari, effectu ipso causam docente, maximè cum membra distincta & ad iustam corporis formam perfectè absoluta in prognatis videamus. Habemus pro nobis contra aliorum opiniones ipsum quoque Hippocratem, omnium medicorum facile principem: qui & ipse genituram ex toto colligi corpore asseuerat, & ita quidem, vt constitutioni generantis, generatum quoque respondeat, ex infirmo inquam semine, infirmo, ex valida vero genitura, valido nato homine. Quibus accedit quod & in liberis quoque non raro eas, quæ & parentibus ægritudines vel vitiosæ corporis notæ insunt, obseruamus, quæ genituræ vitio in ipsos transisse omnino credimus: His itaque certò constitutis de genitæ seminis origine atq; materia, hæc præmississe sufficiat.

De mixtura vtriusque sexus feminis, eiusque substantia & forma.

Postquam autem vterus, quod genitale femineus sexus membrum est, viri genituram conceperit, suum quoque semen illi admiscet,

Prima foetus
materia quæ
fit.

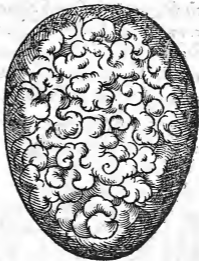
ita ut ex ambobus utriusque sexus seminibus una mixtura fiat. Circa hanc autem proximam factus materiam, non omnibus idem est iudicium. Aristoteles enim femina menstruum, præparatam dicit esse totius factus, licet crudam materiam, quæ in formetur inromisso in hæc virili semine in vitalem spiritum verso, qui artificis instar hanc distinguat, & fabri instar rude ferrum malleo super incudem complanantis, formet. Galenus autem ambo in matrice confusa semina primam foetus perhibet esse materiam, & ita quidem, ut sine debitorum mixtura nihil neque concipiatur neque generetur. Licet vero par horum confusio fiat, tamen non eandem eorum esse qualitatem, non est dubium. Calore enim & spissitudine viri genitura muliebri semen superat, quod præ illo magis humidum & frigidum, ideoque & aquosum magis esse, vel temperamenti ratione constat. Nihilominus tamen, licet in tantum qualitate differant, muliebri semen viri genitura par in foetu constituendo præbet auxilium, ita ut utriusque virtute simul ipsa inter semina mutuo coalescant.

Menstruum
quid sit.

Porro cum sanguis menstruus genitura muliebris materia sit, (ut huius etiam non minus quam virilis genitura origo constat) tenendum est, menstruum aliud non esse, naturali ratione habita, quam tertia concoctionis excrementum, singulis mensibus collectum expurgatumque, à mense lunari menstrua purgatione dicta. Quævis enim femina eius quæ purgationem hanc ferre potest ætatis, valetudine, modò corporis bene constituta, naturaliter singulis mensibus ab hoc superfluo purgari debet. Et ea ipsa de causa expurgationem hanc Germani florem vocant, quod quemadmodum arbores quæ flores non emittunt, vel senio vel natura vitio, non fructificant: ita etiam quævis femina, hoc flore, hac inquam purgatione suo tempore destituta, naturaliter neque concipere neque generare possit. sterili vero similis, eadem generandi facultate, aut aliquo vitio, aut propter complexionem nimis humidam & frigidam, exhausto calore naturali,

destituta.

Mixtis itaque ambobus semini-
bus & in vterum receptis, mox te-
nui quadam tunica ex calore ma-
trix generata concluduntur, & ad
formam oui tenuissima pellicula
conclusi coagulantur, quemadmo-
dum adiecta hæc ipsa figura demon-
strat.

C A P V T I I I.

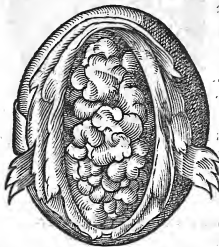
De tribus tunicis quibus fœtus in vtero munitur & tegitur.

Generato primum post conceptionem loculo, conclusus in illo se
vitalis spiritus exerit, & munimenta concepto fœtui genera-
tur. Et primum quidem ex extrema seminis superficie, propter mu-
liebris genitura humiditatem aquosiorē, tenuis membrana genera-
tur, quæ propter humidiorē qualitatem latius extenditur, pelluci-
da primum, post partum autem in fasciculum conclusa, chorion vel
secundæ dicta. Ex huius autem humiditate superflua generantur &
aliæ duæ tunicæ, quæ à superfluis fœtum muniunt, veluti à menstru-
is post conceptum retentis, nec non alijs quoque superfluitatibus, quæ
neque alimento neque incremento fœtus seruiunt, sed efficiunt ma-
gis, nihilominus tamen in matrice intra secundas vsque ad pariendi
tempus retinentur, quando aut sponte rupturæ facta, aut obstetricis
ope soluta, disfluunt.

Prima fœtus
tunica Cho-
rion.

Secunda itaque tunica Arabice Biles, Græcis allantoides dicta, Secunda Bi-
sonuæis fœtus partibus adiacens, ab umbilico omnia inferiora con-
cludit,

eludit, rugosa & sinuosa admodum, sinuosa vesi non al. simili, in quam urina, sudores, & si qui alij acriores humores à maturo ferè iam factu profluunt, destillant, & ad pariendi tempus usque detinentur. Maturiores enim iam infantes non per vreteres ad pudenta, sed meatibus quibusdam per umbilicum extra septum hoc urinam excernunt. Ab hac ergo & humoribus alijs fetus illa tunica munitur, ne horum acrimonia afficiatur, aut impuritatis aliquid sibi contrahat.

Tertia Abgas.

Tertia tunica, totum fetus interius ambiens undique completur, & ab humoribus & asperioribus exterioribus tunicis tenerum fetus defendit, mollicula & tenuis admodum, eoque à Græcis amnœa, quasi ad agni mollitiem accedens, nuncupata. Quibusdam ve

rò Armatura conceptus, Arabicè abgas dicitur. Harum autem tunicarum differentias cum contentæ genituræ mixtura, adiecta figura declarat.

CAPUT IIII.

De tribus facultatibus corpus dispensantibus, & ipso spiritu.

Mixta iam & conclusa utraque viri & femine genitura, mox vis siue facultas, animæ inquam potètia essentialiter ei ad suas in corpore actiones peragendas attributa, se exerit, & triplici ferè modo conuenienter operari incipit.

Prima facultas naturalis.

Prima facultas naturalis est, facultatum aliarum fomes & basis, animalibus simul & plantis communis. Hæc mox à tempore generationis usque ad perfectionem eius quod generatum est operatur, augmen-

augmentando inquam & nutriendo. Locum autem in hepate obtinet, unde deinceps per venas in totum corpus spargitur. Eius vero operatio prima fronte duplex esse deprehenditur. Alteratrix inquam, quam Immutatiuam nonnulli dicunt, quæ generatim primum seminis substantiam immutat, & ex eo quod ante fuerat in substantiam singularum partium vt singillatim fiat qualibet, conuertit: particulatim vero ex mixtis qualitatibus & elementaribus facultatibus in eam substantiam rursus intendens, per calidum & humidum molliorem substantiam efficit, qualis in animalibus est caro, in plantis vero flores & medulla: per calidum & siccum in animalibus cor, in plantis radices: per frigidum & humidum, in animalibus pilos, in plantis folia: per frigidum & siccum autem in animalibus neruos & ossa, in plantis vero cortices & ligna operatur. Formatrix deinde, quam Informatiuam vocant alij, quæ eam quæ alteratur materiam, effingit ad eius similitudinem, unde suam traxit originem, partibus suo primitiuo similibus singillatim dispositis. Hac ipsa partes quæ cauæ esse debent, veluti intestina, venæ, arteriæ & similia, cauæ fiunt: quæ vero solidæ, solidæ itidem. Et breuibus, hæc omnia singillatim vel minutissima quæq; format, & cuiusuis particule superficiem perficit, ita vt nihil otiosum, nihil etiam superfluum existat.

His autem principalibus facultatibus ad naturalem vim in perficiendo animali pertinentibus, aliæ quoq; auxiliares vel famulantes potius insuper accedunt. Generatrix inquam vel generatiua, in longitudinem, latitudinem, & profunditatem ipsum generatum diducens. Auatrix etiam, quæ per nutritionem auget, & ad iustum augmentum vsque perficit. Nec non & nutritrix, quæ fœtui in vtero iam inde à concepto semine seruit fouetque, vt tot ac tantis animalis partibus constituendis sufficiat. Vltimæ autem huic aliæ quoque auxiliares facultates quatuor accedere perhibentur. Attractrix, quam appetitiuam dixere quidam, quæ conueniens nutrimentum singulis partibus sua vi ceu instrumento attrahit, veluti pro carnis

1.
Alteratrix.2.
Formatrix.

Facultates auxiliares vel famulantes.

1.
2.
3.

nutrimento substantiam sanguinis, pro cerebri vero alimento substantiam phlegmaticam, & similiter in alijs calida & sicca facultate sua operans. Coctrix vel alteratrix calida & humida vi operans, alimenti substantiam immutat, & diuerse nature alimenta in unam veluti massam redigit. Retentrix vel retentiua, quæ purum nutrimentum retinet (vnde id excoctum singulis membris assimilatur atque vnitur) frigidi & sicci operosa. Expultrix vel expulsiua, quæ superflua, neque quantitati neque qualitati partium conuenientia, ideoque partibus nullatenus assimilanda, humidi & frigidi operæ necessario expellit.

Secunda facultas Vitalis.

Secunda facultas quæ in humano semine principaliter operatur, Vitalis dicitur, & suum in corde locum habet. Ea autem cor viuificat, à quo per arterias annexas vitalis spiritus ad omnia membra, naturali facultate disposita, viuificanda, cor atque arterias dilatando & constringendo procedit. Dilatando inquam, quia quæ cordi motiua vis inest, ipsius cordis motum à medio ipsius in omnes extremitates dilatat. Constringendo autem, quia eadem vis cordis motum ab omnibus extremitatibus rursus ad medium ipsius colligit & constringit. Vtrunque vero horum pulmonis beneficio fieri videmus, qui follis instar aërem cordi per arteriam attrahit: is ab eodem rursus ad alias corporis partes per arterias transmittitur. Idem continuo motu pectus mouet, neruis & lacertis motis primitus. Sumè ergo necessarius hic est, tum propter naturalis caloris circa cor mitigationem, qui ex aëre frigido temperandi gratia nimium calorem attrahitur, maxime cum tanti caloris ipsum cor esse cõstet, vt nisi ex aëre frigidum per pulmonem sibi subinde temperamentum attraheret, in se mox suffocatum periret: tum etiam propter vitalis spiritus nutrimentum, ex cuius temperamento animalis generatur spiritus, cuius in cerebro sedè esse mox dicemus, vnde omnes nerui originem trahentes, per spinam dorsum descendunt, & in corpus hinc inde diuiduntur, nec non & à primitiuo suo animali spiritu operæ vitalis spiritus conseruantur. Idem tamen ille per anhel-

rum attractus pulmonis ministerio aer, & in vitalem spiritum transiens, multis quoque modis non raro observatione corrumpitur, cerebri inquam dispositione mala, infectione hepatis, affectione cordis, perforatione pulmonis & similibus, exterius quoque accedente nimia aeris corruptione: de quibus in presenti plura dicere, & præter institutum & præter utilitatem aliquam singularem foret.

Tertia facultas Animalis est, quæ regina veluti supremum locum occupat, sedemque in cerebro obtinet. Ea vero triplex certò apprehenditur. Prima enim huius virius Ordinatrix est, quæ totum cerebrum disponit, & sola suo ordine occupat. In priori enim huius parte Imaginationem, in media Rationem, in posteriori vero collocat Memoriam. Quod enim in prima cellula phantasia concepit, mox id ad Rationis domicilium velut iudicandum transmittit: & quod hic iudicio decerptum, Memoriam ad cõservandum & in effecta dirigendum relegat. Altera Sensitiva est, quam licet variam pro sensuum ratione sciamus, hoc tamen fieri modo teneamus. Spiritus animalis (cui modò in cerebro locum esse diximus) procedens ab interioribus cerebri cellulis, mediantibus nervis quibusdam subtilissimis, sensus format, & sua virtute horum nervorum ministerio, ad oculos visum, ad nares olfactum, ad aures auditum, ad palatum vero gustum dirigit, quos ex sensibus capitæ tantum numerari videmus. Tertia Motiva, in cerebro generata: cui mouere proprium dicitur. Sicut enim Spiritus animalis disponit & dirigit ordines ac proprietates sensuum, uti prædictum, ita eiusdem beneficio motus quoque diriguntur, quibus spirituum virtutes dilatentur, & alia quoque membra dimittantur.

Ceterum ad omnium harum facultatum perfectionem, necessario spiritus excitatur, cuius beneficio & motu continuo tam sensus quam virtutes impellantur, ut actiones suas peragant. Hunc autem dicunt subtilem quandam aeream esse substantiam, quæ corporis virtutes continue ad suas peragendas actiones excitet. Et revera hic Spiritus subtile quoddam corpus est, caloris vi genera-

Tertia facultas, Animalis.

1.

2.

3.

Spiritus quid sit.

um, propter sanguinem in hepate scaturientem, per anhelitum & arterias attractus, indeque per venas ad omnia membra diffusus, corpora viuificans; promouedo motui, mediantibus neruis & musculis, inseruiens. Hic autem primo ad hepar dirigitur hoc modo: Calore existente in sanguine, ebullitio quaedam fit in hepate, vnde fumus quidam vel vapor prodit, qui mox per venas hepatis depuratus in subtilem quandam aëream mutatur substantiam, & Spiritus Naturalis dicitur: qui sanguinem subtiliat, & inde ad singula membra dimittitur. Inde, ab hepate inquam, idem ille spiritus per venas quasdam ad cor transmittitur, vbi motu partium cordis & agitatione mutua magis purus fit, & in naturam magis subtilem conuertitur, & Vitalis spiritus esse incipit, eò quod à corde per arterias ad totius corporis mēbra se diffundit, & naturalis spiritus virtutem auget & adiuvat. Rursum autem & à corde idem ille spiritus sursum per arterias ad cerebri cellulas penetrans, ibidem plus elaboratur, & in essentiam Animalis spiritus, qui omnium est purissimus, transmutatur, vnde mox rursum per sensuum organa ad confirmandos illos aliquatenus dimittitur. Licet ergo idem ille vnus sit spiritus, tamen propter diuersa in diuersis partibus officia, aliter atque aliter intelligitur; vt in hepate Naturalis, in corde Vitalis, in cerebro vero Animalis dicatur.

Quomodo generetur spiritus Naturalis.

Quomodo Vitalis.

Quomodo Animalis.

An spiritus sit Anima.

Cæterum hunc Spiritum non credendum est esse Animam illam immortalem homini à Deo infusam, sed tantum instrumentum & vehiculum eiusdem. Nam hoc spiritu mediante tantum, anima corpori coniungitur: neque tamen etiam sine huius ministerio perfecta animæ in corpore exercitatio est: id quod multis rationibus probare facile esset, nisi alias isthæc de

Facultatibus & Spiritu tractatio

in longum sat nimis excreuisset.

P R I M V S.
C A P V T V.

7

De vera partium generatione, & incremento foetus pro ratione dierum ac temporum.

Postquam matrix recipiendo genitalem semini naturaliter propria (magneti ferrum, & electro crines ac plumas attrahenti, similis) genitale semen receperit, & calore suo in coaguli vel oui formam ambo semina concluderit, à primo statim die vsq; ad sextum vel septimum plurimae & subtilissimae fibrae oriuntur, calido motu natae, in quibus mox hepar cum potissimis organis suis naturali virtute generatur. Vitalis enim Spiritus per sua organa ad conceptum semen dimissus, potissima membra intra decimum diem format atq; distinguit, inromissus inquam per venas quasdam secundinae, quibus matrix est affixa, quibus sanguis importatur, & ex quibus umbilicus generatur, vt ex tertio capite constat. Eodem vero tempore in concreto semine tria alba minuta puncta concreto lacti non dissimilia, loco hepatis, cordis & cerebri oriuntur, hac ipsa figura teste.

Mox etiam vena per umbilicum directa crassiorem sanguinem in semine confusum, alimento idoneum, attrahit, vnde ad huius figurae formam bifurca vena generatur.

Hepatis ge-
neratio.

In altero eius venæ ramo sanguis colligitur, ex quo primum he-
par generatur, eo modo quo supra de facultate naturali dictum est.
Vnde facile constat hepar coagulatum & concretum tantum esse
sanguinem, massam inquam quandam sanguineam: nec non etiam
videre licet quam multas & varias in expulsiva & attractiva vir-
tute venas sibi habeat accommodas. In altero vero ramo generan-
tur textura ille vel tela venarū, cum dilatatione aliarū venarū,
nec non ventriculi, splenis & intestinorum in infima ventris parte.
Hinc mox omnes venæ tanquā rami ad unum recolliguntur trun-
cum in superiori hepatis textura ad venam caavam. Is truncus mox
ramos venarum ad constituendum diaphragma dimittit, & non
paucos in superiorem partem spinæ dorsi supra diaphragma sitam,
nec non & in inferiorem vsq; ad femora dirigit.

Cordis gene-
ratio.

Deinde cor cum venis suis ab
umbilico in semen extensis, vitali
virtute generatur, ad spinam dor-
si directis, pro huius figura demō-
stratione.

Istæ vero venæ calidissimū &
subtilissimum sanguinem attra-
hant, ex quo cor generatur in mē-
brana cordis vel pericardio, na-
tura carnosum & crassum, pro ca-
lidi membri ratione necessaria.
Vena caava autem extendens se &
penetrans interiorem concavita-
tem dextri in corde lateris, sanguinem pro cordis alimento eò deri-
uat. Ex eodem etiam eius venæ ramo in eadem cordis parte, alia
quædam vena suboritur, immota quibusdam vel tranquilla dicta,
eò quod pro aliarum cordis venarum pulsantium ratione non pul-
set, sed tranquilla delitescat, in hoc ordinata, vt excoctum in corde
sanguinem ad pulmonem dimittat, binis arteriarum instar (vnde
vena

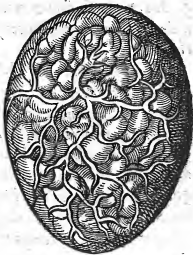
Vena immota
vel tranquilla.

vena arteriosa dicitur) circumdata tunicis. Cæterum in concavitate sinistra in corde partis, maxima vena pulsabilis Aorta dicta oritur, vitalem spiritum per sanguinem cordis in omnes venas pulsabiles corporis diffundens. Vt enim vena caua origo est omnium venarum per quas corpus totum sanguinis nutrimentum attrahit: ita ab Aorta derivantur omnes venæ pulsabiles, per totum corpus spiritum vitalem undiquaque diffundentes. Cor enim fons & origo vitalis caloris est, sine quo nullum nec animal neque membrum foueri possit.

Sub modo dicta magna Aorta in concavitate sinistra cordis, alia adhuc vena, arteria venosa dicta, oritur. Ea etiam si verè pulsabilis vena sit, & vitalem spiritum dirigat, unicam tantum tamen tunicam habet pro sanguinearum venarum more. Ideo vero illa condita est, vt frigidum aerem à pulmone ad cor refrigerandi gratia deriuat, & nimium calorem temperet.

Quia vero ex utraque concavitate cordis venæ prorumpunt & pulmone inferuntur, ex his pulmo quoque formatur. Vena enim è dextra concavitate cordis procedens, sanguinem producit subtilissimū, qui dispersis hinc inde fibris in carnem pulmonis mutatur. A magna vero vena cordis & hepatis, caua inquam & aorta, generatur totum pectus, nec non successiue etiam cum brachijs crura.

Intra prædictum tempus generatur etiam suprema & potissima huius structura pars, cerebrum inquam, in tertia huius massæ pellucula. Repleta enim tota seminis massa animali spiritu, contrahit is magnam genitalis humoris partē, & in concavitatem quandam, in qua cerebrum formetur, cõcludit. Externè autem operculo quodam circumquaque tegitur, quod calore

Cerebri generatio.

softum & siccatum, in os redigitur, & Cranium fit, pro præcedenti figura forma.

Neruorū ori-
go.

Sic autem formatur cerebrum, vt vitalium spirituum omnium naturas concipere, retinere & mutare possit, vnde etiam & rationis & omnium sensuum initia proueniant. Vt enim ex hepate venæ, ex corde vero arteriæ suam trahunt originem: ita etiam à cerebro nerui mollioris & lenioris naturæ existentes, oriuntur, non venarum more contauit, sed solidi. Illi autem prima & potissima omnium sensuum instrumenta sunt, per quæ omnes sensuum motus propter vitalem spiritum rite fiunt.

Medulla spi-
næ dorsi.

Post neruos ex cerebro etiam medulla spinæ dorsi generatur, nõ absimilis à cerebro naturæ, vt vix medulla dici possit, tum quod nullam ad medullam similitudinem habet, tum quod nec substantia illam refert. Medulla enim superfluū quiddam est alimenti membrorum ex sanguine ortum, ad humectanda & vegetanda corporis ossa destinatum: cerebrum autem & medulla spinæ dorsi ex semine suam trahunt originem, non pro alendis aut vegetandis alijs deputata membris, sed vt per se priuatas corporis partes constituent, propter sensuum motum & vsum, vt inde omnes alij nerui sua initia sumant. Ex medulla enim spinæ dorsi plures nerui oriuntur, ex quibus corpus sensum & motum habeat, sicut ex facultate vitali & animali bono discrimine constat, vt in superioribus capitibus declaratum est.

Porro hic notandum est, ex ipso semine generari cartilagineas, ossa, tunicas venarum hepatis, & arteriarum cordis, cerebrum cum neruis, rursum tunicas & panniculos tum alios tum tegumenta factus. Ex proprio vero foetus sanguine generatur ipsa caro, & si quæ carnosæ sunt, velut cor, hepar & pulmo. Deinde vero omnia hæc simul vegetantur sanguine menstruo per vmbilici venulas attracto, quæ ex venarum orificijs in matricem directæ obseruantur. Quæ omnia distincte ab ipso conceptu vsq; ad decimum octauū diem primi mensis fiunt, quo tempore semen dicitur, deinceps vero foetus & dici

dicitur esse incipit, quod veteres quidam his etiam carminibus complexi sunt:

Sex in lacte dies, ter sunt in sanguine trini.

Bissen carnem, ter seni membra figurant.

Et aliter.

Iniectum semen, sex primis certe diebus

Est quasi lac: reliquisque nouem fit sanguis: at inde

Consolidat duodena dies: bis nona deinceps

Effigiat: tempusque sequens producit ad ortum.

Talis enim praedicto tempore figura confit.

C A P V T VI.

De nutrimento foetus in utero, quibus alimentis alatur, & quando in infantem excrefcit.

D*Vm in utero foetus est, attracto per umbilicum fouetur sanguine, quo fit ut post conceptum menstrua mulieribus fluere desinant. Foetus enim tum appetere multumque sanguinis attrahere incipit. Sanguis autem mox a conceptu triplici discrimine discernitur. Primam & purissimam eius partem foetus pro alimento attrahit. Secundam minus puram & tenuem sursum matrix per venas quasdam ad vbera propellit, ubi in lac transit, quo iam natus nutriatur infans: eoque fit ut meatus quidam a matrice sursum ad vbera tendant, ut sequenti libro in demonstratione patebit anatomica. Tertia & impurissima sanguinis pars in matrice remanet, & cum secundina in partu & post partum effluit. Inde est quod Hippocrates multum affinitatis inter lac & menstrua esse dicat, cum illud ex*

Tria sanguinis menstrui discrimina post conceptum. Lactis generatio.

his fieri contingat. Galenus etiam huius rei gratia eleganter monet, infantem plus ex matre quam à patre habere, eo quod primum semina menstruis augeantur, mox his in utero nutriatur fœtus, rursus natus alatur lacte: & quemadmodum quævis stirpes plus ex terra quam parente planta habent, ita infantes plus ex genitrice. Hinc etiam fieri ait, quòd tanto plus matribus tribuatur, quanto plura ipsæ dederint.

Caterù formatus iam & perfectus in utero infans, primo mense urinam per umbilici meatus emitter: postremo autem mense, occluso eo ductu, per pudenda, ut supra in 3. cap. de tribus panniculis est demonstratum. Per anum autem dum in utero est nihil excernit, quia per os nullum adhuc alimentum attraxit. Post 45. diem Hippocrate monente vitam accipit, & cum hac animam diuinitus infusam, multorum iudicio, ita ut tum sentire incipiat. Ab eò tempore non fœtus porro, sed infans & dici & esse, hac forma, incipit.

Vitæ infantis
tempus.

Motus tem-
pus.

Licet vero hoc tempore sentire possit, motu tamen caret, utpote tener adhuc admodum. De motus autem tempore scitè Hippocrates sic monet, Si duplo accipias à conceptu dies, motum deprehendes. Motus autem numerus triplicatus, indicabit diem partus Exempli gratia. Si 45. diebus formatus fuerit infans, 90. die se mouebit, qui dies medium tempus est latentis in utero: nono vero mense prodibit & ad partum festinabit, quanquam puella decimo demù mense plerumq; nascantur. Et hæc de formatione, incremento & perfectione pro ratione dierum & temporum.

LIBER SECVNDVS.

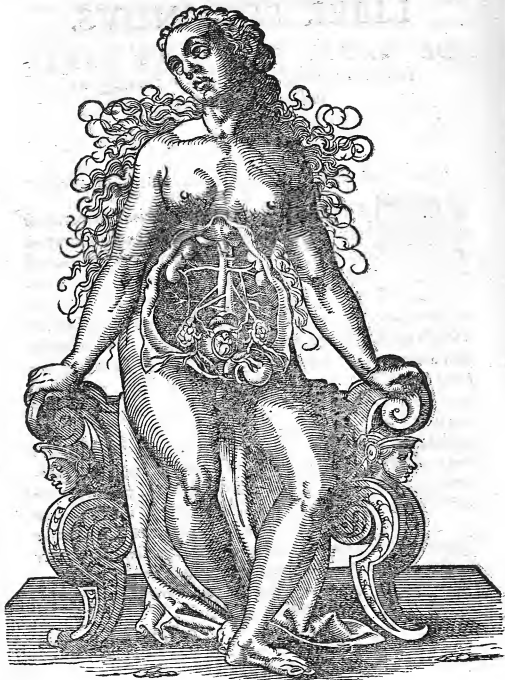
DE MATRICE ET EIVS PARTI-
bus: nec non de conditione infantis in vtero, & gra-
uidarum cura & officio.

CAPVT I.

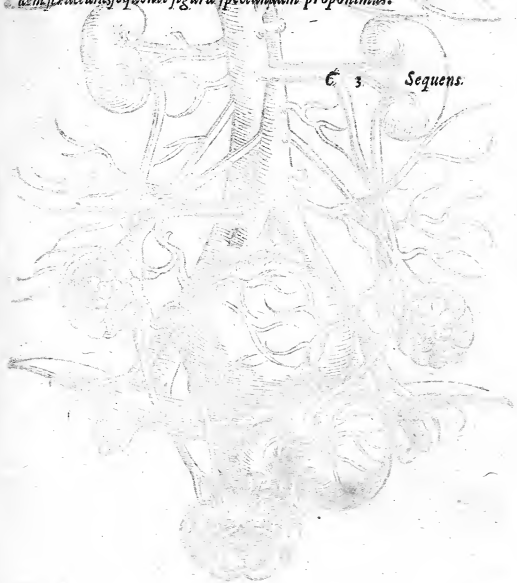
Quàm necessarium sit, matricis anatomem huic operi inferere.

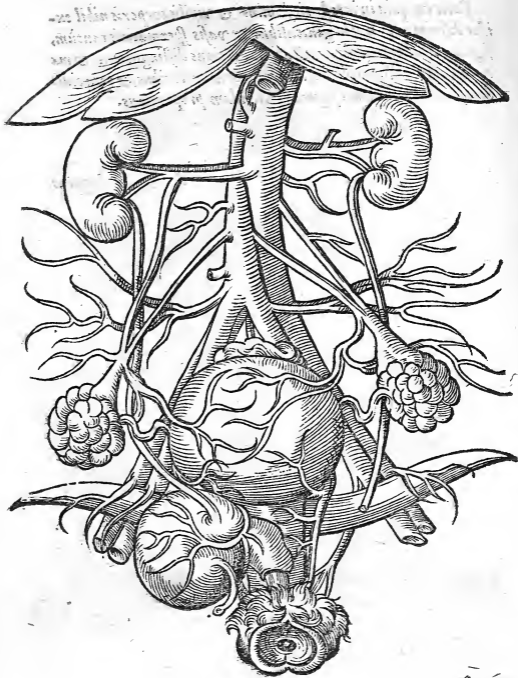
R Transi pro materia & operis ratione, huius capituli tractatio facile omitti posset, circumstantiæ tamen (quæ de prægnantibus res est) hanc non immeritò postulare videntur. In quauis enim re, obiecta plurimum docere, sensusq; ad percipiendam rei certitudinem plurimum excitare, radiioresq; ex his plura posse assequi, nemo est qui nesciat. Vt enim cæcus, quia luminis orbis est, nihil artificiosum dabit: ita nec obstetricis harum ignara præceptionum in dubijs casibus se expedire poterit. Quomodo solabitur hæc alias quæ propter ignorantiam ipsa formidolosior extiterit? quomodo infanti opem feret, quæ nec partus signa nec prolis conditionem & situm nouerit? quomodo parturienti, cui commoda præcepta ignorantie causa dare non possit? Non ibi consilium, non ibi auxilium. Ergo quemadmodum in speculo quæuis obseruantur, ita in hac tractatione summe necessaria præcepta percipiuntur, quæ huic negotio & curæ cum primis seruiunt. Ea causa moti, hanc ex celeberrimi doctissimiq; Andreae Vesalii Anatomie fæminei corporis figuram cum matrice & alijs vteri partibus proferre voluimus, vt hac ceu speculo quotquot prægnantibus inseruiunt vtantur vtiliter.

LIBERTY

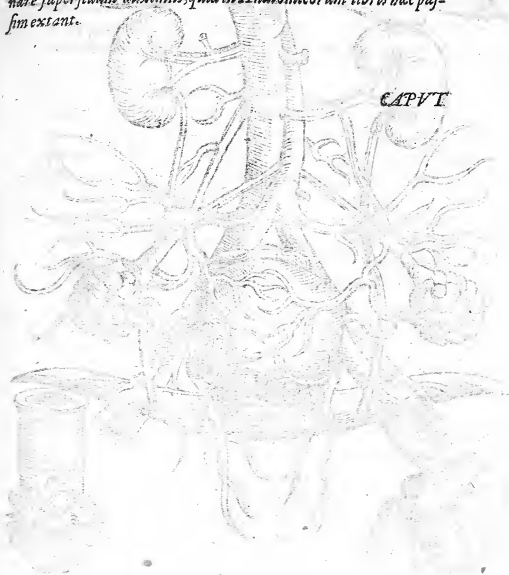

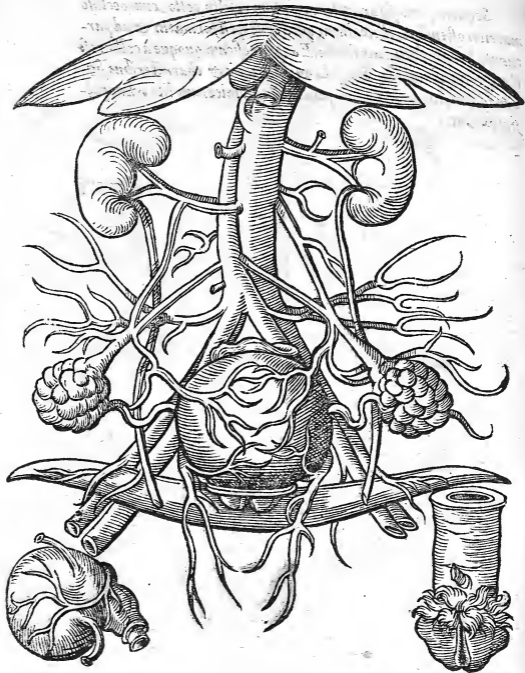
Ceterum quia in *inostinis* feminei & virilis corporis nihil ex-
 istit discriminis, nisi in genitalibus & vasis spermaticis tantum,
 sigillatim illa pro nostra tractationis ratione distinguiimus, & ma-
 tricem cum orificio collisui, annexis poris vtericibus, & tota eius-
 dem structura, sequenti figura spectandam proponimus.

Sequens vero figura uterum ipsum resecto collo, cum ocluso
 matricis ostendit orificio, intra quod conceptū formatur & ad par-
 tus usq; horam detinetur semen. Ea ipsa vesicam quoque à collo reso-
 ctam simul adumbrat. Singula autem literis & characteribus sig-
 nare superfluum duximus, quia in Anatomicorum libris hæc pas-
 sim extant.

C A P V T I I.

De matricis substantia, forma, qualitatibus, & partibus annexis.

Matrix membrum fœmineo sexui proprium, conditum est à natura seminis receptaculum, in quo conceptum retineatur vsq̃ dum ad iustam corporis formam excreuerit. Forma huius quadantenus quadrata, simul tandē rotunda est, vesicæ non absimilis. Partes huius duæ sunt. Prior, receptaculum, concavitas siue sinus, cuius substantia nervosa, ex nervis, ligamentis & carne mixta confusis, vnius tunicæ, sensu exiguo prædita, arctō meatu constricta, naturalis humoris recipiendi, alterandi & diuidendi appetens. Ea pars matrix dicitur vel genitale membrum, in quo semen concipitur & formatur. Huius meatus & porta post conceptum tam arctè constringitur, vt hæc ne acus quidē sine periculo penetrare possit, quod certissimū conceptus signum est. Non recluditur etiā hic meatus, nisi in conceptu, coitu, partu & menstruis purgationibus. Posterior, ceruix siue collum dicitur, lacertosa, quasi cartilaginea carne constans, non sine pinguedine tamen, superius rugam habens & per se satis sensibilis existens. Ea pars pudenda dicuntur, in quorum apice duo labra sunt, præputia dicta, quibus vterus & pudenda teguntur, & contra subeuntem communiuntur aerem. Circa fundum huius partis sub osse sacro vesicæ collum & vrinæ meatus cernitur, quibus & colon subest. In media parte colli matricis panniculus virginalis est tenuissimō reticulo non absimilis, multis cōtextus fibris, cuius corruptio, virginitalis est diminutio. Hunc alij eugion, centonem & hymena vocant. Porrò in hac eadem parte à dextra & sinistra duo cornua prominent, ligamēta matricis dicta, quibus & firmatur & ab vtraq̃ parte spinæ dorsī affixa hæret. Ligamentis illis & testiculi, sua natura minores & duriores quàm virorum, annexi sunt. Vtraq̃ autem hæc albis & tenuibus nervis, vas inquam seminalibus, cincta sunt, ex arterijs compacta. His itidem venulæ ex vena caua ductæ affixæ sunt, per varios ramos in matricem diffuse, ad vegetandum factum in vtero, & menses suo tempore reddendos.

Matricis forma.

Partes.
Receptaculum.

Collum vel ceruix.

Hymen.

Cornua siue ligamenta.
Testiculi.

Renes.

Renes ligamenti quibusdam pone spinam dorsi vtero appendent, calidi & sicci temperamēti, per quos omnis ex venis in vesicam deferenda attrahitur colaturq; aquosa humiditas. Mammæ, frigida & humida qualitatis, venis & arterijs intertextæ, spongiae non ab-similes, molli carne pulmonis instar constantes, sanguinem dealban-di & in lac conuertendi vim habent. Vt enim hepar attractum chy-lum in sanguinem, ita mammæ sanguinē ipsum in lac transmutant. A mammis porro in matricem duæ venæ descendunt, quæ sangui-nem illinc in lac mutandū hauriunt. Quo fit vt nato infante, men-strua statim his meatibus ascendant, & in lac transire incipiant, nec non mulierum tumescant & induentur vbera, donec lactando pa-pilla laxata sint.

Mammæ.

Qualitates
matricis.

Quia non parum matricis qualitates cognouisse iuuat, eas bre- uiter his notis obseruare poteris. Calidam in ijs, quibus pulsus ve- lox, sitis frequens, vrina colore intensa, amor Veneris, delectatio ci- ta, sperma copiosum, pili crispates, menstrua ad colorem subflauum declinantia, tertiumque diem non excedentia. Frigidam, quibus pulsus tardus, sitis rara, vrina tenuis & alba, nullus amor Vene- ris, semen paucum, delectatio nulla, ignauia, socors, pilorum pau- citas, menstrua ad albedinem declinantia. Siccam, quibus pulsus durus, vrina tenuis, labia sicca, delectatio pauca, menstrua rara. Humidam, quibus pulsus mollis, vrina spissa, labia lubrica, delecta- tio nulla. Et hoc modo simplices qualitates cognoscuntur. De com- positis vel mixtis aliud est iudicium.

C A P V T I I I.

Quantæ utilitatis sit exactam huius tractationis tenere notitiam.

Diligenter Lectorem hic monitum esse velim, probè aestimare quantæ utilitatis sit exactam huius tractationis tenuisse noti- tiam. Quid enim sanitati omnibusque humani corporis partibus, & tuendis & restituendis, hac notitia magis accommodum? Quid animos formabit melius, quàm tam eximia structuræ consideras- se si-

se finem? Quid iucundum atque decorum magis quam propriae naturae corporisque, quod vsque incolimus, tam artificiosam tenuisse formaturam? Partium etiam harum proportio considerata, sobrietatis iubebit esse memores, ne plus æquo repletis illis, debita concoctio perfici nequeat. Cum primum enim prima concoctio naturaliter non procedit, mox etiam omnes fallunt aliæ: quo fit, vt corruptis humoribus infectoque sanguine repleatur corpus, maximisque detur morbis occasio. Genitalium item membrorum & vasorum seminalium abstrusa & tortuosa conditio situsque, quid aliud quam temperantiae documenta præbent? vt ea propagando humano generi tantum, releuandisque corporibus & tuenda sanitati seruiant. Nec dubium, ea ipsa causa naturaliter quoque humani generis viribus derogatū esse, porroque derogari plurimum, propter immoderatum harum partium vsum. Quid quod diligenter perpen-
sa harum rerum structura, & mirabili naturæ in perficiendo homine artificio, nostri quoque nunquam non admonemur officij? vt quantum in nobis est diligenter conseruemus, quæ tanto negotio vix dum natura produxit: & charitatis memores, non in ea mutuo scuiamus, quæ natura communi parente procreata possidemus corpora, eadem vnius corporis variorum membrorum compage perpensa, quam in vno corpore natura quàm optimè finxit & sociali lege constrinxit. Et quod summum est, ex tam artificiosa nostri corporis structura profundissimam Dei sapientiam, bonitatemque stupendam, nec non propriae conditionis finem, illius inquam gloriam nostramque salutem agnoscere, & summa gratitudine tanto conditori nunquam non respondere, monemur ac discimus.

C A P V T I I I I.

De conditione infantis in vtero, & grauidarum cura & officio.

Conceptum semen vsque ad 45. diem in iusti infantis formam mutatur, & tunc quorundam doctorum iudicio vitam acci-

L I B E R

Infans quan-
do dicatur.

Cura graui-
darum.

Artes & acta
scortorum &
veneficarum.

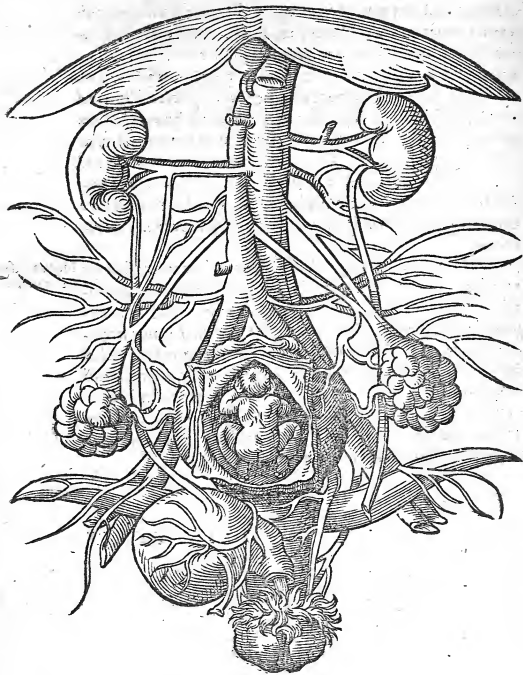
*pit, eoq̄ non factus porro, sed infans dici debet, licet motu ob mirè te-
neram conditionem adhuc careat. Tenero enim tunc arborum flo-
ri simillimus est, qui quavis aura pluuiaq̄ facile deiicitur: eaque de
causa summa cautione opus est, ne quid periculi grauidis aliquo
modo contingat, vel metu repentino, terriculamentis, incendijs,
fulgure, fulminibus, monstruosis hominum bestiarumq̄ aspectibus,
gaudio, dolore, mærore q̄ nimio: vel nimio exercitio motuq̄ curren-
di, saltandi, equitandi: vel repletionem ex cibo potuq̄: vel ne correpta
morbo aliquo, acutioribus vtantur medicaminibus imperitorum
vsq̄ medicorum consilio. Rursum ne malis vetularū, veneficarum
& scortorum vtantur artibus, quarum & tollendarum & punien-
darum cura in primis magistratibus, vt pote plebis patribus, debe-
bat esse propria. Quot enim virgines, quot item vidua his implicitæ
artibus scelerata dedere infanticidia? Sed è multis pauca comme-
morabo, quibus longo admodum tempore pestes illæ per totum or-
bem liberrimè vsq̄ sunt, reliqua reliquis æstimanda relinquam, sal-
tem maleficis harum artibus proditis aliquantulum. Cum primùm
compressæ aliquam in se mutationem fieri animaduertent, velu-
ti appetitus varios, cibi potusq̄ soliti fastidium, vomitus continuos,
nauseas matutinas, passionem cordis, deliquia, dentium dolores: sta-
tim malis instructæ artibus arctissimè se præcingendo prima expe-
rimenta faciunt, vt factum in vtero conceptum extinguant. Sed
cum nullam inde opem senserint, maiora tentant, demonis instin-
ctum maleficam aliquam accedentes vetulam, his morbis curandis
egregie instructam, & longa experientia famosam, rogantes de
menstruorum retentorum cura, petentes hæc ciendi medicamen-
& consilium: ea enim retenta parere dolores in præcordijs & femori-
bus, multosq̄ ciere vomitus. Malefica rei non ignara vetula, phar-
maca iubet à pharmacopolis petere, nec non aliunde quasdam her-
bas colligere, monendo, vt his in vino vtantur, alijs suffiantur, ali-
as calceis imponant, alijs quotidie mane & vespere aqua decoctis
pedes & crura abluant, de nonnullis etiam decoctis mane & vespere
ri bi-*

ri bibant. Sed cum neque hæc cura prodest, venas in utroque pede aperire monet, quo facto, statim perit quod in utero conceptum fuerat. Hæc obseruantibus interdum patribus & matribus familiars, nec non etiam quibusdam alijs, & quod res est certò conijcientibus, mox tormina ventris, dolores pectoris & capitis prætexūt, & quod res est dissimulant. Redeuntibus vero menstruis quando se fœtu norunt esse liber as, alijs quoque easdem artes communicant, vt eò plura infanticidia fiant. Nonnullæ autem obstetrices etiam, nec non chirurgi & imperitiores medici, interdum plus nimium creduli tale quid magno malo consulunt. Sed omnia hæc & obseruare & præoccupare sancti magistratus interest: Iam vero ad rem redeamus.

Post tertium & quartum à conceptu mensem mouere se in utero infans, & aliquantulum explicare incipit, arctumque suum domicilium in latius diducere, quo fit vt turgere uterus, & in longum, latum & profundum diduci incipiat. Sub partus autem tempus facie versus genua propendet, vtraque crura attrahit, ambas super genua manus abiicit, naribus in medio positis, in globi modum conuolutus, anteriori parte tergum matris respiciens, posterior è vtero ventri matris obuertens. Et licet quidam Anatomici diuersum sentiant, nos tamen vti non rara experientia deprehendimus subiecta figura spectandum proponimus.

Motus infantis in utero.

L I B E R

C A P V T V.

Quomodo se infans in vtero, quinto, sexto, septimo & octauo mense habeat, nec non de discrimine sexus & formarum.

Post tertium & quartum mensem infans in vtero vberiori alimento vititur, eoque vegetatur magis magisque, donec pariendi tempus aduenerit. Sciendum autem quando sexto mense natus fuerit, vitam naturaliter retinere non posse, eò quod (licet distincte formatus) nondum tamen iustæ perfectionis sit. Si vero septimo mense nascatur, viuet facillime, quia tum satis perfectus existit. Quod vero octauo mense nati rarissime viuere possunt, cum qui septimo nascantur plerumque in diuis maneat, non sine ratione sit. Septimo enim mense semper mouetur infans ad partum, quo tempore si tantarum virium fuerit, ad partum prodit: si non, in vtero remanet, donec satis inualuerit, per duos inquam menses reliquos. Post eum motum mensis septimi si non exeat, in alium se vteri locum transmouet, adeoque eo motu debilitatur, ut si sequenti octauo mense ad partum procedat, viuere propter eum motum omnino nequeat. Neque enim sola hac, sed duplici motione infans ad mortem debilitatur. Primo, quando post motum septimi mensis octauo mense nascitur, uti modo diximus. Deinde, quia (pro astrorum ratione) septimus quisque mensis noxium & damnosum cuiusque fœtui motum parit, Sole inquam eo tempore semper in opposito signo stante: & , quod octauus mensis Saturno proprius sit, hosti omnium quæ vitam accipiunt.

Sciendum item masculos in dextro matricis concipi latere ex vberiori semine, ex dextro viri testiculo prodeunte: fœmellas autem in sinistro, ex sinistri testiculi semine. Dextrum enim latus propter hepar calidius est, sinistrum vero frigidius. Principaliter autem vberior seminis caliditas masculis progenierandis causa est.

Quod etiam pueri parentibus suis interdum similitudine formæ respon-

Cur septimo mense natus infans possit viuere.

Duo lethiferi motus infantium.

Discrimen sexus.

Similitudo formæ cum parentibus.

respondent, idem virtute seminis fit, vt cuius semen virtute plurimum superat, infans ei magis forma respondeat. Sed & hic astrorum motus aliquid posse creditur, vt quando semen sub bonis planetarum concipitur aspectibus, egregiam hoc formam: quando vero malis, tetram vicissim conciliet. Et hæc quidem hæctenus.

CAPVT VI.

De præceptis quibusdam, prægnantibus vsq; ad partus horam ad varios casus admodum necessarijs.

DEinceps salutaria & necessaria aliquot prægnantibus præcepta dabimus, quibus instructa certosciant, quomodo se à conceptu ad partum vsq; gerant, ne quid illis periculi eueniat, aut præceptorum negligentia difficilem sibi partum faciant.

1. Ante omnia hilari sint animo, luctu & curis ne consciantur, gaudijs mediocribus dent operam. Hæc enim & infantem exhilarant, & facultates fœtus omnes excitant, & in membris eius confirmant, vt ex 3. cap. constat.
2. Deinde omni motu vehementi ac laboribus difficilibus abstineant, & modico vtantur exercitio, subito nõ exiliant aut assurgant: non currant etiam, neq; saltitent, nec equitent, neq; se comprimant aut coarctent, aut onus aliquod maius subleuent. Somnus quidem illis apprime conuenit.
3. Rursum, frigidiores & asperiores ventos, ætus magnos, iram, animi perturbationes, terrores, Venerem nimiam, & omnem edendi & bibendi intemperantiam caueant.
4. Victus grauidarũ frugalis & mediocris sit, crudioribus & erasfis cibis, qui facile concoqui nequeunt, abstineant: puta, lentibus, fabis, milio, carne bubula, salsa, & frixa, frugibus, lacte, caseo & similibus. Vtantur autem gallinarum pullis; ouis, pulmentis varijs, quibus, ouilla & vitulina carne. Proderit interdum & cinamomo & myristica nuce cum saccaro vti. Pro potu vinum album mediocre seruiat.

Primis quatuor à conceptu mensibus (Hippocrate monente) 5.
 venas non aperiant, cucurbitulis & scarificatione absterneant, ca-
 rapotia nulla sine periti medici consilio sumant. Eo enim tempore
 fœtus ligamenta adhuc admodum mollia & debilia sunt, eoq; facile
 fœtus destruitur, & alimentum illi subtrahitur.

Quod si contigerit prægnantium aluum durum fieri, spinachi- 6.
 am non pauco butyro conditam, lactucas etiam aqua mollitas, cum
 sale, vino & aceto sumant. Quæ si aluum non laxauerint, supposito-
 rijs vtantur ex melle & vitello, vel saponè Veneto confectis. Si ve-
 ro tanta constipatio fuerit vt nec illa cura profutura sit, consilio
 periti medici potione ex decoctione foliorum senæ vna cum cassia
 nouiter extracta vtatur, quam medicus pro constipationis ratione
 semper aut plus aut minus præbere poterit.

Quod si cum grauibus symptomatis conceperint, & post conce- 7.
 ptum vsque syncopam passæ fuerint, bibenda erit aqua acetosa &
 rosarum calefacta, mixta cinamomo & tabulis quibus Manus Chri-
 sti nomen est, vel Diamargariton. Vel aqua rosarum & buglossæ
 cum pauco cinamomo, chariophilis & croco tritis permixta, in pan-
 no aliquoties complicato ea aqua merso tanquam epithema pecto-
 ri erit imponenda.

Quod si ante tempus paritura videntur, veluti mense septimo 8.
 aut alio immaturo tempore, & iam pariendi dolores senserint con-
 citatos, vel propter nimium aliquod exercitium, vel propter alui
 duræ compressionē vel propter febrem aut morbum alium aliquem:
 super prunas ex thure suffitum excipiant. Hoc enim fecisse, & ma-
 trici & infanti non parum addit virium. Deinde anteriora ab-
 luant alumine, gallis & consolida maiore in aqua pluuiiali, vino &
 aceto decoctis. Quod si propter syncopam infirmiores futura sint,
 Diamargariton vel manus Christi sumant, eo quo prius modo di-
 ximus.

Quod si cibi nausea illis obrepserit, vel cibum sumptum conco- 9.
 quere nequeant, hoc Syrupu vtantur.

R. Syrupi malorum granatorum ℥. j. s.
 Musci,
 Ligui aloes ana. ℥. j.
 Cinamomi ℥. s. *Misce cum*
 Aquæ acetosæ ℥. iij.
 Fiat haustus.

Syrupum hunc quotidie ieiuna bibant bene calidum. Pro confortatione ventriculi etiam vtantur hisce tabulis: R. Confectionem Diambra mane & vesperi, sumptog, cibo itidem. Imponant etiam ori ventriculi sequens emplastrum:

R. Mastiches,
 Cinamomi,
 Rosarum rubearum,
 Salvia,
 Mentha,
 Balaustij ana ℥. s.
 Olei de Cytonijs
 Terebinthina q. s.

Fiat emplastrum, de quo sume q. s. ad illinendam alutam latitudine & forma scuti, quod tegatur serico. Vel hoc vnguento vtantur:

R. Mastiches,
 Mentha,
 Thuris albi, equalia pondera.

Trita singula oleo misceant communi, & os ventriculi perungant.

10. Quod si per vteri gerendi tempus menstrua senserint, lac dulce in quo chalybs extinctus sit parabunt, ex eo bibent, comedent, pulmenta & offulas coquent. Sudare etiam bis vsq; rebus poterunt.

R. Plantaginis maioris,
 Inulæ campanæ,
 Pentaphylli,

Stercoris columbini,
Culmorum fabaceorum & auenæ: ana M. j.

Omnia in aqua simul decoquantur, & sudores euocentur insidendo.

Sunt etiam nonnullæ quæ raro iusto tempore, sed nimis cito & ante tempus pariant: eæ dum grauidæ sunt, balnea pro pedibus & cruribus sibi parent, in quibus quotidie vna ante cœnam hora & tribus post cœnam horis rursum vna desideant, & satis calefactæ crura calidis pannis abstergant. Balnea autem talia erunt:

*R. Saxifragiæ,
 Chamæmeli,
 Salis,
 Anethi, ana M. j.*

Vti etiam hoc electuario mane & cubitum itura poterunt.
R. Electuarium letificans, cum been albo & rubeo tritis mixtum. In primis vero hoc (quod multa experientia cognitum est) valde proderit. R. Pelliculas ex ventriculo gallinarum extractas, has tritas, aliquot diebus mane vnius floreni pondere cum vino ieiunæ sumant. Et hæc quidem generalia præcepta sunt, multis aptata casibus, vt singulis certo constet quomodo se à conceptu vsque ad partus horam gerere debeant, quorum notitia non tam utilis, quàm vsus necessarius existit.

LIBER
LIBER TERTIVS.
DE PARTV, ET PARTVRI-
entium infantiumque omnia-
ria cura.

CAPVT I.

De legitimo partus tempore & forma, & parturientium doloribus.

INSTANTE iam nono mēse, infantis alimen-
tum in vtero deficere incipit, propter infantis ad-
quam excreuit magnitudinem. Iam enim magnus
multo alimento indiget: quod quia sufficiens per ve-
nulas & umbilicum porro attrahere nequit, magno impetu in vte-
ro mouetur, adeo vt ligamenta, venulas cum tunicis quibus inuo-
lutus

lucus est, secundam inquam, cum duabus reliquis tunicis, de quibus supra dictum est, perrumpat, & pro huius figuræ ratione se ad partum expediat.

Hac indicatione obstetrices & alia quæ interdum prægnantibus adsunt mulieres, veros partus dolores obseruent: qui re ipsa nihil aliud quàm perfecti iam infantis impetus sunt, quibus impelluntur & rotantur, deorsumque ad inferiora exeundi gratia contendunt. Ruptis enim ex impetu membranis & reclusa matrice, humores diffuere incipiunt, quibus liberatus iam infans mox aerem sentit, & huius vitæ cupidus, exitum matricis versus voluitur, capite orificio matricis obuerso. Et hæc legitimi & maxime naturalis partus forma est, si caput primum ad exitum ducatur, deductis ad latera manibus & super coxas applicatis, uti præsens adiecta figura offendit. Non naturalis autem partus dicitur, si harum conditionum aliqua defuerit. Curabit itaq; obstetrix, ut maturè ad quemuis partum excipiendum, apto sedili, cultro, spongia, vinculis, calidoque ex lilij oleo, quo & parturientis vteru & manus suas cōmode perungat, instructa sit.

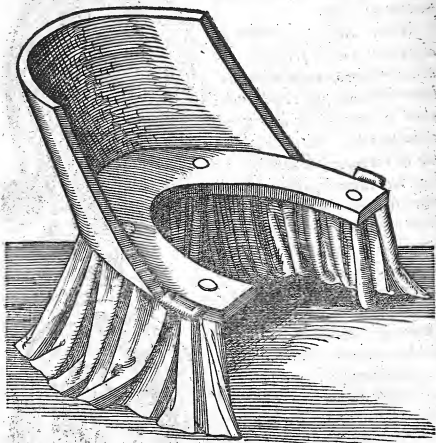

Partus dolores qui.

Naturalis partus qui.

De obstetricum officio & apta sedilis forma.

Quod autem ipso partus tempore obstetricum officium sit, & quomodo actio ipsa procedat, deinceps dabimus. Primo tempus nōrit, & veros dolores obseruet, pręgnantem etiam verbis consoletur, nec non confirmet, & ad obsequendum hortetur alacriter. Reliquas simul pręsentes cohortetur itidem, in primis ad pias fundendas ad Deum preces, deinde ad facienda simul sua vt possunt officia. Quo factō ad sedile pręgnantem deducat, quod tali forma instructum esse debet.

Sedile ipsum semicycli forma sit, quatuor suffultū pedibus, sūl- Sedile quale
cro à tergo aliquantulum retrorsum deducto, panno nigro subtus sit.
ad terram vsq̄ propendente obductum, ea ratione, vt tecta sit par-
turiens, reliquæq̄ interdum, si necesse fuerit, mulieres vbiq̄ manus
ad mouere possint. Sedes ipsa pannus munita & obducta sit, ne leda-
tur enitens mulier, aut infans alicubi propter dolores & motus
matris forte impingens.

Postquam autem in sedili iam enixura prægnans confederit,
obstetrix vnā aliquam à tergo mulierem illi adhibeat, quæ præ-
gnantem comiter vtroque brachio complexam teneat, & si opus sit,
feruentibus doloribus & nitente prægnante, vterum eius vtraque
manu comprimat, deorsumque aliquantulum infantem compellat.
Alias vero duas à lateribus sistat, quæ nitentem & verbis hortentur
& ad opem quamcumq̄ paratæ adsint.

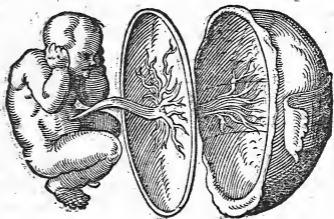
Hoc facto, obstetrix ipsa prona assideat, & manus suas vterum-
que parturientis, oleo liliorum alborum, amygdalarum dulcium &
adipe gallinæ mixto perungat. Hoc enim fecisse, multum ijs pro-
dest quæ obfiores sunt, & quarum pudenda arctiora, quibus item
os matricis siccum, & quæ primo iam parturiunt. His & albumen
oui miscuisse contulerit.

Postremo omnibus hisce ad hunc modum præparatis, prægnan-
tem ad enitendum cohortari incipiat, manusque vt debet comiter
operi admoueat, digitis inquirendo infantis situm, eique dum do-
lores sunt commodè viam laxando, collumque matricis vbi opus
est cautè distendendo, & si qua infans constiterit aut impeditus
fuerit, digitis per commodè ex obliquo in directum deducendo, &
ad facilem partum promouendo. Prodeuntem infantem apte
excipiat, statimque vmbilicum relicta quatuor digitorum circi-
ter longitudine, refecet, duploque filo acriter constringat, quàm
proxime ad ventrem infantis fieri poterit. Quo facto, dili-
gentem secundinæ rationem habeat, hanc moueat & ad exi-
tum sollicitet, matrice adhuc diducta & aperta, antequam restri-

Resecatio
vmbilici.

Et de-

Et denuo conuieat. *Vt autem in refecando vmbilico, diligens cura*
Secundæ. adhibeatur, tuniculas omnes vno nomine Secundas, dictas, distincte
hac figura spectandas dare volumus, quomodo in vtero cohereat,
& sese mutuo trahant. Secundina enim trium tunicarum pannicu-
lus est, totum inuoluens fœtum, venis & arterijs matrici affixus,
per quas sanguinem pro nutrimento fœtus attrahit, & attractum
per vmbilicum ad infantem dimittit.

Resecto vmbilico lotoq; infante, siccus iam eius vmbilicus pul-
uere ex bolo armenia, sanguine draconis & myrrha confecto in-
spergi, debet, pannoq; complicato imposito comprimi. Hoc enim &
sanguinis fluxui & alijs medetur casibus. Vtendum etiam hoc pul-
uere conuoluto iam vmbilico, & reiectis ligamentis. Sic enim &
probe sanatur & formatur egregie.

C A P V T I I I.

De naturalibus quibusdam præceptis, & medicaminibus partus
moram & difficultatem alleuantibus.

Duplicia im-
 pedimenta
 partus.

Q*uoniam de partus impedimentis releuandis hic erit tractatio,*
notandum ante omnia partum impediri dupliciter, naturali-
ter & non naturaliter. Quando non naturaliter impediri contige-
rit, pro-

rit, procedendum erit iuxta præcepta sequenti quarto libro tradita. Quando autem naturaliter, præceptis hoc capite traditis erit vtendum. Ante omnia tam perita rei existat obstetrix, vt quantum in ipsa est, omnia partus impedimenta commode declinet. Quod si autem partum impediri siccitate aut angustia colli matricis contingerit, ex elleboro aut pipere trito parturientis naribus inspirandum aliquantulum. Comprimendum item eius os, detinendus spiritus, prouocandumq; sternutamentum, quo spiritus deorsum compulsi infantem ad inferiora detrudat. Quo & hæc sequentia similiter faciūt. Bursa pastoris arida trita, in vino aut iusculo cicerum sumpta, valde proderit. Item pars mellis vnus coclearis mensura cum dupla aqua calida sumpta. Lac quoque mulieris alterius cum artemisiæ coma mixtum, & calidū vmbilico impositum. Nec non oleum laurinum in aqua calida aut iusculo cicerum sumptum. Grana etiam piperis duo sumpta & partum & secundas impellunt. Nostrum quo nos potissimum impedito partu & deficientibus doloribus vtimur medicamen hoc est:

Quomodo
prouocandus
partus.

R. Trociscorum de myrrha ℥j ℞
Crocigrana X.
Cinamomi ℥j.
Misce cum aqua
Artemisiæ vel
Pulegij ℥ij.
& fiat haustus vnus.

Haustus.

Haustum hunc prægnans calidum sumat, quo sumpto ad lectum vnus circiter horæ spacio redeat, donec vim huius experta de nouo excitatis doloribus surgens ad labores redeat. Si vero ne hoc profuturum sit, infans autem præmisso capite ad partum impeditus adhuc hæreat, mox harum pilularum septem præbenda, quibus sumptis rursus aliquantulum quiescat.

Pilulæ.

R. Gummi Bdellij,
Myrrhe,

F

Semi-

Seminis jauine,
 Styracis liquida, id est stactes,
 Castorei,
 Agarici, ana ℥. s.
 Diagridij grana vj.

Misce cum medulla cassia extracta q. s. & formentur pilule ad modum cicerum. Duo hæc pharmaca ocytocia omnibus ferè perioribus medicis probantur & in vsu sunt.

Pessarium.

Pessario etiam vti licebit, quod longitudine & crassitudine digiti ex lana pura conficies, sericoq; obduces, quod succo ruta in quo scammonium dissolutum sit intinctum, ritè adhibere poteris. Sunt quæ lapidem aquilinum vel iaspidem à sinistra coxa appendant. Hæc si frustra tentata fuerint, eundo se aliquantulum prægnans exerceat, deinde hoc encathismo vtatur, balneo inquam supra ventrem vsque ascendente.

Encathismus,

℞. Althæe herbe & radicis, M. vj.
 Maluæ,
 Chamamelis,
 Meliloti,
 Apij, cuiusque M. iij.
 Seminis lini,
 Fenograci ana. ℞. ij.
 Foliorum lauri,
 Lauendula ana M. ij.

Vnguentum.

Omnia hæc aqua bulliant, in quam prægnans insideat, aut spongiæ ea calida tinctas ventri & tergo imponat aliquoties. Quo sufficienter facta, calidis pannis foueatur, & ad lectum deducta hoc vnguento vngatur.

℞. Amygdalarum dulcium,
 Pinguedinis gallinæ,
 Olei de lilijis,

Musci

Muscilagenis althææ ana ʒ. ʒ. f.

Misce cum cera q. s. & fiat unguentum. Proderunt hæc ad secundas expellendas, vt sequenti capite docebimus. Hoc factò, offulam ex duorum ouorum vitellis cum vino veteri decoctam, his speciebus mixtis, præbebis.

R. Cinamomi ʒ. ʒ. f.

Corticum Cassiæ ʒ. ij. (vel potius eò amplius cinamomi loco cassiæ, quam prorsus inutilem se plasiarij hodie ostendunt.)

Croci ʒ. f.

Sauina,

Betonica,

Capillorum Veneris,

Dictamni,

Fænugræci,

Baccarum lauri,

Menthæ ana ʒ. j.

Os de corde cerui,

Margaritarum præparat.

Misce cum saccharo, & fiat puluis crassiusculus. Quod si ante infantem secundina prodeat, exitumq; infantis impediatur, resecanda ea fuerit, umbilicus vero ligandus, & pessarium subscriptum collo matricis inserendum.

R. Bismalæ cum radicibus M. ij.

Artemisiæ M. j.

Rutæ ʒ. j. f.

Fænugræci,

Seminis lini ana ʒ. j.

Ficus numero X.

Misce, & cum aqua q. s. decoctio fiat, cui percolatæ addantur hæc:

Olei liliorum,

L I B E R

Olei lini, vtriusq; ʒ ij.

Musci granum ʒ.

Electuarium. *In hac decoctione madefactum pessarium collo. matricis inseratur. Electuario etiam hoc mox vtatur.*

℞. Myrrhae,
Castorei,
Calami arom. ana ʒ. ij.
Cinamomi ʒ. j.
Croci ʒ. s.
Macis,
Sauinae ana ʒ. j.
Mellis despumati ℥. s.

Electuarium confice cum aqua. melissa. & artemisia, in quibus decocta sint.

Fænograci,
Seminis lini,
Granorum iuniperi, ana.
Cochleare vnum.

Porro cum ex impedimentis talibus debilitata fuerit parturientis, pro confortatione illi in iussulo species. Lactificantis, vel Mannus Christi perlati, aut Diamargariton præbendum.

C A P V T I I I I.

Quomodo secundæ moram facientes ad facilem exitum
promouendæ sint.

Causæ impeditarū secundarum.

- S**ecundæ nato iam infante multis modis impediri possunt. Primo propter debilitatem matricis. quæ ex impetu infantis & frequenti eius motu contingit. item propter partus difficultatem, nec non propter continuam matricis distensionem & restrictionem, quibus adeo debilitatur, vt sua virtute (sicuti alioqui natura solet,) secundas expellere nequeat. Deinde si secundæ matrici intus affixæ hæreant, quod propter copiam humoris superflui in utero detenti

detentisape fit, propter quam matrici his humoribus infestata secunda facile agglutinantur. Hæ non aliter, quàm inserta obstetricis manerunt reuellendæ. Tercio, si nato infante statim omnes que in matrice sunt aqua diffluant, quibus destituta secunda siccantur, nec non matrix etiam & collum eius propter eam siccitatem asperiora sunt. Aquæ enim illæ & infanti & secundis lubricam viam præbere debebant: quare his elapsis, uterus oleis & succis intus & extra perungendus erit. Quarto, quando os matricis propter partus dolores intumescit, ut plerumq; fit, nisi provida cura hoc mali declinetur. Quinto, quando in primo partu os matricis nimis adhuc est restrictum. Eandem ob causam, quando obesiores fuerint fœmina, infantem & secundas enituntur difficiliter. Quando itaq; moram aliquantulum quacumq; de causa fecerint, omnem obstetricis impendet operam. ut has ad exitum sollicitet. Ea enim retentio suffocationem parit, & mala plurima generat. Cum primum enim longius illic detenta fuerit, mox contabescere & fœtere incipit, unde dirus fœtor sursum ad ventriculum, cor, hepar & diaphragma, & per consequens ad cerebrum ascendit, unde mox dolores capitis, præcordiorum, imminutio spiritus, deliquia plurima & sudores frigidi proueniunt, ita ut periculum mortis, nec non apoplexia & epilepsia usq; timenda sint. Non enim non potest sine malo maximo matrix in corpore contabescere. Dum verò retenta fuerint, omni ea mora cibo & potu conuenienti mulieres reficiendæ sunt, ijsq; addendum robur suffulus inquam cum solis ouorum vitellis & vino veteri cum saccharo decoctis, croco & cinamomo conspersis. Veliusculis ex caponibus aut gallinis, itidem cinamomo & croco conditis. Suffitus deinde fient super prunas in uterum recipiendi, ex croco non trito, castoreo, myrrha & cinamomo, de singulis vnius aut alterius fabæ pondere. Sit autem infra pannis obducta prægnans, ut fumus ad matricem tantum pertingat. Hoc tam diu fiat, donec suffitus ex speciebus illis defecerit. Deinde ex elleboro aut sternutatorio puluere aliquantulum naribus eius inspirandum.

3°

4°

5°

Suffocatio
matricis.Secunde quo-
modo solici-
tandæ.

infrigidis

Suffitus.

L I B E R

dum, comprimendum os, detinendus halitus, & sternutamentum, ut supra dictum, est prouocandum. Si vero neq; hac impulerint, Cassiam (vel cinamomum potius) pondere nucis, crocum & cinamomum duarum fabarum magnitudine, trita in iusculo rubeorum cicerum ebibenda porriges. At hoc non succedente, haustum supra cap. 3. descriptum calidum illi præbe, post quem sumptum, cum quieverit aliquantulum, nonnihil ex elleboro & opopanace, pura lana inuolutum, collo matricis inseratur: & sine dubio secundis breuiliberabitur. Tante enim hoc virtutis est, ut mortuos etiam infantes cum secundis efficaciter expellat. In hoc casu unguento Basilio matricem deungere pro expellendis secundis itidem non parum proderit. Horum si nullum eas expulerit, tantumq; periculi fuerit ut de vita parturientis desperandum sit, consentientibus marito vel cognatis, pilula sequentis descriptionis septem præbeantur, quibus sumptis lecto decumbat, donec harum virtus novos dolores concitarit, & secundas expellere cæperit. Nam & hæ tantæ virtutis sunt, ut mortuum infantem & secundas etiam simul expellere possint. Nihil tamen hic temere sine periti medici consilio fiat.

Pilula.

R. Castorei,
 Myrrhæ,
 Styracis liquida ana ℥j.
 Corticis cassiæ, (vel cinamomi potius,)
 Aristolochiæ rotundæ Lugduno missæ, an. ℥ss.
 Agarici ℥ss.
 Diagridij grana vj.
 Croci,
 Sileris montani,
 Saurine ana grana iij.
 Opii Thebaici,
 Assæ fetidæ ana granum j.

Misce cum Cassia extracta q. s. & formentur pilula ad modum cicerum, & ex his septem præbeantur cum aqua pulegij vel artemi-

fiat. Emplastrum etiam illud, si opus fuerit, umbilico imponatur, Emplastrum.
hoc modo parandum.

R. Colocyntidis decocti in aqua partem unam, & tantundem succi rutæ, quibus miscebis myrrham, semen lini, sænogræcum, hordei farinam, cuiusq; cochlearium, decoquantur omnia, simul: emplastrum autem ex his confectum toto ventri ab umbilico ad pudenda usq; imponatur. Probatum quidem aliquando hoc est, sed tamen illo non temere sine periti medici consilio erit utendum. Et hæc quidem de secundis educendis dicta sint.

C A P V T V.

De cura Puerperæ & infantis recens nati.

Liberata infante & secundis puerpera, obstetrix spongiam puram calida mersam sumat, ipsamq; in sedili adhuc desidentem leniter ubi opus est abluat, & si quid de matrice propendeat, oleis calidis rosarum, violarum vel chamæmeli deungat, & calidis panis forum in suum locum dirigat. Quo facto ad lectum deducatur, ubi locus satis temperatus sit, illic supina recumbat, crura exporrigat, & quantum satis est disjungat, reliqua corporis parte tam erecta, ut sedenti magis quam iacenti similis sit, quò si quid restat superflui, commodius disfluat. Quod si primis diebus nimis citò fluxus illi cessarint, ut sæpe fit, pulvis ex elleboro aut pipere naribus singulis diebus semel aut iterum erit inspirandus, pro impellendo fluxu, pro ut videbitur requirere necessitas. Quod si fluxus abundauerit, eoq; puerpera infirmior facta fuerit, multum quiescat, & siccoribus cibis utatur, gallinis puta & caponibus elixatis & assatis, nec non quibusvis in sartagine tostis. Liquidioribus cibis omnibus abstineat: his enim fluxus abundantior fieret. Utatur & confectione Diatriasandali, ea enim & confortat & restringit, buccella una aliquoties sumpta. Vel si placet sequenti pulvere aut tragemate utatur cum pane supra prunas tosto & vino dulci madefa-

Cura matris
primo à partu
tempore.

R. Specierum Dianthos,
 Diaplyris,
 Diamargariton,
 Diacaryophyl.
 Diagalange,
 Diatriasandalon, ana ʒ.ʒ.ʒ.
 Diamusci,
 Diambra ana ʒ.ʒ.
 Sacchari q.ʒ.

Misce & fiat puluis siue tragema, & seruetur in scatula.

Cura infantis
 recens nati.

Infantem autem iam lotum & fascijs inuolutum antequam
 vel ubera sugat vel aliquem cibum sumat, matri in lecto decumben-
 ti à sinistro latere cor prope adhibendum esse primo tempore multi
 dicunt. Naturaliter enim (vt persuasi sunt) omnes ab infante mor-
 bos matrem attrahere, & sine sui ipsius nocumento per fluxum vte-
 ri quicquid mali attraxerit rursus excernere. Præseruare enim
 hoc infantem per totam vitam à morbo comitali & lepra. Singu-
 lis dum cibo & lacte diebus abstinet vna hoc hora fieri volunt. Eo
 ipso autem tempore sæpius infanti in os inserendi sunt coralli rubei
 præparati saccharo & butyro recente mixti, quia & hij infantem à
 prædictis morbis vsque præseruant. Suspendantur etiam à collo
 eius & brachijs coralli rubei & grana Pæoniæ, confortant enim,
 nec non hilarem ac vegetum faciunt. Et hæc de prima puerpera &
 infantis post partum cura.

C A P V T V I.

Quomodo & quibus instrumentis impediti & mortui infantes
 producendi.

¶ QVandoquidem matricis partes duæ sunt, quarum vtraque
 neruis, rugosa carne & obesiori spissitudine constat (vti supra
 cap. 3. monuimus) sciendum est, interiorem eius partem, cuius
 porta insensibilis quasi & angustissima est, nec vnquam nisi in coitu
 menstruis

menstruis & partu aperitur, tantam dilatationē admittere posse, ut producendo infanti facile sufficiat, sine omni & prolis & matris nocumento, si naturalis partus extiterit. Hanc autem viam quando infans per se (vbi aliās natura solet) neq; inuenire, neq; aperire propter restrictionem interioris portæ, & propter claustra eius impedita, valuerit, tunc obstetrix perunctis manibus digitos inferat, eamq; angustiam quam commodissime poterit in latitudinem tantum diducat, in longitudinem vero nequaquam, ne ligamenta matricis rumpantur, & incurabilis morbus præcipitatio matricis sequatur, eius inquam inuersio, cum exitu & eminentia colli matricis. Itaq; obstetrix in dilatando interiorem partem antrorsum moueat, ut caput infantis quod proximum est inde se exerat, & in exteriorem partem, collum inquam matricis, prodeat. Nam modò dicta dilatatio interioris partis neq; matri neq; proli quicquam incommodare poterit, utpote quam & natura ipsa in facili partu sponte diducit, & post partum restringit iterum.

Præcipitatio
matricis.

Quod si autem propter angustiam alterius partis, colli scilicet, infans prodire nequeat, sed capite illic, reliqua vero corporis parte adhuc in interiori receptaculo hæreat (quod tamen vbi recte proceditur rarò contingit) tunc sciendū, exteriorē portā, genitalia inquam, magis diduci & dilatari posse, omnesq; partus difficultates facilius ppeti quā receptaculū interius, eoq; obstetrix rursus pro rei qualitate eā quoq; portā diducat latius, ut totus ad partū infans prodeat.

Quod si prædicta hæc nihil auxiliij dederint, ita ut subinde immotus adhuc infans hæreat, omnesq; partus dolores cessauerint, rursus ad lectum deducenda erit parturiens, & sequentibus iuuanda medicaminibus, quæ talia sunt, ut & mortuos infantes, retentas secundas, abortus quoq; & molas expellere possint. Ante omnia, cū primū ad lectum deducta fuerit, sequentem hanc potionē satis calidam sumat, eaq; sumpta omni alio cibo abstineat, & vnius aut alterius horæ spacio tranquilla quiescat, donec huius vim & efficaciam egregie persenserit.

R. Ficus incisas vij.
 Fænograci,
 Seminis artemisiae,
 Ruta, ana ʒ. ij
 Aqua pulegij ℥
 Artemisia ana ʒ. vj.

Fiat decoctio ad mediam partē, coletur, & colatur & addantur
 Trochiscorum de myrrha ʒ. j.
 Croci grana iij.
 Sacchari q. s.

Fiat haustus vnus, & aromaticetur cum cinamomo q. s.

Suffitus. Post prædictum quietis tempus rursus ad partus labores deduci poterit, vbi Suffimenta sient trochiscis ex his speciebus paulatim supra prunas iniectis, ita vt omnis fumus ad solam tantum matricem perueniat.

R. Castorei,
 Sulphuris,
 Galbani,
 Opopanacis,
 Stercoris columbini,
 Assæ fetida ana ʒ. s.

Misce cum succo Ruta & fiant trochisci ad formam nucis auelanae. His fumigia facere proderit.

Emplastrum. Quod si nihil inde opis comparuerit, Emplastro hoc ventri imposito vti poterit:

R. Galbani ʒ. j. s.
 Colocynthidis sine granis ʒ. ij.
 Succorum ruta,
 Artemisia,
 Cera noua q. s.
 Fiat Emplastrum.

Decocto hoc pannus liniatur latitudine ventris formatus, vt ab

umbilico ad pudenda vsq; & vtring ad latera pertingat: quod vni-
us aut alterius, si ita opus sit, horæ spacio retineat. Vel Pessarium Pessarium.
digiti magnitudine & longitudine ex lana confectum & serico ob-
ductum, sequenti decoctione madefactum, collo matricis inseren-
dum, & duabus illic horis relinquendum.

R. Aristolochiæ rotundæ e Gallia aduectæ,

Sauina,

Colocynthidis sine granis,

Staphisagriæ,

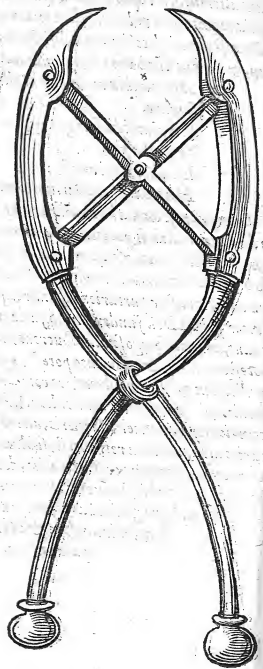
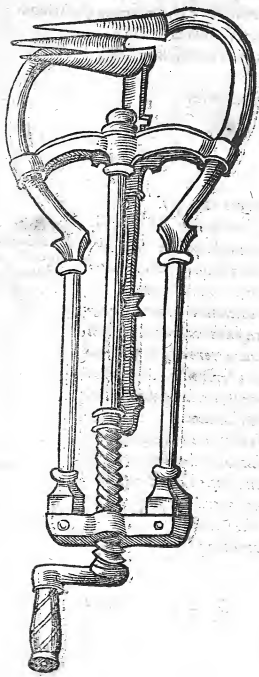
Ellebori nigri ana ʒ. f.

His tritis fiat pessarium cum succo rutæ q. s.

Ceterum post omnia hæc adhibita, in primis vero si obstetrix ri-
te dilatatis matricis partibus viam facere infanti non valuerit, Quando &
omnino instrumenta his vsibus accommoda, erunt adhibenda. Quo- quomodo in-
modo autem necessitas horum vsuum postulauerit, prius verbis confir- strumentis
manda erit misera parturiens, deinde expedienda instrumenta, & vtendum.
preces piæ ad Deū fundendæ: eoq; facto ita sedili insideat, vt anum
quantum potest tergo sedilis obuertat, crura vero quàm maxime
potest attrahat, & quàm late potest, opem ferentibus astantibus
mulieribus reliquis, diducat, vt commode obstetrix, quod instru-
mentis erit agendum, exequi valeat. Quod si alia ratio placuerit, &
commodior obstetrici visa fuerit, ad lectum ipsam deducat, in quo,
capite aliquantulum retrouerso, sublimius vero natibus surrectis,
cruribusq; quantum potest attractis, decumbat. Tum deuncto al-
terutro quod ex his placuerit instrumento, operari & progredi in-
cipiat. Vtraq; enim hæc deinceps descripta, ad aperien-
dum, dilatandum & educendum præ-
parata sunt.

Speculum matricis.

Apertorium.

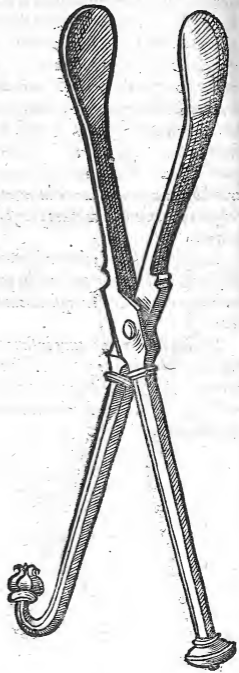
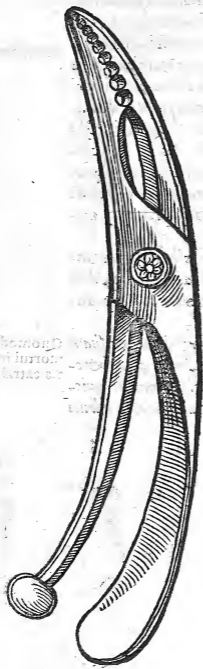
*Alicrum ex instrumentis illis, apertorium inquam, vinctum Apertorium.
& compressum obstetrix leniter per collum matricis ad portam in-
teriore[m] dirigat: quo sufficienter facto, vtraque manu apertorium
infra comprimat; donec quantum sufficit os matricis diduxerit. Speculum.
Vel si placet altero instrumento, Speculo inquam matricis, eodem
modo vtatur, vti de apertorio modo dictum est. In hoc autem ver-
tebram toties circumuolui oportet; donec sufficere propter dilata-
tionem intellexeris. Eo autem modo diducto matricis orificio, obste-
trix manibus infantem leniter apprehendat, & si possibile est cum
secundis educat. Vterum deinde parturientis abluat & perungat,
partu liberatam ad lectum deducat, atque aromatibus, nec non cibo
potuque conuenienti quantum potest reficiat, vti supra cap. 3. mo-
nuimus.*

*Hoc progressu etiam vtendum erit cum omnibus mortuis in-
fantibus & molis; nec non secundis quoque vbi nimium impedita
fuerint; quando necessitas ipsa talem operationem & curam postu-
lauerit.*

*Si fiat autem vt mortuus infans propter magnitudinem suam Quomodo
prædicto modo educi nequeat; vel secunda manibus prehendi & e- mortui infan-
duci non possint; curandum tunc vt sequentibus instrumentis quic- tes extrahedi.
quid id fuerit, sine matris nocumento, comprehendatur, & prudenti
cura educatur.*

Rostrum anavis.

Forceps longa & versa.

oblongo
 lateri interno
 ...

Quandoquidem partus, qui contra naturam se exhibet, multi sunt, & in ijs casus varij, de his sequente libro dicemus, quomodo inquam, & quot modis contra naturam fiant, nec non qua opera & arte curandi singuli, eo sine tantum, vt pericula eiusmodi partus agnoscantur citius, & quantum fieri potest præcaueantur diligentius.

C A P V T I.

De prima forma non naturalis partus, & quomodo ei subueniendum.

SAEPE contingit hac adscripta forma infantem ad partum venire, præmissis inquam pedibus manibusque deorsum ad femora deductis. Eo casu autem morabitur obstetrix, vt oleo conuenientibusque linimentis instructa sit, exitumque infantis vngendo & demulcendo tantum iuuat, ne retro feratur, sed vti cæpit ita rectè pergat. In primis autem operam dabit vt vtraque infantis brachia deorsum porrecta, apprehendat, firmiterque teneat, nec retrorsum reducere permittat, sed hoc ipso modo ad partum prodire compellat. Quod si autem infans hac forma prorumpens, & propter magnitudinem suam & deducta per latera brachia, matricis angustia ita coarctetur, vt totus ad partum prorumpere nequeat. tum vterus parturientis cum infante oleis perungendus erit, & elborum parturienti pro impellendo partu naribus inspirandum, nec non vterus eius vtraque manu comprimendus leniter, ne sursum

Hæc pergat,

vergat, sed vt oportet deorsum tendat, donec totus in lucem prodeat.

CAPVT III.

Secunda contra naturam partus forma, quæ & quomodo iuanda.

Contingit rursus in pedes aliquando partum procidere, manibus tamen non penes latera ad femora, vt in superiori forma, ex porrectis, sed supra caput surrectis. Quod vbi fit, obstetrix nullo modo talem partum excipiet, nisi admodum paruus & gracilis infans, & diductum admodum matricis extiterit orificium, vt facilis exitus sine matris & infantis nocumento omnino sperandus sit: nec tamen eum prius excipiet, quin ante vterum & infantem diligenter perungat. Multo autem consultius erit & vtriusque salutaris, partum

in vterum repellere, & ad legitimam formam conuertere, quod hoc modo fieri poterit. Supina in lecto reclinabit se parturiens, capite retro demisso, sublimioribus natibus: quo facto, obstetrix ventrem ipsius præcordia versus mediocriter stringet, vt in vterum infantem ipsum repellat, & alia forma prodeundi occasionem ministrat. Ante omnia autem curabit vt faciem infantis tergo matris obuertat, deinde infantis nates & crura vmbilicum matris versus eleuet, vt ad legitimum partum acceleret. Tutius experimentum in hoc casu non est, vt pote in omnibus contra naturam venientibus partibus vtilissimum.

C A P V T I I I.

Tertia non naturalis partus forma, quæ & quomodo iuuanda.

Quod si vno tantump ede infantē prodire contigerit, brachijs quidem circa latera demissis, retroverso autem vt figura habet pede altero, parturienti omnino non instandum, sed ad lectum deducenda vel alias reclinanda erit, eoq̄ quo ante modo docuimus procedumope aliarū quæ illi adiumenti gratia adsunt mulierum, remittendo inquam altero quoq̄ pede in vterum. Quo facto, aliquoties se in lecto volutabit parturiens, capite demissior, natibus vero sublimior recumbens, donec aliquantulum conuersus infans esse apprehenditur, tunc ad labores reducenda, & omni qua fieri potest ope iuuanda. Ea volutatio in omnibus similibus partibus fieri poterit, vbi inepto modo infans apparuerit. Interim vbi opus erit, potionibus quoq̄, & alijs medicaminibus supra positus erit rescicienda & ad partum impellenda. Quod si autem in hoc casu contigerit retrouersum illum pedem volutatione illa matris, aut alia obstetricis opera, directē ad partum exeri, statim curabit obstetrix vt comprehensis brachijs, alijs circa latera deductis, infantem quod potest producat commode, eo quo in prima forma modo docuimus.

L I B E R
C A P V T I I I I .

De quarta non naturalis partus forma, & eius cura.

EVenit interdum transuerso modo apparere infantem, & in
latus procidere, quod ubi fit, parturiens neq; urgenda neq; hoc
modo expectendus infans. Sic enim infantem nasci posse sine con-
uersione aliqua, & natura & res ipsa impossibile esse ostendunt.

Quocirca dabit operam obstetrix, vt ad legitimam naturalis par-
tus formam infantem reuocet, submouendo inquam nates, & ad
exitum dirigendo caput. Si hac non successerit, volutando
sepius quid possit tentet, donec ad legitimam
formam conuersus fuerit.

De quinta contra naturam partus forma, & eius cura.

Quod si distortis pedibus atq; brachijs ad partum properare infantem contingat, obstetrix parturienti non instet, sed à sedili ad lectum deducat, ubi illius uterum prædicta sæpe forma recumbentis retrouersus comprimat, vel aliquoties volutari iubeat, do-

nec ad commodiorem formam infans conuersus fuerit. Si nihil hoc profuturum videbitur, obstetrix vtrunq; pedem in vnum coniungat, manus vero circa latera si vsquam potest deducat, & tutissimo quo poterit modo ad partum dirigat. Tutissima tamen via fuerit, infantem in uterum conuerti, & illic ad legitimam formam componi.

L I B E R
C A P V T V I.

De sexta forma, & eius auxilio.

Quod si utroq; genu in partum infans prociderit, manibus circa femora demissis, obstetrix dextra inserta utrunq; genu sursum versus impellat, donec pedes prorumpere contigerit, ibi tum fini-

stra pedes prehendat, dextra vero manibus circa latera retentis, infantem ad exitum sollicitet. Hoc si non satis tutum fore videbitur, ad lectum deducenda erit parturiens, ubi supra dicto modo reclinata, tandiu se volutabit, donec ad meliorem partus formam infans conversus fuerit.

De forma septima, & quomodo iuanda.

Vbi vero altera manu tantum ad partum infans properauerit, altero brachio circa latera deducto, pedibusque rite in uterum exporrectis, eum obstetrix nequaquam excipiet, neq, ad partum ulterius procedere permittet, sed parturientem ad lectum de-

ducat, ubi anu altius & capite demissius recumbere possit. Ibi tunc venter eius retrò leniter stringendus, ut infans in uterum recidat. Ipsa etiam obstetrix, si opus sit, neq, sponte infans reciderit, inserta manu humeros eius reprimat, eminens vero brachium ad latus reducat, ut naturali forma in utero disponatur, & ad facilem partum possit prorumpere.

L I B E R
C A P V T V I I I .

De forma octaua, eiusque cura.

Multum periculosus est hic partus inter eos qui se contra naturam offerunt, cuius formam hic descriptam vides: dabit ergo operam obstetrix, vt summa cura adhibita totum hunc partum in vterum reuocet. Manus itaque primum cum parturientis vtero perungat oleo, quia laboribus hic non paucis opus. Deinde si poterit inserta manu altera iuxta infantis brachia, humeros eius ita impellat vt totus in vterum recidat. Rursum vero ne ad eandem partus formam recurrat, inserta manu relapsi infantis brachia ad latera deducat, eoque

modo ad naturalem formam redigat. Si hac non successerit, ad lectum deducenda parturiens, vbi post quietem habitam, eo modo vti prius tradidimus, est procedendum. Hoc si frustra fiat, neque ad aliam formam mutatus sit, ad sedile reducenda, vterus vero eius mulierum astantium opera vndiquaque & deorsum comprimendus, obstetrix autem peruncta matrice & vtrisque obuijs brachijs, illa in vnum quantum potest coniungat, & eo modo prorumpentem partum excipiat. Minus in hoc partu periculi erit, si nihil in suo officio obstetrix remissior, infans autem in partu gracilior extiterit.

C A P V T

Q V A R T V S.
C A P V T I X.

De forma nona & eius cura.

Quod si natibus ad partum primo infans prociderit, obstetrix
vincta & inserta manu anum infantis subleuet, & caput ad
exitum vertat. Festinandum in hoc casu non est, n in deterio-
rem aliquam formam recidat. Neque etiam possibile sic infantem nasci

posse sine summo matris infansiq; detrimento. Itaque si inuerti in-
serta manu non possit, ad lectum deducenda parturiens, vbi si infir-
mior fuerit, conuenientibus reficienda est cibus, & iam saepe
dicto procedendum modo, donec commodi-
oris partus forma venerit.

L I B E R
C A P V T X.

De forma decima, eiusq; cura.

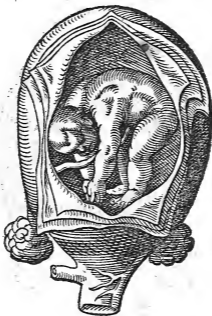
FIt interdum vt inflexa ceruice se partus exhibeat, pronis ad partum humeris, retrouerso autem capite surrectisq; pedibus ac manibus. Eo casu obstetrix retro submouebit infantis humeros,

vt capite primum comparere possit. Facile enim hoc fieri poterit, quia summotis aliquantum humeris, caput orificio matricis per se proximum fiet. Quod si aliter tentanda res fuerit, ad lectum deducenda reclinandaq; erit parturiens, & præceptis suprà traditis utendum.

De forma vndecima, eiusq; cura.

QVando manibus & pedibus simul ad partum inclinatur infans, cauendum ne quid ob hanc difficultatem & informem speciem periculi accidat. Obstetrix itaq; hoc agat, vt submouendis infantis

occupata pedibus, caput apprehendat, & quantum potest ad exitum primo dirigat. Submouenda & brachia sunt, nisi sponte se ad latera deduxerint. Hac si non successerit, priori conuersionis modo est vtendum.

L I B E R
C A P V T XII.

De forma duodecima, atq; eius cura.

Contra priorem formam interdum fit, vt in pectus aliquan-
do partus procidat, retro manibus pedibusq; coniectis & auer-
sis. Omnium periculosisimus hic habetur, quapropter his præceptis
hoc casu diligenter intendendum. Primo manus suas & parturi-
entis vterum perungat obstetrix, quo facto inserta manu brachia

infantis requirat, eaq; prehensa, donec & caput apprehenderit, fir-
miter teneat, omni cura in hoc adhibita, vt caput ad exitum primo
reuocet. Deinde brachia infantis submouebit, & ad latera diriget:
hoc enim facto, & citius partus prorumpet, & minus erit periculi.
Postremo, si neutro horum infans educi poterit, tutissimum erit
parturientem ad lectum deducere, & iam sepe dicto modo
procedere, si forte ad commodam partus formam ea
mora se infans accomodet.

C A P V T X I I I.

De forma decimatertia, & eius cura.

*Q*ua in simplici parturatio est, eadem quoq; in gemino & trino esse obseruatur. Vt enim simplex partus vnā tantum vere naturalem formam, plures vero non naturales habet: ita geminus quoque. Itaque quando contigerit naturali forma partum comparere geminum præmissis ad exitum capitibus, curabit obstetrix vt alterum ex his, qui claustris commodius obseruari videbitur, legitimè excipiat, alterum autem, dum prior prodit, non dimittat, ne in vte-

rum relapsus in aliam formam transeat, sed nato altero confestim & illum vt debet excipiat. Partus hic sine periculo leuior erit, quia prior infans viam posteriori tam facit planam vt sine omni difficultate prodeat. Curandum item vt in gemino hoc partu Secundæ ad exitum maturè sollicitentur, ne vterus infantibus liberatus mox concidat, illasq; illic retentas magno malo detineat.

L I B E R
C A P V T X I I I I.

De forma decima quarta, & eius cura.

Non naturalis gemini partus & hæc forma est, quam hæc figura spectandam proponimus, obuersis scilicet ori matricis vtriusq; infantis pedibus. Periculosus satis eiusmodi partus est, sed prudentia obstetricis corrigendus. Vterum itaq; parturientis perungat, vt eo lenior partui via sit: quo factò, curabit vt alterius infantis brachia comprehendat, & ad latera deducta firmiter teneat, capu-

que ad exitum leniter sollicitet. Eo nato, mox altero prehensò, procedat similiter. Quod si neutrius brachia apprehendere potuerit, ita vt fœlicis partus bona spes non sit, ad priorem formam recurrendum, si fortè ea quæ in lecto fit opera & conuersione citius infantes in lucem edi possint.

C A P V T

De vltima non naturalis partus forma, & eius cura.

Alia non naturalis gemini partus forma est, quam hic spectare licet, altero inquam infante in caput, altero vero in pedes demisso, quæ quidē ex naturali & non naturali partus genere composita est. Vbi vero duos se hoc modo infantes ostendere contigerit, obstetrix priorem in naturalem formam versus primo educat, alterum vero in pedes demissum submouebit, & si fieri possit, reuocabit in vterum, vt idem ille ad naturalis partus formam disponatur etiam. Quod si autem in meliorem formam conuerti nequeat, mani-

bus eius confestim apprehensis ad exitum sollicitandus erit. Tutius tamen foret hunc ad naturalem conuerti formam, in quod obstetrix vngendo, dirigendo, submouendo, voluendo & conuertendo diligenti incumbet opera, ne fortē ex tali non naturalis partus forma offendatur vterus, & inflationibus tumescant præputia, vnde sine periculo partus non prodeat, aut impediatur diutius.

Quæ quidem pericula omnia, prouida cura aut declinari aut ad minimum aliquatenus corrigi possunt.

L I B E R
LIBER QVINTVS.

DE MOLA ALIISQVE FALSIS
vteri tumoribus, simulq̄ de abortibus & monstris di-
uerfis, nec non de conceptus signis
varijs.

C A P V T I.

De mola, cæterisque falsò creditis conceptibus.

Mola quid sit.

Uotquot vnquam de mola scripserunt, hanc impre-
gnationem esse falsam dixerunt, quæ si quando ad
partum veniat, informis carnis frusti similitudine
prodeat. Hanc nonnulli à melon, quod rotundum
Græcis sonare dicunt, eo quod ipsius quoq̄ forma ro-
tunda

tunda sit, vel à Persico moli vocabulo, quod illis informe quiddam vel rudem massam significat, dictam volunt. Vel potius, vt doctiores quidam scribunt, quoniam induratus tumor ad tactum ferè lapidosus, mola lapidis instar, in vtero sentiatur, siue toto, siue ostiolo tantum: vnde motus difficultas mulieribus hoc malo occupatis, tanquam graui pondere pressis, accedit: nam & Græci mylen, id est, molam appellant. Hanc autem informem massam Auerrois & Paulus Aegineta ex debilitate vtriusque, virilis inquam & fæminei seminis, generari perhibent: vel ex bonorum seminum corruptione, quæ circa primum conceptus tempus contingat. Alij vero hanc ex menstruorum generari copia dicunt, quia propter magnum matricis calorem interdum coagulentur, & in informem carnis massam redigantur. Qui vero penitus rerum rimantur naturas, hanc copiosiori muliebri semini tribuunt, in libidinosisioribus potissimum fæminis, quæ ex siccoribus natura maritis minus concipientes seminis, matricis appetitu copiosius suum ipsarum semē cieant, quod menstruis auctum matricis calore coaguletur, & propter defectum virilis seminis legitimi opificis, in talem massam concresecat. Non enim sine virili semine quicquam generari potest, vt nec ex fæmineo solo quicquam. Muliebri enim semen in vtero conceptum virile concludit tantum, vnde tunica quæ in secundas postea transeunt, ex illo solummodo generari possunt. Et vt in ovo, ita hic quoque res habere cernitur. Vt enim ex albumine & vitello per se nihil generari potest, nisi galli semen inspersum sit, licet multo maior horum præ hoc semine existat copia: ita ex muliebri quoque solo nihil, nisi virile semen accesserit. Quod si autem hoc paucius, mulieris verò copiosius fuerit, tunc menstruis aucta molam generare solent, quam quædam quinto, sexto aut septimodemum anno, quædam nunquam eniti possunt.

Vnde nascatur mola.

Multa præterea aliæ quoque falsæ & vitiosæ conceptiones sunt, ex quibus non tantum mola sed aliæ quædam informes etiam figuræ, mancæ & mutilæ ex defectu vtriusque seminis itidem gene-

Falsi & vitiosi conceptus.

rarisolent. Fit etiam ut vitio seminis noxia quedam in matrice cum infantibus generentur animalia aut animalium forma, taceo alienas formas ex brutis, ut non semel factum, conceptas. Sæpius etiam obseruamus quasdam quasi imprægnatas turgere, & tamen infantem nunquam eniti: eo quod tantopere liquida vtraq; simul concepta semina fuerint, ut ex defectu caloris matricis coagulari nequiverint: vnde fit, ut ex tam diuersis conclusis humoribus postea sequatur hydrops.

Signa molæ.

Molæ autem generatio præ omnibus alijs tumoribus certa quedam quibus agnoscatur habet indicia. Et primo quidem quò ad corporis constitutionem, molam gerenti tabescunt & mollescunt membra, torpor quidam inest, turgent cum oculis labia, pallidior est facies, durior tactu venter tumidus, punctiones & tormina ventris plurima, retinentur menses, oculorum vertigo & caligatio molestat, pulsus cordis continuus, membrorum tremor, cibi nausea, vomitus frequens & copiosus, maculæ in facie frequentiores, pupilla oculorum eminentes, aspectus toruus. Quia autem ex his signis verò etiam conceptui multa sunt communia, certum hic discrimen est constituendum. Tot igitur modis molam à vera conceptu differre tenendum.

Primò, vbi menstrua comparuerint, mola in vtero generari nequit, quia ex retentis menstruis & debiliori virili semine nascitur tantum.

2. Quando ante tertium mensem post conceptum magna in vtero motio contigerit, mole indicium est. Tam citus enim motus in vtero conceptu esse nequit.
3. In mole generatione vterus tumet citius ac magis.
4. Alia quoq; infantis, alia vero mole motus forma est. Infans enim ex latere in latus mouetur, mola non item.
5. Mola manu cõpressa, statim loco cedit, sed mox in eundem remota manu locum recurrit. Infans autem ut non cedit, sic neq; recurrit.

6. In mola conceptu multò durior prægnantibus venter existit, quàm ijs quæ infantem gestauerint.
7. Multo tardior est, magisq; torpida, quæ molam quàm quæ infantem conceperit.
8. Vbera in mola conceptu non tam tumescunt ac durefcunt, quàm in conceptu infantis.
9. Membra in mola generatione tabescunt & mollescunt, quod in infantis conceptu non fit.
10. Infantis partus vltra vndecimum mensem ad summum differri nequit, mola autem partus aliquando in quintum aut sextum annum, interdum etiam ad finem vsq; vitæ.

Constituto tam certo inter molam & verum conceptum discrimine, rursus eadem ab alijs quoq; falsis vteri discernenda est tumoribus. Fit enim vt multæ etiam tumescant, aut propter conclusum in vtero aerem, vnde tympanitis: aut propter diuersorum humorum retentorum copiam, vnde hydrops oritur. Quæ autem ex concluso tumescunt aere, tumore ac duritie vteri eas superant quæ ex retentis turgent humoribus. Tympanitis etiam interdum concidit, recedit, & de loco mouetur in locum, nec sine doloribus sentitur: hydrops autem, id est, retenti humores, raro mouentur, sed continuo ventris sonitu perstreperunt. Inter hos ipsos autem tumores & molam suam quoq; discrimen est. Nam in gestatione molæ multo durior existit venter, quàm in istis tumoribus. In hydrope tumescunt crura, in mola vero minuuntur ac tabescunt. In tympanitide durior est venter tympani instar resonans, in mola vero non item. Et hac ratione similium horum tumorum discrimina obseruari possunt, & quàm difficulter curari queant intelligi.

Discrimen
molæ ab alijs
vteri tumori-
bus.

C A P V T I I.

De cura molæ & aliorum falsorum tumorum vteri.

IN cura molæ diæta ante omnia talis instituenda est, vt tota ad calidū & humidū declinet. Vbi etiã missione sanguinis opus fore videtur,

debitur, malleoli vena aperiatur. Inde expurganda erit materia ea ratione quam deinceps in Retentione menstruorum traditam videbis. His præmissis ea quæ interne purgant & curant, adhiberi quoq; externæ curæ possunt. In primis autem encathismo utendum, in quo quæ molam gestauerit, singulis diebus mane & vesperi vacuo ventriculo desubtus ad umbilicum vsq; infideat. Balneum autem hoc sic erit parandum.

R. Bisimaluæ cum radicibus M. vj.

Maluæ,

Brançæ vrsinæ, (aut quoniam ea caret regio nostra, herba violarum)

Parietariæ,

Chamæmeli,

Meliloti ana M. ij.

Fænogræci,

Seminis lini ana ℥ ij.

Contritis his quæ conterenda sunt, sacco omnia concludantur, & in aqua cui ægra infidebit, bulliant. Eum etiam saccum bene calidum pudendis & lumbis imponere per utile fuerit. Post balneum hoc calidis foueatur pannis, & lecto decumbens, hoc circa pudenda & lumbos vnguento vngatur.

R. Olei amygdalarum dulcium ℥. j. s.

De lilijs,

Pinguëdinis gallinæ,

Muscilaginis sem. lini,

Fænogræci ana ℥. s.

Ceræ albæ q. s.

Misce, & fiat vnguentum.

Electuarium. Electuario etiam sequente, magnitudine auellânæ nucis singulis diebus mane & vesperi utetur.

R. Cinamomi ℥ ij.

Corticis aristolochiæ longæ,

Cassia fistula, (vel eius loco potius cinamomi pondus
augeatur) ana ʒ. j.

Asari,

Laccæ,

Seminis ruta,

Fructus sylvestris sauina,

Croci ana ʒ. f.

Sacchari ℞. f.

Saccharum dissoluatur succo vel aqua rosmarini. Confectio in
morsellis fiat. *Electuarium* hoc alia quoque ratione illi præberi pote-
rit, in offula inquam ex vino veteri & duorum ouorum vitellis
cum saccharo decocta, in spersa conueniente huius *Electuarij* dosi.

Pilulae etiam sequentes mirè efficaces sunt, ex quibus sumat ʒ. f. *Pilulae*,
vel ʒ. j.

℞. *Nigella Romana*,

Aristolochia rotunda,

Dictamni Cretici,

Seminis nasturtij,

Sylvestris fructus sauina,

Serapini,

Seminis ruta,

Ammoniaci thymiamatis,

Rubæ tinctorum,

Myrrha,

Castorei, ana ʒ. j.

Fiant pilulae cum succo sylvestris raphani & melle. q. f. *Dosis* sit
ʒ. j. vel ʒ. ij.

His factis suppositoria quoque matrici inserenda, quæ molam im-
pellant, & ex interiori receptaculo matricis in exterius prouocent.
Erunt autem eiusmodi.

℞. *Asphaltis*,

Boracis,

Castorei,
 Centaurea maioris,
 Dictamni,
 Ellebori albi,
 Galbani,
 Gentianæ,
 Opopanacis,
 Sauiæ,
 Serapini,
 Scammo *nij*, ana 3. *℥*.
 Croci ʒ. j.

Trita omnia excipe succo porri, & fiat suppositorium.

Vti licet interdum etiam Trochiscis de myrrha, de quibus 3. capite libri 3. dictum est. Nam & molam pellunt, & facilem exitum faciunt.

Tumores ex
 tympanitide
 & hydrope
 quomodo cu-
 randi.

Ceterum in tumoribus qui ex concluso aere & retentis contingunt humoribus, diæta ita instituenda est, ut tota ad calidum & siccum declinet. Purgationes etiam & phlebotomiæ fieri poterunt pro qualitatum copia. Quibus præmissis, encathismus præscripta forma parari poterit additis insuper sequentibus:

R. Calaminthæ,
 Rutæ,
 Pulegij,
 Foliorum lauri,
 Absinthij sicci,
 Anisi,
 Marathri,

Cymini, aqua portione singula. Similia quoque eiusdem nature sumi plura poterunt, pro tumoribus minuendis ac reprimendis. Pars etiam modò dictarum herbarum sacco inferenda, & dum balneo insidet, lumbis imponenda erit. Post balneum ex confectione hæc nucis auellanæ magnitudine, in vino albo veteri su-
 mat,

mat, in quo asarum prius infusum sit, quod sic fit:

℞. Specierum Diacurcumæ,
Diacymini ana ʒ. iij.
Sacchari albi ℥. s.

Saccharum dissoluatur in aqua rutæ, & fiat confectio in tabulis vel morsellis. Vel si placet, potionem hanc calidam sic confectam post balneum præbere poteris:

℞. Persicorum nucleos ꝯꝯ. nouiter excorticatos quibus cum duorum ouorum vitellis contusis & mixtis addes puluerem subscriptum:

℞. Galangæ,
Cinamomi,
Piperis longi,
Zingiberis,
Caryophyllorum,
Croci,
Nucis muscætæ ana ʒ. s. fiat puluis.

Horum omnium decoctio fiat cum vino optimo. Colentur, & colaturæ addatur saccharum, fiatq; potio clara. Vel, quod magis placet, simplicium materia in decoctione maneat, & simul omnia calido potu sumantur. Multum profunt in hoc casu etiam species hieræpicæ in potu aliquo vel pilulis sumptæ.

Quando autem ex retentis diuersis humoribus tumor extiterit, tum materia talibus remedijs expurganda erit, qualibus in retentione menstruorum & ad yrinam mouendam vti consueuimus, cuiusmodi hoc est: ℞. Semina apij, anisi, fœniculi, petroselinii, cardamomi & folia rutæ. Singula æquali pondere trita, cum vino dulci bibantur. Probantur etiam hîc confectio Diagalangæ & Electuarium de baccis lauri: nec non oleo rutæ, hyoscyami & liliorum alborum, cum Trochiscis de agarico.

Emplastrum etiam tale confici ventriq; tumido imponi poterit. Emplastrum.

℞. Semi-

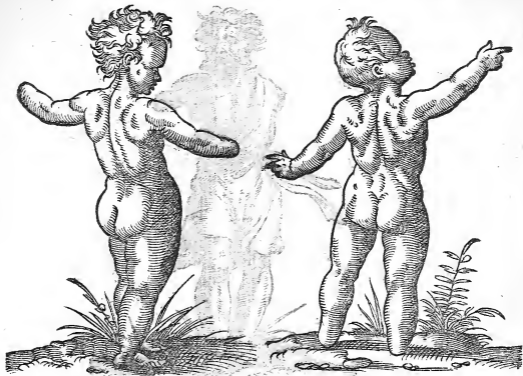
R. *Seminis ruta,*
Nasturtij,
Cumini,
Centaureæ minoris,
Maioranæ,
Anisi,
Mentastri, ana M. j.

*Incidantur & conquassentur omnia, fiatque cum vino em-
 plastrum.*

C A P V T I I I .

De imperfectis infantibus, nec non monstrosis & prodigiosis
 partibus.

Multifariam rerum experientia temporumq; testimonio fieri vi-
 dimus, monstra multa & imperfectos aut varie figuratos infan-
 tes nasci. Id autem cum primis Dei iudicijs est adscribendum, dein
 de vero & seminis vitium, vnde hæc enata, agnoscendum, utpote
 quod aut nimium abundans, aut nimis paucum, aut corruptum ex-
 titerit. Harum autem formarum deinceps aliquot figuras dabi-
 mus, non ut omnia comprehendamus, sed ut ex paucis aliquam iu-
 diciorum Dei per varia contra naturam monstra veluti pro-
 gnostica, cognitionem proponamus, & quantum
 referat semini vitium inesse
 videamus.

1. *Natos infantes tales vidimus, defectu membrorum mutilos, manibus inquam aut pedibus carentes, iusta alioqui & perfecta totius corporis forma: quod imperfecto semini tribuendum dicimus.*

L

2. *Natus*

2. Natus est qui brachijs in vniuersum careret, reliqua corporis
 formare et sine habens. Pedes huius manuum quoque officio fungi
 vidimus, arripiendo, secando, ori inferendo, nec non etiam alea
 & chartis ludendo. Quod & aliter quidam ore &
 mento prestare potuit.

3. Natus

3. Natus est etiam quidam & ad perfectam viri staturam excrevit, capite & humeris tantum geminus, ita ut caput alterum ante alterum retro esset, mira inter se similitudine. Barbis etiam & oculis sese referebant mutuo. Idem erat cibi appetitus, fames eadem, vox simillima, idem uxoris quam habebat, & excernendi utriusq; capitibus erat desiderium. Annum excedebat trigesimum, quando hunc videre contigit.

L 2

4. Natus

L I B E R

4. Natus est etiam, & in virum excrevit, qui caput aliud ymbri-
lico exereret, quod pro more alterius quoq; cibum caperet.

Scahu-

5. Scahbusiæ Heluetiorum anno 1543. infantes duo nati sunt, coniuncto altero latere, capitibus duobus, brachijs quatuor, totidemque pedibus, umbilico vno, fœminei sexus vterq;. Ex his alter mortuus in lucem prodijt, alter vero viuus prodians, continuo expirauit. His per omnia similes alij quoque anno 1553. in Einsis Delti nati sunt.

L 3 6. Nati

6. Nati sunt etiam gemini pectoribus sibi affixis, & mutuo ob-
 uersis facibus, uno umbilici constricti vinculo: alij rursus, tergo-
 ribus annexis, singillatim umbilici vinculis propendentibus.
 Vtraque cutem harum formarum distinctis
 membris visa est, nullo deficiens,
 nullo etiam superans.

7. Nati

7. Nati sunt etiam quidam abundantibus membrorum partibus, ut alij membris non rite formatis, alter quidem singulis pedibus manibusque digitos habens duodecim, alter, retrouersis manibus & in obliquum transfuersis pedibus, rectè aliàs habentes.

8. Est etiam interdum, ut aliquando duo vel tres, vel plures infantes, etiam vno tempore in matrice concipiuntur, & suo tempore, simul etiam, puta, alter post alterum in lucem prodeant, aliquando vero non vno tempore omnes, sed dilato mense vno aut altero. Quorum prius ex copia & efficacia vtriusq; seminis fieri tenendum est: alterum autem ex diuersi temporis conceptu (quem superfættationem vocant) id quod aliquando fieri facillè natura patitur.

9. Anno

9. Anno 1519. Tiguri Hermaphroditus vel androgynos natus est, quidam fœminei sexus bene distinctis supra umbilicum egregie formatus, sed membris natus est, nisi quod auribus circa umbilicū rubeam carnis massam oculis & naribus in vniuersum carens, sub qua membrum muliebri, & in facie solum os haberet. infra hoc, loco conuenienti, virile quoque.

11. Anno 1529. in quodam Hercyniæ sylvæ superioris pago hac
 figura infans natus est, & in iustâ staturæ virū excrevit, vniuersa
 corporis figura mas rectè habēs, nisi quod vbera haberet, & ex ipsi-
 us pectore corpus alterius propenderet, sine capite & humeris,
 brachiorum informem figuram protendens, manibus
 plus ad pedum quam manuum formam
 accedentibus.

M

12. Anno

12. Anno 1552. in Anglia non procul ab Oxonia infor-
 mis quidam partus natus est,
 capitibus duobus, brachijs
 quatuor, manibus totidem,
 vtre vno, membro muliebri,
 sede vna. Ex vna parte pedes
 transuersi duo erant, ex alte-
 ro vnus tantum, ritè expor-
 rectus, forma duorū pedum,
 digitos habens decē. Horum
 alter diebus quindecim, alter
 verò vnusuperuixit. Lachry-
 marūt hoc tēpore raro. Alter
 ex his letus admodum, alter
 vero somniculosus & tristis
 extitit. Vnginti digitos trans-
 uersos erat longitudo & lati-
 tudo ipsorum.

Cause mon-
 strorum.

Quod si de causa eiusmodi conceptuum & partuum queratur,
 quales hactenus multos vidimus, sciendum ante omnia hæc sine Dei
 Opt. Max. providentia non fieri, sed pro puniendis & admonendis
 hominibus hæc sæpe iusto iudicio permitti. Nimum quoq; libidinis
 studium in causam trahimus, quo fit vt humana semina admodum
 debilia & imperfecta fiant, vnde debilem quoq; & imperfectum fæ-
 tum sequi necesse est. Seminis enim defectu præcedente, consequens
 est fætus quoq; defectum consequi: & contra, si superfluum semen
 fuerit, ex superfluo superflua generari facile colligitur.

Quod si quando dua infantes in vtero concreuerint, aliquando
 fit hoc ex liquido & corrupto semine: aliquando vero terroribus
 alijsq; aduersis casibus, quibus fit vt gemelli in vtero iam ante con-
 cepti, collidantur, ruptisq; seminibus concrecant aliquatenus. Vt

enim

enim pinguedo lactis, concreta licet, facili tamen aliquo motu turbatur & corrumpitur, & arborum flores quouis vento & imbre deiiciuntur citius: ita concepta quoq; semina facili casu vt disfluant corrumpi possunt, vt disfluendo aut omnino misceantur, aut saltem aliquatenus concrecant, vnde informem aliquem partū sequi necesse est, quem primus author Deus sic formari ad pœnam & admonitionem hominum permittit.

13. Generantur etiam plurimifcissis labijs ad formam leporini oris, aut in vna, aut vtraq; labiorum parte, eoq; malo succrescunt, quod ex terroribus aut subitanis aspectibus leporū, porcorum aut aliarum pecudum fieri tenendum est, subito hoc terrore conceptum semen afficiente. Ex appetitu rursum & terroribus multi nascuntur, qui varias maculas & figuras corpori impressas habeant, puta, crinium, murium, variorum colorum, racemorum, flammaram, fructuum, rerumq; aliarum. Quæ quia quotidiana & crebra sunt, nolimus ea singulari figura complecti.

14. Contingit etiam generari quosdam & aliquosq; adolescere, de quibus inspicienti non constet cuiusnam sexus sint. Imperitiores, illos vtriusq; sexus esse autumant, sed longe falluntur. Fit enim casu aliquo, vt ex terroribus subitis etiam circa hæc membra semen aliquid vitij contrahat. Exempli gratia. Contigit nobis talem offerri infantem, de quo non satis constare cuiusnam sexus esset. Prominebant quidem testiculi, membrum præterea nullum. Infra testiculos ruptura erat, vnde vrina efflueret. Sed quia propter virgæ prominentis defectum (nec enim tota aberat, sed intro conuersa ad modò dictam rupturam deflectebat) hanc natura vrinæ viam dedisset, nõ pro fœmella nec androgyno, sed pro masculino hūc haberi & baptizari placuit. Fatebatur autē mater se ex viso quodā adeo terribam, vt hinc infanti hoc contractum esse conijceret. Ceterū quia quæ talia sunt intellectu magis quàm oculis percipiuntur, nec huic peculiarem figuram effingere voluimus. Sed nunc ad figuras redeamus.

15. Anno 1547. Cracouie mirabile sanè monstrum natum est quod & triduo vixit. Caput erat humanae formae non absimile, nisi

quod flammescerent oculi, nasus vero longus & aduncus tibia instar existeret. In membrorum iuncturis, ad vlnas, cubitos & genua, canina eminebant capita, manus pedesque anserinis pedibus similes, oculi supra umbilicum duo. Cauda pecuina à tergo, hamū extremitate referens. Sexue rat masculus. Informis autem huius monstri causas soli Deo transcribimus, & tamen pro nostra rationis captu Sodomie quoque peccatū hoc mon-

stro detestatum colligimus.

Quod ex brutis tam varia nascuntur formae, minus mirum est, cum Plinius ideo in Africa tam varias animalium tradat haberi formas, quod ex diuersis animalibus congressus & conceptus fiant.

13. *In Saxonia circa initia predicationis Lutheri, natum monstrum bouinis pedibus quatuor, oculis, ore nasoq, vitulum referens, supracaput carnem rubeam forma tonsuræ sacerdotalis habens, à tergo forma cucullæ monachicæ dependente. Undiq, verò fissurâ plenum videbatur esse.*

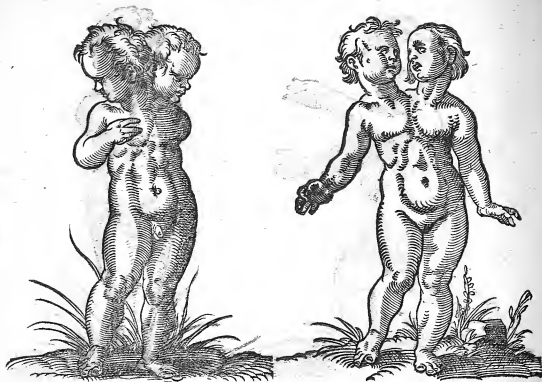
17. Ante annos aliquot in ditone
 Vuerdenberga monstrum fœminei se-
 xus natum est, capitibus duobus, bra-
 chijs quatuor, pectore & ventre uno,
 pedibus duobus.

Natus est etiam alicubi infans
 masculini sexus capite elephantis.
 Et eodem tempore androgynos
 quibusdam.

18. *Arimini sine oculis & naso puer natus est. In agro Piceno, infans sine pedibus atq; manibus.*

19. *In*

19. In Veienti agro puer natus est unimanus & biceps. Frusino-
ne autem alius, biceps & brachijs duobus.

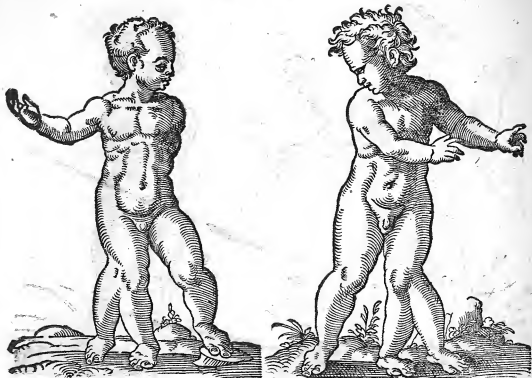
20. Theani

20. *Theani Sidicini infans natus est manibus quatuor, pedibusque totidem, capite & ventre vno, binoq; membro fœmineo. Priuerni autem puella quædam sine brachijs nata, reliqua corporis parte rectissime constituta.*

N

21. *Amiterni*

21. Amiterni puer natus brachio vno, pedibus tribus. Ibidem
 alter quispiam, pedibus tribus, reliqua corporis formæ rectè ha-
 bens.

22. Romæ

22. *Romæ puella quadam quatuor nata pedibus. Nursia autem puer quidam bene formatus, sed aperto ventre, ita ut nudum intestinum conspiceretur, circa nates vero solidus, qui mox emissa voce expiravit.*

N 2

23. *Vena-*

23. *Venafrus puer natus tribus manibus totidemq; pedibus. Vul-*
finijs gemelli nati, tergis sibi affixi, capitibus duobus, brachijs qua-
tuor, totidemque pedibus, uterq; sexus fœminici.

24. *Anna*

24. Anno 1512. Raven
na monstrum natum est,
quod habebat cornu in ca-
pitate, alas duas, brachia
nulla, pedem vnicum vt a-
uis rabax, oculum in ge-
nu, sexum vtrunque, in
medio pectore ypsilon &
crucis effigiem. Hoc ali-
qui sic interpretati sunt:
Cornu portendere superbi-
am: alas, leuitatem & in-
constantiam: carentiam
brachiorum, defectum bo-
norum operum: pedem ra-
pacem, rapinam, vsuram
& auaritiam omnimodā:
oculum in genu, solum ad

res terrenas respectum: sexum vtrunque, Sodomiam. Propter
hæc autem peccata Italiam sic eo tempore bellicis contritionibus
affligi. Vero virtutis & † signum esse salutis: quare si vitijs his re-
lictis, ad virtutes & ad Christi crucē, id est, vnicū eius recurrāt meri-
tum, respirationē & pacem denuo inuenturos esse. Fiebant autē hæc
Ludouico, Gallorum rege, sub Iulio II. pontifice Italiam vastante.

Rabi Moses in Aphorismis particula. 25. sic scribit: In Sicilia
accidit Eclipsis solis magna, & illo anno mulieres filios deformes
ac bicipites peperere plurimos.

Queritur hic, Vtrum bruta concipere possint ab hominibus,
vel etiam vicissim homines à brutis. Hoc autem fieri posse tribus
affirmamus rationibus. Primo naturali appetitu. Secundo, prouo-
catione naturæ ex delibatione. Tertio, virtute attractiua matricis,
quæ in brutis & hominibus similis est. Exempla in præoptu sunt.

An bruta ab
hominib. pos-
sint concipere.

- Plutarchus enim in *Parallelis minoribus* hæc habet: *Ariston Aristonymus Ephesius filius Demostrati*, cū odisset mulieres, cū a sina rē habuit, quæ tēpore reuoluto puellā formosissimā peperit, Onofce lin nomine: author *Aristoteles* secundo *Paradoxorū*. Et iterū, *Fulvius Stellus* mulieres cū haberet odio, cū equa coiuit, quæ mensibus gestationis euolutis puellā forma egregiā peperit, quā ille *Eponam* (forte *Hippo* nā) nominauit. Est autē huius nominis dea quæ curā equorū gerit, ut scribit *Agessilaus* lib. 3. rerū *Italicarū*. Rursum ex *Fulvio* quodā & equa *Hippo* puella nata fertur, ut apud *Plutarchum* legimus.

Quemadmodum vero natura in homine se alterare potest, ita in brutis quoq; fieri experientia docet. Nā in *Heluetijs* equa à tauro subacta, exacto tempore pullū peperit, equinis tantū pedibus, forma vero, crinibus & cauda vacca similem. In *Gallia* vero equa à ceruo subacta, pullū peperit, posteriori parte ceruæ similem, quem nullus alius equus cursu æquare potuit, ipsumq; *Lodouicus* rex à possessore dono accepit.

C A P V T I I I I.

De abortus causis & signis, nec non de abortientiū omnifaria cura.

Causæ abortus duplices. Internæ.

ABortiri mulieres, id est, immaturū parere fœtū, internis & externis de causis cōtingere tenendū est. Internæ, aut ex ipso fœtu, aut ex ipsa matrice considerantur. Si ex ipso fœtu contingat, propter cotyledones sit nimium infirmas, quarū infirmitate fit ut acetabula hæc cito rumpantur, & abortus sequatur. Rursum si tunica quoq; quibus infans in utero inuoluitur propter debilitatē rumpantur, retentiq; & conclusi humores diffuant, quo fluxu lubrica matris fit & infirmatur, fœtusq; humido nutrimento destitutus, deficit: nec non etiam si humiditates virulentæ profluāt, & expulsuam vim matricis stimulent. Est quando ex parte matricis interna de causā abortus cōtingit: id fit, quando debilis est mulier, & tabescens fœtui alimentū subtrahit, ut neq; augmentū, neq; generandis mēbris materiam habeat sufficientem. Porrò etiam ex parte matricis ab-

ortui

ortui causam præbent, patula amplitudo orificij matricis, nimiaq; eiusdẽ humiditas, & mala qualitatũ temperatura, ventositas item in matrice conclusa, & eiusdem vlcera & apostemata: nec non alia etiam ægrotudines, vt sunt, fluxus sanguinis nimius, fluxus ventris immoderatus, tenesmus, tussis, sternutatio assidua, & quæcunq; corpus nimium concutiunt: imò & ægrotudo acuta quelibet, quæ mulieris corpus ita afficit, vt fœtus nutrimenta dissipet. Externæ autẽ cause quæ extrinsecus accidunt & abortũ promouent, itidẽ multæ sunt: qualia sunt, cadere, currere, saltare, equitare, immodicè exerceri & percuti. Rerũ etiam quæ extra corpus sunt inconueniens & applicatio & vsus, veluti aeris aut nimium frigidum aut calidum. Frigiditas enim ingens fœtũ perimit. Caliditas autẽ nimia aerem fœtui interceptit, & in vtero suffocat. Hoc & calidiores thermæ pariunt, si primis post conceptũ mensibus ijs mulieres vtantur. Tetri etiam fœtores abortũ prouocant, veluti lampadum & candelarũ recens extinctarũ, teste Aristotele. Inconueniens quoq; cibi potusq; ratio: veluti appetitu impellente, sale, carbonibus, luto aut similibus vesci, quibus aut mali humores, aut noxia conciliatur siccitas. Esuries quoq; magna fœtui plurimum nocet: repletio autem nimia citius vijs alimenti obstructis, suffocat. Exercitium porrò immodicum, labores nimij, somnus immoderatus, torpor continuus, vigilia quoq; intempestiua & immodica. Alia item accidentia, qualia sunt, furor subitus, ira grandis, timor ingens, mœror nimius, gaudiũ improvisum, appetitus iners, desiderium rerum non parabilem, coitus nimius, libido insatiabilis. Et hæc de causis.

Externæ
causæ.

Signa autem futuri abortus, siue internis siue externis de causis proueniant, duplicia sunt. Primo ante conceptum prognostica quedam sunt earum quæ abortiri solent, veluti, humiditas superflua, pinguedo repentina & insolita, vt si contra suam ipsarum naturam repente pinguescant, quæ semper macro graciliq; corpore esse consueuerunt. Vel quæ circa renes & lumbos vsq; dolent, vel in alios periculosos morbos subito incidunt. Deinde post conceptum his

Signa abor-
tus.

notis de abortu secuturo certissimus esto, quando mamillas primo turgidas & induratas repente mollescere obseruaueris, si nimij fluxus cōtigerint, cōtinuaq; mēstrua fluxerint. Porro etiā si horrores, frigora & dolores capitis cū oculorū vertigine pręgnantē repente corripuerint. Quę omnia prognostica mox secuturi abort⁹ existūt.

Quomodo
mortuus fœtus
obseruan-
dus.

Fœtum autem iam in ytero mortuum esse hinc constare potest, cum eius in ytero motus nullus percipitur amplius, cum pręgnantis concidunt oculi, quando color in fuscā mutatur albedinē, cum tormina magna circa vmbilicū & lumbos accidunt, quò fit, vt propter emortuum fœtum inferiores partes comprimantur, nec non stranguria & tenesmos accidant. Rursum, quando aures, labia, nariumq; extremitas pallido frigore rigent, & tumescit facies. Venter quoq; licet non concidat, mollescit tamen, ita vt in altero latere recumbentis duram quandā massam tactu possis percipere. Anhelitus si fœteat, certum indicium est iam quoq; cępisse putrefieri.

De cura ab-
ortuum.

Restat causis & signis cognitis, curā quoq; nouisse, & certam abortus vel declinandi vel corrigendi rationē. Et primo quidē ad declinandū abortus periculū etiam ante conceptū certa ratione opus est. Si enim propter debilitatē mulier abortiri cōsueuerit, ante conceptū cibo potiūq; conuenienti cōfortabitur, vt pinguiusculo corpore melius habeat. Si amplitudo orificij matricis in causa fuerit, cōuenienti medicina adhibita erit coarctandū, & superflui humores ritē euacuandi. Si autē conclusa in matrice ventositas causa esse deprehēdatur, ea supra dicto modo vbi de mola actū, minuēda atq; dissidanda. Deinde, licet iam mulier cōceperit, adhuc tamē abortus declinari certa cura poterit. Et primo quidē, temperatum aerem, quę concepit, inhabitet, exercitium corporis primis tribus potissimum mensibus modicum sit, ne nimio exercitio debilia adhuc fœtus ligamenta rumpantur. Somnus non fit nimius. Ventrem non durum sed modicē laxatū habeat: si autē durior fuerit, clystere ex cassia extracta, saccharo & oleo cōmuni confecto, interdū soluat. Periculi hoc nihil habet, nec vt imperitorum est iudicium, mors clysteribus acceleratur.

Ante conce-
ptum.

Post conce-
ptum.

Venter quo-
modo laxan-
dus.

acceleratur, sed indurata alui functio reuocatur. Si qui tamen illis adhuc abhorrent, alijs rebus ventrem laxantibus vti poterunt, castia inquam extracta, vel manna in iusculo sumpta, vel ad formam electuarij vel boli deaurati parata. In primis vero hic cauendum, ne tribus aut quatuor primis gestationis mensibus validiora medicamina pręgnantibus dentur, ne debilia adhuc ligamenta fætum remittant. Vbi venę sectione opus fuerit, altera mediarum in brachijs aperienda. Hoc autem non amplius quàm semel faciendum, ne alimentum fætui, diminutione sanguinis, subtrahatur. Sed medio gestationis euoluto tempore hoc fecisse erit tutius. Post conceptum etiam ab omni ira impręgnatę sibi temperent, nimio gaudio abstineant, terrores & pauores caueant, & quęcunq; animum subito commouere possunt. Nimio item coitu in primis tribus prioribus, tenero adhuc fætu, mensibus abstineant. Gemmas & preciosos lapides gestare perutile est, vt saphirum, hyacinthū, coralliū, corneolā, adamantem, thurchesiū. Cibus potusq; temperatus sit: acuta, vt porrū, cepe, allium, sinapi, & his similia, vitentur omnia, & cū his quęcunq; menses prouocant, quęcunq; aliuū astringūt. Quicquid cibi appetūt, eo potiātur omnino: appetitu enim explendo prohibere, abortum parit pręsentissimum. Ideoq; curandū ne coram pręgnantibus sermo fiat de cibis non parabilibus, vel si sponte appetitu alieno ducantur, ab illo desiderio ratione commoda quauis, quantum fieri potest, retrahantur.

Deinde quia fit vt in pręgnantibus sæpe corrupta materia plurima sit, quę si in ventriculum desinat, appetitum corrumpat, & nauisę vomitumq; inducat, indeq; exhalans, sursum ad caput tetros vapores summittat, vnde vertigo cū alijs plurimis cerebri agritudinibus consequitur: ad cor autem si vergant, deliquia & syncopen generant: si ad crura descendant, plurimum illa tumescere faciunt. Ideo ad tot tantaq; declinanda pericula de ventriculi confortatione ante omnia curam habere oportet. In primis autem hoc ynguentum proderit.

Ventriculus
quomodo
confortan-
dus.

R. Olei spica odorifera ʒ. j.
 Olei mastiches,
 Olei de cydonijs ana ʒ. s.
 Margaritarum,
 Corallorum rubeorum preparat.
 Mentæ nobilis,
 Calami aromatici,
 Gallie muscata ana ʒ. s.
 Musci granum j.
 Cere alba q. s.

Misce & fiat linimentum forma liquida. Hoc unguento singulis diebus ante prandium ventriculus perungendus erit, calido fomento imposito. Quo facto, Diamargariton semper sumendum, vel sequens Electuarium hoc modo paratum.

R. Conserua rosarum,
 Borraginis,
 Buglosse ana ʒ. s.
 Specierum diamargariton ʒ. ij.
 Corallij preparati,
 Margaritarum preparat. ana ʒ. s.
 Pulueris de gemmis ʒ. s.

Misce omnia, & cum syrupo rosarum fiat electuarium, quod pari auri folio deauretur.

Quia etiã propter vëtositates tribus primis mensibus abortus fiunt plurimi, imprægnatarũ cibis his speciebus vsq; erit cõdiendus:

R. Cinamomi,
 Nucis muscate,
 Cardamomi, ana ʒ. s.
 Zingiberis ʒ. vj.
 Piperis longi ʒ. j.
 Croci ʒ. s.

Ex his puluis fiet, quo in omnibus cibis vti licebit. Vbi autẽ auge
 ri ca-

3.
 Ventositates
 quomodo
 dissipandæ.

ri caperit ventositas, vtendū erit confectis diagalanga, diatriopiperon, diacyminu, & similibus. Ventrē autē & ilia oleo liliorū proderit perungere. Ceterū pro reprimendis vaporibus in caput exhalantibus, semper post sumptū cibū fruges styptica sumenda sunt, puta, pira, cydonia, mespila, coriandrum saccharatū vel diacydonion, quod præ omnibus Auicennæ probatur. Salsamenta itē aceto, aqua in qua aurū sit extinctū, cum cibo sumpta, probantur plurimū. Salubrius etiā fuerit assatis quàm elixis vesci carnibus & piscibus, aromatibus non mediocriter conditis. Vinū clarum sit, salubre, & dilutum modice. In secunda mensa auellanam saccharo opertam sumere vtile est. Pro crurium autē inflatione remouenda caules brassicæ vel flores chamæmali vino & aceto decoquantur, & super his fomentatio fiat. Quidam lutum album aqua ferrata miscent, paucō inperso aceto, & fomenta eiusmodi cruribus imponunt.

Quod si autem propter renum & lumborum agritudines abortus timendus sit, magna accedente inflammatione, quæ ex vrina obseruari potest, hoc vnguento lumbi deungendi sunt.

4.
Lumborum
& renum cura.

R. Oleum myrtinum,
Rosarum,
Mastichinum ana ʒj.ʒ.
Succi plantaginis maioris,
Barbæ Iouis vel semperuiua ana ʒʒ.
Boli Armeniæ,
Hordei cremati,
Terræ sigillatæ,
Sandalii rubei,
Rosarum rubearum,
Succi acaciæ,
Myrobalanorum,
Hypocisthidos, ana ʒʒ.

Terenda terantur, & cum aceto, cera alba & terebinthina q.ʒ. miscantur, & fiat vnguentū. Huius vnguenti vsus si aliquot diebus præcesserit,

cesserit, sequens emplastrum postea renibus atq; lumbis erit imponendum.

R. Mastiches ʒ. ʒ. f.
Ladani ʒ. iij.
Cera citrina ʒ. ij.
Bistorta,
Nucum compressi,
Myrobalanorum,
Hypocisthidos,
Acacia,
Terra sigillata,
Rosarum rubearum,
Boli Armenia ana ʒ. j. f.

Adde his aliquantulum Olei Mirtilorum vel Terebintinae,
& fiat Cerotum, quod super corium extendi queat.

Quod si ex frigida causa abortus secutus videbitur, unguento hoc abstinendum, & sequenti emplastro erit utendum.

R. Mastiches ʒ. vj.
Ladani ʒ. iij. f.
Cera citrina,
Colophonie,
Picis naualis,
Syracis calamita ana ʒ. j. f.
Nucum cupressi,
Menta,
Bistorta,
Gallie muscatae,
Thuris,
Galbani,
Gummi Arabici,
Myrrha ana ʒ. j. f.

Cum cerebintina emplastrum fiat. Sub hoc si pruritus mulier
senserit,

5.
Frigiditas
quomodo
uertenda.

senferit, aliquot diebus tolli, deinde vero reponi debet, neq; in totum omitti, quia renes & lumbi hoc confirmantur plurimum.

Quod si nimium soluta pregnantis aluus fuerit, restringenda erit. electuario sic confecto.

6.
Quomodo aluus restringenda.

R. Diamarinator, (id est, ceraforum acidorum conditorum,)

Diacrydoniten,

Elect. de cornis,

Conferue rosarum ana ʒ. j.

Capitum glandium,

Terra sigillata ana ʒ. j.

Misce cum Syropo de granatis, & fiat Electuarium in forma liquida, hoc mane & vesperis ante cibum sumptum, probatur plurimum. Laudantur hic Hippocrati cancri ex riuus & fluminibus collecti. Omnes item cibi aqua ferrata cocti, vel succo Acaciae temperati. Vinum quoq; ea aqua dilutum. Cibus non tenuis & humidus sed siccus & crassus: Dactyli, id est, palmae fructus cum iure coquantur. Si haec aluum non astrinxerint, clytescribus astrictiuis vti conueniet.

Quod si tenesmo laborauerit, ita vt abortus timendus sit, omnia ea surpanda de quibus supra dictum, quibus aluus laxari possit, nec non clysteres & suppositoria quoque. Dieta etiam secundum tum praescriptam formam erit instituenda.

7.

Si noxijs humoribus impragnata abundauerit, vnde plures sequi morbi possint, veluti tertiana, quartana & synocha, que propter diminutionem alimenti, Hippocrate monente, facile abortum pariunt, vel paroxysmi grandes sint, cum magnis capitis doloribus, est uq; nimio, tunc contra aestum sic occurrendum:

8.

R. Aquae rosarum,

Betonica,

Salvia,

Aceti,

Solani ana ʒ. j. Omnium sandalorum ana ʒ. f.

Boli Armenia ʒ. j. Terræ sigillatæ, Croci ana ʒ. j.

Misce cum albumine oui, & fiat epithemū super tēpora. Vt licebit etiā confortationis loco Diatriasandali, Cōseruis rosarū borraginis & Buglossæ. Quod si matricē quoq; inflāmari contigerit, lubrici terēdi sunt, ex quibus mixto aceto, succo rutæ & oleo cōmuni fiat epithema. Vel emplastrū de Sandalo vel coctū albū erit imponendū.

9.

Quod si secundo aut tertio gestationis mense propter abundantes humores phlegmaticos alba menstrua fluere incipiant, quibus cotyledones afficiuntur, & orificium matricis nimis fit lubricum, ideoque mulierem abortum facturam timendum sit, omnino procedendum eo modo vt de Ventositate discutienda supra diximus.

Præterea tamen & alia experimenta probantur. Osiculum quod saltum (astragulum) leporis vocant, gestandum, & ex illo, quotidie ieiuno adhuc ventriculo bibendum. Lapis item stellatus, auro vel argento ita inclusus, vt nudum corpus queat contingere. Gestant nonnullæ vnguē ex vrsi pede. Cinis etiā ex erinaceo combusto collectus & oleo subactus, vnguentū præbet huic affectioni valde accōmodum. Sub oleribus vermiculi inueniuntur, qui si viui à collo mulieris suspendantur, nunquam abortum faciet, neq; ante tempus pariet, vt quidam polliceri audent, penes quos rei fides esto. Tantam enim vim partū impediendi habere aiunt, vt nisi remoueātur, prægnans eniti nequeat. Quare in tempore semper esse remouendos. Lapis aetites probatur etiā contra abortus & partus præproperos, qui rursus partum nimis tardum quoq; promouere fertur.

10.

Sunt porro & alia quædam externa, quæ extrinsecus accidunt, & tamen naturali causa mulieribus etiam abortum conciliant, veluti si prægnans calcet serpentem, viperā, oui coruum, (vt quidam scribunt,) vel mortuum amphibænam. Hoc quidam & castoreo in sinu gestato tribuunt.

11.

Quod si contigerit post conceptū fluere menstrua, continuo restrigeda non sunt, nisi horū diffluxu infirmior fiat mulier. Si medio

Varia experimenta abortum prohibentia.

criter fluxerint, permittendū hoc, quia multam viscositatē & confusos humores, & abundantē sanguinem retentū in vtero portendunt. Si largius, mediocriter restringēdi erūt; acacia, hypocisthidae & semine lini aqua decoctis, per encathisimum adhibitis. Si crura tumuerint, quod plerunq; tribus prioribus mensibus contingit, hepatis & ventriculi ratio habēda est; ut superfluis alleuentur humoribus, cibiq; diuersa prabeatur qualitatis. Si hepar pręgnantibus indurescat, difficile est hoc corrigere, quia; Galeno teste, in hoc affectu ferendis validioribus medicaminibus sunt impares. Quapropter leuissima quęq; illis erunt adhibenda.

Quoniam vero fit ut fœtus mortui tardius aliquādo, interdum vero nunquā in lūcē edantur, sicut & secunda, maxima mulieribus pericula simul & agritudines, syncopas & deliquia plurima, fieri tenendū est, æstiuo in primis tempore, propter diros ex putrescente fœtu vapores sursum halātes, & cor cū cerebro adeo infestātes, ut sæpius mentis compotes porro non sint. Itaq; omnis adhibenda cura, ut mortui fœtus mature expellantur, miseręq; fœminę tantis liberentur periculis, quod quomodo fiat, in superioribus libris prolixa tractatione docuimus.

C A P V T V.

De signis conceptus:

Verum mulierū conceptum licet cognoscere sit difficile, tamen multis signis coniectari licet, & argumentis quibusdā experientia confirmatis assequi. Certum signū creditur, si mulier decimo aut proximioe post concubitum die propter humores alba aut rubea menstrua senserit. Retentio quoq; mensium pro signo habetur, fallit tamen, quia præter conceptum quoq; contingit sæpius. Omissio ergo hoc, alias persequemur notas, & veri conceptus prognostica. ex ipsius mulieris petita corpore, singulis membris examinatis, initioq; primum à capite facto.

Capitis dolores, vertigo & oculorum caligatio, si simul concurrant, conceptum portendunt.

Pupilla

L I B E R

- Pupilla oculorum minuuntur.*
Oculi tument; & in fuscum colorem transeunt.
Venulae oculorum rubescunt & tumescunt sanguine.
Oculi multum concidunt.
Palpebrae remissae sunt.
Varij colores conspiciuntur in oculis, & in speculo observantur.
In facie rubrae suboriuntur pustulae.
Venulae intra nasum & oculos sitae tument sanguine, & cernuntur clarius.
Vena sub lingua subviridis fit.
Cervix est calida, spina dorsi frigida.
Venae & arteriae turgidae sunt, pulsus observantur facilius.
Venae in pectore sitae, primo nigrescunt, postea flavescunt, aut coloris caerulei fiunt.
Vbera tumescunt, & cum doloribus indurescunt.
Papillae rubescunt.
Si frigida bibatur, frigus sentitur in vberibus.
Fastidium cibi potusq; obrepit.
Varij suboriuntur appetitus.
Naturalis appetitus fit destructio.
Vomitibus continuus, ventriculi debilitas.
Ructus acerbi & inertes.
Fastidium vini.
Pulsus cordis inordinatus.
Gaudia cita, post haec dolores subiti.
Tormina circa umbilicum.
Lumborum aegritudo.
Infima pars ventris affecta tumoribus.
Interiores compunctiones in corpore.
Post concubitum septem diebus reventa genitura.
Post coitum frigus & horror exteriorum membrorum.
Vis attractiva matricis augetur.

Matrix siccatur statim.

Magna in coitu delectatio, post conceptum autem Veneris fastidium.

Restringitur matrix. Sed quia alijs quoque de causis fit hoc, certo discrimine obseruari potest quando conceptum portendet. Tum enim gracilis est & mollis: si autem alia de causa restricta sit, veluti nimio calore aut tumore, tunc existit durior.

Genitalia mulieris vsque ad septimum mensem corrugantur.

Vterus rotundus fit & tumescit.

Circa conceptus initium sentiuntur dolores ventris & dorsi, quasi pulsatiles.

Retinentur menstrua, venæ enim, vnde ea effluunt, per acetabula sanguinem alendo per umbilicum fœtui deferunt: & partim sursum ad vbera ea materia hauritur, vbi in lac mutatur. Sic autem & Hippocrates admonet, dicens: Quando retinetur menstrua, nec febres aut paroxysmi consequuntur, & simul fastidium cibi obrepit, omnino tenendum est, mulierem esse grauidam.

Intumescunt cum doloribus crura.

Corpus debilitatur, & pallescit facies.

Pulsus primo acriter, mox sentitur leniter.

Alui excrementa difficilius, propter compressa intestina, excernuntur.

Vrina alba est, supernatante nubecula, multaq; in vrina obseruantur vt in radijs solis atomi, in primis vero quando primo mense ad fundum multa eiusmodi subsidunt, motoque in quo sunt vase, lane instar deducantur.

Posterioribus mensibus vrina rubea aut flaua, tandem vero nigra fit, supernatante rubea nubecula.

Hippocrates melle aqua mixta conceptum experiri docet, vt si hoc sumpto mulier lecto decumbens ventris tormina senserit, conceperit: si vero non, nondum imprægnata sit.

Quod per suffimenta quidam hoc experiri volunt, parum ad

rem facit. Hippocrates enim, non conceptus, sed sterilitatis & fecunditatis notas sic obseruari docet. Qui autē suffumigijs pro conceptu indagando aliquid tribuunt, suffitum ex re supposita ne ad nares penetret detineri dicunt. Talem coniecturam etiam ex supposito allio & aristolochia adhibita sumi volunt. Sed quā probabili ratione, ipsi viderint.

Certius erit experimentum, vrinā mulieris triduo in vitro conclusam obstruere, quo tempore exacto per sindonem puram destilletur, & si concepit, minuta animalcula pediculorum instar comparabunt: hæc si rubea sint, masculum, si alba, fœmellam conceptam esse portendere dicunt.

Pro certo & hoc quidam afferunt. Si vrinæ mulieris pelui aenea contentæ nocte vna acus tersa imponatur, crastino, si mulier conceperit, ea acus rubeis exit variegata maculis: si non, nigra erit & æruginosa.

Succum cardui si sumat mulier, sumptumq; euomuerit, certum conceptus signum esse creditur. Et hæc de promiscuis conceptus signis.

Masculi conceptus signa.

Utrum autem masculus an fœmella concepta sit, signis his obseruari traditur.

Si masculus, oculus dexter mouetur crebrius, & colore natius sinistro oculo habet melius.

Dextra mamilla præ sinistra turget & indurescit: papillarum color mutatur citius.

Lac nascitur citius, & si emulgeatur, radijsq; solis in vitro opponatur, coalescit in clarā massulā, margaritæ pellucidæ non absimilem.

Si lac prægnantis vrinæ ipsius inspergatur, continuo ad fundum concidit: si sal adhibeatur, non diffluit.

Dextra gena rubicundior est, totusq; faciei color, Hippocrate monente, habet melius.

Minus torporis sentitur.

Primus motus plerunq; die sexagesimo in dextro latere sentitur acrior.

acrior. Nam sic & Hippocrates de situ docens admonet, in dextro latere masculos, in sinistro vero recumbere fœmellas, eò quod maior calore masculi opus habeant, quem ab hepate in eodem latere sito attrahant.

Si circa quadragesimum diem post conceptum menstrua fluant.
Venter circa umbilicum fit acutior.

Iter ingressuræ mulieri pes dexter præponitur, & in assurgendo dextra se citius quàm sinistra suffulcit & subleuat.

Pulsus in dextra magis velox quàm in sinistra.

Si vero fœmellas conceperint, omnia his diuersa fiunt, & hæc Fœmellæ cõceptus signa.
plerunque signa obseruantur.

Primus motus 90. die vt plurimum fit post conceptum.

Motus fit in sinistro latere.

Gestantur fœmellæ magnis doloribus.

Tumescunt crura & membra genitalia.

Color est pallidior.

Appetitus vehementior.

Fastidium è diuerso celerius.

Circa diem 30. post conceptum fluunt menstrua.

Si puluis aristolochiæ cum melle subigatur, & hoc ipso lumbi cum genitalibus perungantur, sexum conceptum obseruare creditur esse facile: vt si prægnantis sputum dulce fuerit, masculum: si amarum, fœmellam gestat.

Aetas quoq; mulierum non parum refert. Quæ enim iuniores sunt fœmina, citius masculos generant: quæ vero seniores, citius fœmellas, propter caloris defectum in matrice, ex etate contractum.

Puella etiam magis generantur humidioribus & frigidioribus natura parentibus, ex semine plus satis humido, frigido & liquido.

An autem infans in vtero recte valeat, certis signis obseruari potest. Si sana sit soboles, mamillæ, Hippocrate teste, duriores sunt. Si sana non sit, aquosum lac sponte de vberibus promanat.

L I B E R

Rursum si vterum gestantibus sæpius menstrua fluant, Plinio teste, non sanum & viuacem, sed infirmum portendunt infantem.

Porro, obesoires fæminæ infirmiores, plerunq; gestant liberos.

Si hydrops prægnantem corripit, eiusq; nares, aures & labia rubescant, mortuam in vtero sobolem portendunt.

Si geminos gestet mulier, ex quibus alter masculus sit, de fæmella magnum est periculum, Aristotele teste, quia impari alimento vegetantur in vtero. Minus periculi est, si fæmellæ sint. Nam sub Maximiliano Imperatore quadã tres puellas vno partu enixa est, quæ omnes ad iustos peruenere annos.

Si ante vel circa purgationem menstruam concipiat, infecti & venenati genitura humores miscentur, ex quibus leprosus vt plurimum generari compertum est, (Alioqui conceptum non fieri nisi incipientibus aut desinentibus mensibus doctiores tradunt.)

Superfœtatio

Si semel concipiat mulier, & post tempus aliquod concipiat iterum, posterior in vtero genitura egre viuet. Aristoteles enim perhibet quandam vno partu geminos puellos viuos enixam, post quintum mensem adhuc alium, sed iam ante in vtero mortuum.

Si post nonum mensem prodeat infans, plerunq; infirmus & debilis existit.

Si virgo iuuentula concipiat ante primos flores, sobolem egregiam & perfectam generat.

His omnibus præmissis, & hoc tenendum, quod de futura sobole obstetrices obseruare solent, an inquam deinceps plures liberos mulier enixura sit. Quot enim nodos in vmbilico infantis recens nati obseruauerint, tot adhuc deinceps masculos generari dicunt.

Et hæc de conceptus signis, omiſſis multis quæ
perhibentur alijs, dixisse
sufficiat.

An homines ex dæmonibus, & rursum dæmones ex hominibus,
infantes concipere possint.

DAEMONIS imposturas infinitas esse, nemini dubium est: inter
quas & illud habet, ut (sacra scriptura teste) in angelum lucis
quoque se transformare, & hominum etiam figuras assumere, & iu-
sto permittente Deo, referre possit, id quod varia rerum testatur ex-
perientia. Quare hoc in questionem vocare minime opus erit.

An vero cum hominibus rem habere, in primis vero, an mulie-
res imprægnare possit, questione non indiget. Coire posse, permit-
tente Deo, forma hominum sumpta, nemo negat. Nam & Diuus
Augustinus idem testatur, dicens, Constantem esse famam ex eo-
rum quibus hæc contigerunt testimonio petitam, esse spiritus quos-
dam dæmones & syluanos, qui mulieres aliquoties sollicitauerint &
compresserint. Id autem veteribus non modò probatum, sed apud
nos etiam multis exemplis est compertum. Superioribus enim annis
scortum quoddam noctu à dæmone forma hominis compressum, con-
fessim in ægritudinem maximam incidit, ita ut breui uterius & ge-
nitalia ipsius tabe vel gangræna absumpta sint, & nullo prohibente
medicamine, illa quoque & inguina eius exciderint. Erat & cuius-
dam lanij seruus, qui iter faciens & de libidine cogitans, mox obviit
dæmonem egregia mulieris forma habuit, cum qua, ignarus se cum
dæmone rem habere, concubuit. Sed mox pudèda eius inflammata,
cita tabe exulcerata sunt. Solet autem hæc Deus iustus pro punien-
dis sceleribus & admonendis hominibus iusto iudicio permittere.

Negat hunc actum Cassianus, dicens, Impossibile esse spiritualement
creaturam cum hominibus rem habere posse, neque hoc credi debere: quo-
niam, si actus præcedat, aliquando & effectum sequi necesse est, id est,
generari aliquid, quod tamen nulla constet experientia. Rursum, si
hic actus possibilis dæmonibus esset, citius illos in se mutuo conuerti,
quàm cum hominibus commisceri. Ergo quod res est, pro summa dæ-
monis impostura & peruersa persuasionem hominum hæc habenda

sunt, eatenus, vt non credamus, demones, mulieres nec impragnare, neque vicissim demones mulierum forma sumpta à viris impragnari posse. Nam sine humano semine hominem vnquam natum esse. (excepto vnico vnus Dei aeterno filio Iesu Christo domino & Salvatore nostro vnico, ex Spiritu sancto concepto, & ex Maria semper virgine nato) simpliciter vt rē verissimā affirmamus. Quare quod de Merlino quodam refertur ex demone nato, non aliter quam nomini ipsius respondentem nostra vulgata lingua fabulam, recipimus. Huius historiam qui cognoscere cupiet, in Vincentij historialis Speculi lib. 21. cap. 30. prolixè inueniet. Natura quidē lege similia similibus generari certum est, ergo ex demone homo nasci non potuit. Neq; vnquam tantum demonibus permisisse Deum Opt. Max. cognouimus, vt illi liberos ex hominibus procreare, & suam quasi sobolem in homine ad Dei similitudinem condito, possent cōstituere. Caterum si sāga & venefica huius mater exitit, non puduit hanc in demonis gratiam tantum proferre mendacium ad peruertendos falsa opinione hac multorum animos. Concubuisse potest, at non hominē ex illo concepisse. Si non concubuit, tamen prestigijs vterum illius inflare potuit, vt se ex illo grauidam esse putauerit. Exacto etiam tanto tempore, quando vterum gestare solent mulieres, dolores quoq; in vtero graues concitare, & aliunde sublatum infantem dolose supponere: tumores etiam illos ventositate aliqua concitatos, cōtinuo soluere & reprimere potuit. Nam & tale quiddam nostrorum quoq; temporum experientia constat. Constantiæ enim formosa quādam cuiusdam ciuis famula, Magdalena nomine, à demone compressa, postquam in carcerem coniecta illi (piorum verbi Dei ministrorum consilio diuinis mota rationibus) per pœnitentiā valedixisset, tantos in vtero ex eo tempore cruciatus sensit, vt in singulas ferè horas infantem sibi enitendum esse crederet. Sed sapius adhibitis obstetricibus, clauos ferreos, ligna, vitra confracta, crines, stuppam, lapides, ossa, ferrum, & huiusmodi per matricem excreuit innumera, quæ nimirum malus ille

Merlinus.

ille dæmon subdole & malitiose supposuit & importauit omnia.

Alias quasdam huic quæstioni inseruientes historias idem Vincentius naturalis Speculi lib. 3. cap. 26. & 27. citat. Quendam inquam iuuenem sub crepusculum in mari lauante[m] cribibus mulierem apprehendisse, quam domum perductam uxorem sibi duxerit, filiumq[ue] ex ipsa suscepit. Ipsa vero vsque ne verbum quidem loquente, maritum aliorum instinctu qui spectrum ipsam esse dicerent, simulata pueri ex ipsa suscepti mac[ul]atione, nisi suam referret originem, illam loqui compulisse. Illam vero tristia prolocutam euanuisse, adultumq[ue] puerum hunc in mari lauante[m] meruisse etiam, ipsum vero nullibi ad littus maris deinceps inuentum esse expositum. Itaq[ue] non verum fuisse hominem hunc, licet forma veri hominis natus & educatus fuerit. Phantasticam autem mulierem hanc Succubum dæmonem fuisse, credidisse multos. Non ab simile est quod predicto loco affert, Colonia inquam Agrippinæ in palatio quodam ad Rhemi littus multos primates quodam tempore consedissee, qui dum forte in aquas despicerent, vidisse militem quendam parua nauicula vectum, nauiculam cygno prænatante, argentea collo iniecta catena, trahente, dimisso cum nauicula cygno in littus exiisse, ibidem uxorem duxisse, multosq[ue] ex illa liberos procreasse. Aliquot autem annis exactis renatante vacua nauicula, & prænatante vt prius cygno, eundem in nauiculam se denuo recepisse, neminiq[ue] porro apparuisse, liberos autem illius illic ad multam ætatem aduixisse. Hunc autem incubum dæmonem fuisse crediderunt multi, qui viri forma tot annis fœminæ cohabitans, tantis vsus præstigijs, simulatos vteri tumores, simulatosque partus suppositis aliunde furto sublatis infantibus ediderit.

Quod autem multi hac persuasione laborant, dæmonem succubum ex viro posse genituram concipere, & mox mutatum in incubum, eandem genituram in vterum mulieris proijcere, & ex ea hominem generare, vt est falsissimū, ita nullā prorsus fidem mereri debet. Nam & religioni & nature repugnat plurimū. Si enim hoc

Succubus dæmon.

Incubus dæmon.

An dæmon ex hominibus semen concipere, & per idem semen in homines proiectum generare possit.

possi-

possibile esset, quot ferarum monstris humanum genus tanto tempore, seminum permutatione per daemones in brutis & hominibus facta, infestatum esse à tanto humani generis hoste vidissemus? Quare rectè de his Conciliator in libro de Medicina, differentia 25. dicens, Sciendum testiculos viri generatiuæ virtutis esse principes, non solos tamen, quia ex his solis generandi non fit principium, neque per se soli generationem possunt perficere. Primum enim ex corde principium est, propter vitalem in ipso virtutem repositam, ita ut nil viuum sine eius virtutis adminiculo generari possit. Nam vitali virtute & naturali calore testiculorum virtus tandem constat. Quare daemonem ut succubum ex hominibus concipere, & in homines ut incubum conceptum semen proijcere, & hominem generare posse, non fabulosum modo dictu, sed impium etiam creditu dicimus.

Infantes supposititij.

An autem infantes furandi, transferendi, supponendi & permutandi daemon potestatem habeat, multa questione non indiget. Quod enim interdum tale quid fit, non illius potestate, sed Dei Opt. Max. permissu propter hominum peccata fieri tenendum est, in primis quando impij parentes, nulla religiosa liberorum cura habita, illos non Dei benedictione muniunt, sed daemonis maledictione obruunt. Omnes ergo, quia Dei sunt infantes, illos religiose tractare & Deo consecrare, non daemoneis maledictionibus obijcere, ad discant.

LIBER SEXTVS.

DE STERILITATIS CAUSIS DI-
 uersis, & de præcipuis matricis ægri-
 tudinibus, omni-
 umq; horum curis varijs.

C A P V T I.

De sterilitate virorum & fœminarum, eiusq; causis & signis.

Sterilitatem, de qua in præsentiarum dicere insti-
 tuimus, non modo pariendi in mulieribus, sed in viris quid.
 quog generandi & semen fœcundum emittendi, cor-
 rigibili aliqua de causa contractam impotentia &
 difficultatem dicimus. Hanc Aristoteles obestioribus
 R viris

viris & fœminis in primis tribuit, propter genitalium mēbrorum malam proportionem & indispositam habitudinem, utpote in quibus semen prouocetur remotius, & vitalis Spiritus in illo conclusus propter eam moram euanescat citius. Ceterum non modo ea corporis habitudo, sed insuper multæ aliæ quoque eius difficultatis existunt causæ. Cum enim videamus sæpe coniuges coniunctos non generare, disiunctos autem generare utrosque: & contra, eos qui coniuncti generant, disiunctos, fœcundos non esse, aliquid certè causæ subesse oportet. Quare de his quæ notiora sunt in medium afferre, non inutile fore existimamus: externæ enim & internæ quæ hic concurrunt causæ multæ sunt.

Vi autem in multis externis habet sua adiumenta fœcunditas, velut in diæta conuenienti, temperatura aeris consueta, thermis natura calidioribus, quales sunt Heluetica & Vallesiana, cum aquis Empsiacis: ita sterilitas quoque & generandi difficultas plurimum ex illis opibus habent, veluti ex inconuenienti diæta, assueti aeris permutatione, & glacialis aquæ potu & balneis. Deinde ex habitudine genitalium membrorum sterilitas quoque æstimari potest: fit enim ut his non pauca ægritudines accidant, propter quas non modo steriles & generandi impotentes, sed & coniugibus cohabitare inepti coniuges fiant. Quo loco restrictio orificij matricis plurimum incomodat, quæ fit ut non modo retenti menses generationem impediant, sed insuper aliæ quoque plurima mala pariant. Rursum cum genitalia membra per se aut nimis patula aut restricta sunt, eoque neque cõceptui neque generationi conueniunt. Retentio mēstruorum idem facit, quæ matricem multum infestat, & semen in vterum proiectum propter copiam malorum humorum suffocat. Ex mulieribus quoque quæ plus nimium viragines, et ex viris qui plus satis effœminati sunt, generationi minus idonei sunt. Hæ enim purgationibus menstruis & humoribus nutritiuis in vniuersum ferè carent: illi autem nimis frigidi & humidi generatiua virtute præditum semen proijcere nequeunt. Huc pertinet & attractina
matricis

Sterilitatis
causæ: ex ma-
trice.

matricis virtus debilior, & eiusdem permutatio celerior. Nam attractiua & expulsiua matricis virtus aut robustior aut debilior, ex aequo difficultatem generandi pariunt. Matricis quoque ægritudines, tumores, inflammationes, ulcera, apostemata, acetabula rupta, menses copiosi aut retenti, & quæ his sunt similia, eidem difficultati multam causam præbent. Venas quoque post aures sitas (vtpote quæ viam spiritibus præbent, quos semini cerebrum communicat) resectas, Hippocrate monente, multi eidem causam esse dicunt. Vesicæ incisionem idem parere affirmant, quæ tamen per se lethalis existit. Multa etiam sunt quæ sumpta proprie sterilitatem inducant, veluti camphora, cicuta, & his similes herbe & radices aliæ, omniaque cerebrum, renes & testiculos, vtpote principalia generationis membra, offendunt.

Huc etiam multa alia quoque pertinent, veluti nimia repletio, Externæ causæ. inanitio, exercitia immodica, caliditas resoluens, frigiditas mortificans. Peculiarem etiam quibusdam aquis sterilitatem inducendi vim Theophrastus tribuit.

Primatum inter causas complexionum ferè diuersitas obtinet, quando coniuges iusta qualitatam temperatura careant. Vbi autem vel aliquantulum mixtæ fuerint, facilius generare poterunt. Multa quoque ætas per se in viris & fæminis generationem propter humorum defectum impedit, licet septuagenarios & octogenarios non paucos generasse adhuc compertum sit. Postremo, magna etiam sterilitatis causa est, quæ per veneficarum præstigia contingit. Hæc de notioribus sterilitatis causis dixisse sufficiat.

Signa autem quibus hæc imprægnandi difficultas obseruari potest, existunt plurima. Prima ex genitalium membrorum constitutione & habitudine sumenda sunt, veluti si aliquo vitio laborent, nimis patula aut restricta sint, generationi agnoscantur minus esse idonea. Semen quoque si nimis calidum aut frigidum existat, quod ipsum ex vrinæ nõ modo colore, sed substantia quoque eiusdè obseruari posse aiunt. Ex habitu & colore corporis de sterilitate & fæcunditate

multi etiam iudicant, ut quæ pallidiores sunt fœminæ, humidiores quoq̃ credantur esse. Si humidiores, ergo & retinendo & fouendo semini minus pares. Peculiare quorundam experimentum hoc est. Hordeo urinam cuiuspiam, de cuius sterilitate aut fœcunditate inquisituri sunt, affundunt. Hoc intra decimum diem si germinet, pro fœcunditatis nota: si non germinet, pro sterilitatis certo argumento agnoscunt. Alij autem siliquis vel fursuri urinam affundentes, sterilitatis notam ex eo obseruât, si vermes in eo generari videant. Hippocrates suffimentis hoc indagare monet, ut suffitu inferius adhibito, superius per olfactum (inferius pannis obstructa muliere) obseruato, fœcunditatis nota credatur esse, eo quod genitalia membra restricta non sint: si non deprehendatur, restricta matricis adeoq̃ sterilitatis satis certa nota existat. Linimentis oculorũ nonnulli idem deprehendi posse volunt, ut si linimenta colorũ quorundam oculis inspersa sputum non alterent, certa constipationis adeoq̃ sterilitatis signa sint, eo quod semini confinia membra oculi existât, utpote propter cuius emissionem immodicam ydem cito concidant. Habent & sua nonnulla vetule signa, quibus in utero coniugum maior sterilitas existat, obseruent. Maluæ enim manipulos duos seorsim positos, alterum alterius coniugis urina perfundunt, alterumq̃ alterius similiter prioremq̃ qui exaruerit, sterilitatis in eo cuius urina perfusus est, testem esse perhibent. Eadem & per fabas & hordeum experimenta sumunt, ut cuius pars citius germinat, in eo plus fœcunditatis esse credant.

Notandum porrò hic quoq̃ est, mulieres fœcundas & liberis generandis idoneas, citius quidem præ sterilibus habitu corporis senescere, macrescere & debiliores fieri, senectam tamen multo sanioribus quæ nunquam generarunt, nancisci, utpote in quibus retentorum variorum humorum copia peius aliquid pepererit, & sanitatem corporis bene constitutam infestandi maiorem occasionem dederit.

C A P V T I I.

De cura sterilitatis à phlegmate profecta.

Cognitis iam causis & signis difficultatis concipiendi in mulieribus impragnandi in viris, & generandi in vtriusque, consequens est nunc de horum quoque cura dicere. Et primum quidem si ex humido & frigido phlegmate e a difficultas contracta fuerit, ante omnia superflua ea materia sequenti syrupo preparanda & digerenda erit.

R. Radicum Rubee maioris, ʒ. ij.

Rufci,

Asparagi,

Graminis Cyperi ana ʒ. j.

Artemisia,

Sauina,

Nepeta,

Melissa,

Balsamita,

Menta,

Scolopendria,

Capillorum Veneris,

Gallitrici,

Samsuci,

Origani,

Calamenti montani,

Pulegij,

Radicum Valeriana ana M. s.

Seminis seseleos ʒ. vj.

Anisi,

Carui,

Marathri,

Ameos,

Spica nardi, ana ʒ. ij.

L I B E R

Xylobalsami,
 Carpobalsami, ana ℥. j.
 Liquiritiæ,
 Passularum, ana ℥. j.
 Florum Anthos,
 Stachados Arabicæ ana ℥. s.
 Rasuræ eboris,
 Calami aromatici.
 Santali rubei, ana ℥. s.

Conquassentur hæc omnia, & fiat decoctio cum aqua fontana q. s.
 & aceti ℥. iij. & sacchari ℔. iij. colentur vsque ad medietatem, &
 colatura addantur

Cinamomi, ℥. j.
 Musci grana iij.

De hoc syrupo aromatizato singulis diebus mane vncias iij. bene calidas bibere oportet. Vel syrupum hunc magis dissoluere in aqua sambuci, pimpinella & artemisia, de singulis vncia vna sumpta, & tres vncias mane bene calidas bibere licet. Vel alium syrupum hac forma parare poteris:

R. Artemisia,
 Sauiua,
 Menta,
 Origanum,
 Calamenti,
 Hyssopi,
 Pimpinella,
 Chamedryos,
 Polytrichi,
 Florum sambuci,
 Stichados, ana ℥. j.
 Anisi,
 Marathri,

Ameos,
 Carui,
 Seminis anethi,
 Seseleos ana ℥ss.
 Radicis asparagi.
 Rusci,
 Rubecæ maioris, ana ℞. f.
 Cicerum rub. pugillum j.
 Spica Celtica,
 Spica nardi,
 Cyperi,
 Squinanthi,
 Calami aromatici ana ℥. ij.

Misce, & fiat decoctio in aqua fontana, cum melle & saccharo ana
 ℞. j. f. & aromatizetur per colaturã cum cinamomo & musco, vt
 est prædictum. De hoc syrupo tres haustus tribus diebus continuis be-
 ne calidi mane sumendi sic parari poterunt.

R. Oxymelitis squillitici,
 Syrupi de radicibus acetosi,
 Syrupi de artemisia, ana ℥j. f.
 Aquarum pimpinellæ,
 Fœniculi,
 Artemisiæ ana ℥. iij.

Ex mixtura horum tres haustus fiant.

Deinde materia hac per prædictos syrupos sufficienter ad purga-
 tionē emollita, si validioris naturæ vel complexionis mulier hæc dif-
 ficulratem passa extiterit, hæc etiam pilulas sumere poterit.

R. Pilularum fœtidarum ℥ij.
 Specierum Diacastorei ℥j.
 Diagridij grana ij.

Fiant cum syrupo de artemisia vel melle pilule XI.

Quod

Quod si autem pilularum usum horruerit, pro pilulis hac potione utatur.

R. Diacassia ℥. s.
 Electuarij diaphœnicon,
 Electuarij Indiana ℥. ij.
 Syrupi de radicibus sine aceto ℥. j.
 Misce cum aqua artemisia vel melissa ℥. ij. & fiat haustus.
 Vel aliter.

R. Electuarij diaphœnicon,
 Elect. Indi,
 Diacassia, ana ℥. j.
 Agarici electi ℥. ij.
 Zingiberis ℥. j.
 Salis gemmae grana vj.

Infundantur omnia in aquam lactis caprarum & mellis rosati ℥. j. eaq̄ duodecim horis infusa exprimantur, & prædictis mixta electuarijs in potum redigantur.

Si vero Electuarium succum tragis adlubuerit, tres boli sicci tali forma consistant.

R. Elect. diaphœnicon,
 Elect. Indi,
 Diacassia ana ℥. ij.
 Saccari albi q. s. & fiant tres boli deaurati.

Si nec hoc placuerit, hanc in tabulis confectionem præparare poteris.

R. Rosarum rubearum,
 Cinamomi,
 Zingiberis ana ℥. j.
 Santali albi & rubei ana ℥. s.
 Hermodactylorum,
 Esula ana ℥. j. s.
 Diagridij,

Turbit, ana ℥. ij.

Mastiches ℥j.

Sacchari albi ℞. s.

Dissoluantur omnia hæc cum succo vel aqua artemisia, & aliquot infusa horis exprimantur, & confectio in morsellis vel tabulis fiat. Dosis sit ℥ss. vel ℥. v.

Vel si placet, de modo dictis pulueribus sumes, & saccharo albo trito æquali pondere miscebis, & trageam conficies, de qua ℥. j. s. singulis mane in iusculo cicerum bene calidam præbebis. Quidam folia Senæ trita ℥. ij. s. ad hanc formam præbent. Cæterum solutiua huiusmodi, peritorum medicorum consilio pro eorum qualitatibus quibus hæc tribuuntur sunt temperanda.

Expurgata iam sufficienter prædictis medicaminibus eiusmodi materia, proximum erit vt vsus thermarum sequatur, ex quibus quoties mulier ascenderit, de theriaca communi vel Mithridatio ℥. j. in aqua artemisia sumat, vel si magis placet, de sequenti confectioe sumat aliquantulum.

R. Specierum, Tryphera magna sine opio,

Diaplyris,

Diambræ,

Diamusci,

Diasatyrii, ana ℥ss.

Rasuræ eboris,

Seminis mercurialis ana ℥ij.

Coaguli leporis, & matricis eius, ana ℥ss.

Siseloos ℥. s.

Sacchari albi ℞. s.

Dissoluantur cum aqua melissa, & his rite coctis addantur, conseruæ corticum citri ℥j. & conseruæ anthos ℥ss. fiat confectio crassiuscula in morsellis.

Primaria autem eius dum thermis vitur cura sit, vt certa & conuenienti diæta, frugalique victu vitatur, cuius præscriptio à pe-

R rito

rito medico semper petenda erit.

Quod si autem eiusmodi thermas mulier habere nequeat, balneum illi ex sequentibus herbis in aqua coctis parari poterit.

℞ Artemisia,
 Betonica,
 Chamæpityos,
 Chamædryos,
 Chelidonia,
 Gallitrici,
 Foliorum lauri,
 Malua,
 Amarici,
 Melissæ,
 Nepetæ,
 Organi,
 Ozimi,
 Pulegij,
 Rosmarini,
 Savina,
 Meliloti,
 Hyperici,
 Hyssopi,
 Chamæmali, ana M. j.
 Carui,
 Cumini,
 Sileris montani,
 Anisi,
 Anethi, ana ℥ iij.
 Seminis lini,
 Fænogræci, ana ℥ ij.
 Radicum consolidæ maioris,
 Valeriana,

Petroselini, ana ℥.j.

Sulphuris ℥.j. f.

Salis ℥.ij.

Aluminis ℥.j.

Mixta omnia sacco concludantur, & in aqua bulliant. Quarto autem die de nouo semper balneum hoc erit instaurandum. Hoc balneum quoties reliquerit, de theriaca communi vel Michridatio vt prædictum est, sumat, lecto decumbat, & si qua potest, sudorem prouocet. Vel confectione præscripta eodem modo mane & vespere vtatur.

Vbi autem hoc balneo vti parum commodum fore videbitur, selectæ quadam ex prædictis herbæ colligi, & ex his fomenta poterunt fieri.

Ceterum quando omnia hæc phlegmaticum humorem sufficenter expurgare non potuerint, pessarium hoc modo paratum singulis noctibus illi adhibere proderit: quo tandiu vtatur, donec phlegmaticis humoribus superfluis se liberatam esse senserit.

R. Artemisia,
 Sauina,
 Maiorana,
 Dictamni,
 Absinthij, ana ℥.j. f.
 Anisi,
 Ameos,
 Ruta
 Corticum thuris, ana ℥.j.
 Pulpæ colocynthidis ℥.ij.

Fiat puluis, & subigatur cum succo Mercurialis vel Chamædryos, fiatq; pessarium.

Porro inter omnia medicamina matricæ astringendi vix aliud magis quàm sequens illud probari putamus.

R. 2 Acacie,

L I B E R

R. Acacia,
 Balauftiorum,
 Capitum glandium,
 Scoria ferri,
 Mentæ,
 Lilij,
 Corticis lentisci, id est, arboris mastiches,
 Corticis olibani,
 Antheræ,
 Sumach,
 Tartari,
 Spicæ, ana ʒ. ʒ. f.

Misce & fiat puluis, ex quo cum succo acetosæ vel virgæ pastoris seu millefolij fiant pessaria.

Fœtor matricis quomodo curandus. Quoniam vero aliquando fit, ut propter nimis frigidum & humidum phlegma, matrix semen non modo retinere nequeat, sed etiam diro fœtore offendat, tunc sequenti medicamine est utendum.

R. Gallæ,
 Nucis muscæ, ana ʒ. iij.
 Caryophyllorum ʒ. j.
 Musci ʒ. f.

Terantur, & cum vini rubei ℥. j. dissoluantur. His cum mulier uti voluerit, bene calidis genitalia membra abluat, pannosq; immersos imponat, in primis autem hoc cubitum itura faciat.

Quod si magis efficax matricem astringendi medicamen placuerit, hoc ipso uti licebit.

R. Radicis consolidæ maioris,
 Aluminis,
 Balauftij,
 Myrrhæ,
 Olibani,
 Mastiches,

Colophoniz,
 Boli Armenia,
 Galarum cupressi,
 Cornu ceruicosti, ana ʒ. j. .

Terantur omnia, & in puluerem redigantur, cuius dimidia pars
 vel totū bulliat in vino rubeo austero, mixto aceto modico. Ea de-
 coctione bene calida mulier genitalia abluat. Puluerem etiam sic-
 cum ijs inspergere poterit, panumq; aliquoties complicatum ea de-
 coctione madefactum imponere.

Quod si hoc quoq; nihil aut parum prestiterit, sequenti in super-
 pessario ad hunc modum parato utendum erit.

R. Aluminis scissilis,
 Myrrhæ,
 Ligni aloes,
 Pilorum leporis incisorum,
 Rutæ,
 Baccarum lauri,
 Doronici,
 Nucum cupressi ana ʒ. ʒ. ʒ. ʒ. ʒ. ʒ. ʒ. ʒ.
 Storacis calamitæ ʒ. ij.
 Ambre ʒ. j. ʒ.
 Moschi ʒ. ʒ.
 Gallarum,
 Mastiches,
 Aluminis saccharini, ana ʒ. ij.

Mixta in puluerem redigantur, & cum oleo myrtillorum fiat
 pessarium.

C A P V T I I I .

De cura sterilitatis, à biliosis matricis humiditatibus obortæ.

Quando à cholera imprægnandi difficultas fuerit, ante omnia
 conueniens diæta instituenda erit, & mediocris usus omnium

R 3 eorum,

eorum quæ hominum vita necessario inferuiunt, patet, somni, vigilia, motus, quietis, cibi, potus, aeris & similibus, ut ad frigidum & humidum declinent omnia. Deinde post aliquandiu tentatum harum rerum conuenientem usum venæ malleoli vtriusque pedis aperiendæ erunt, in primis vero quando sanguine mulier abundauerit & hilarior visa fuerit. Nimum tamen sanguinem non mittat, quoniam sanguis, ut vulgo dicunt, frenum est cholerae. Post venæ sectionem sequente syrupo cholericæ humores erunt præparandi.

R. Syruporum acetosæ simplicis,
Oxyfacchari simplicis,
Endiuie, ana ℥. j.
Aquarum Cichorij,
Lupulorum,
Buglosi, ana ℥. ij.

Misce cum sandalo citrino, cinamomo & macis q. s. & ut potus aromatizetur. De potu hoc singulis diebus mane vacuo adhuc ventriculo, & tribus ante cœnam horis, aut quotiescunque hoc necessarium fore videbitur, certam illi portionem propinabis. Vel si placet, pro potu hoc decoctionem hanc potes illi præbere satis calidam.

R. Florum buglosi,
Borraginis,
Rosarum rubearum, ana M. s.
Violarum,
Lactuce,
Foliorum papaueris albi,
Endiuie,
Scariolæ, ana M. j.
Seminis endiuie,
Lactuce, ana ℥. s.
Quatuor seminum frigidorum ℥. vj.

Misce, & fiat decoctio in aqua fontana q. s. vel cum vini granatorum ℥. j. s. & aceti ℥. iij. Addantur sacchari ℔. ij. & aromatizetur

retur cum santali citrini, cinamomi & ambre ana ℥.j. Viatur hoc
 syrupo mane & vesperi dosi unciarum trium.

Iam superflua materia humorū cholericorum ad purgationem
 preparata, sequenti haustu erit expurganda.

℞. Cassiæ nouiter extractæ, vel
 Manna electæ ℥.j.

Temperentur decoctione sequenti:

℞. Capillorum Veneris,
 Florum buglosi,
 Violarum,
 Prunorum,
 Tamarindarum,
 Electuarij de succo rosarum, ana ℥.ij.

Misce cum prædictæ decoctionis ℥.iij. & fiat haustus vnus.

Vel ℞. Rhabarbari electi ℥.ij. Spicæ nardi grana vi. infun-
 dantur in lac caprinum cum vino albo pauco, & x. horis infusione
 facta exprimantur. Eius autem colaturæ ℞. ℥.iij. & Syrupi de ro-
 sis Persicis ℥.j. & ex mixtis illis fiat haustus vnus.

Si potus hic non adlubescit, holum illi sequentem sic confectum
 prebebis.

℞. Electuarij de succo rosarum,
 Diamannæ, ana ℥.iij.
 Sacchari albi, q.s.

Bolus deauratus in tres partes diuisus fiat.

Quod si autē citrina vel vitellina Cholera hanc difficultatem ma-
 trici peperit, sequentibus solitiuis mixtis erit vtendum, certo pon-
 dere pro periti medici consilio sumpto, ex

Electuario Diaphæniconis,
 Electuario Indi,
 Pilulis de rhabarbaro, &
 Aggregatiuis.

Expurgatis deinde sufficienter superfluis humoribus, matricis
 nature

Citrina vel vi-
 tellina Chole-
 ra quomodo
 purganda.

LIBER

natura & habitudo rursus sequenti erit confirmada medicamina.

R. Specierum diatriasandali ʒ. ij.

Rasura eboris,

Visci quercini,

Pulveris genitalis tauri.

Matricis leporis, ana ʒ. ij.

Sacchari albi ℥. s.

Dissoluantur cum aqua rosarum, & confectio in morsellis fiat.

Vel aliter.

R. Conseruae rosarum ʒ. s.

Borraginis,

Florum nenufaris,

Buglossi ana ʒ. iij.

Specierum, Diarhodon Abbatis,

Diatriasantali,

Aromatici rosati, ana ʒ. j.

Margaritarum.

Pulveris gemmae,

Rasura eboris,

Visci quercini, ana ʒ. s.

Species omnes haec dissoluantur cum Syropo rosarum q. s. & fiat mixtura & electuarium deauratum.

His omnibus rite expeditis, sequenti balneo lauet, quod hoc modo paratur.

R. Vtriusq; maluae cum radicibus,

Matris violarum,

Rosarum rubearum,

Nenufaris,

Foliorum cotoni ana M. j.

Fenograci ℥. s.

Salis communis,

Aluminis rocha ana ʒ. ij.

Incidantur

Incidantur herbae omnes minutatim, & sacco conclusa in aqua, in qua mulieri insidendum est, bulliant. Huius balnei usus singulis annis per tres aut quatuor continuas hebdomadas esse poterit. E balneo autem quotiescunq; exiuerit, pondus auellanae nucis de electuario confortatiuo praescripto sumere debet.

Suffitum etiam hunc interdum a balneo pro utero faciat.

R. Santalorum omnium, ana ʒ. j. s.

Styracis calamitæ ʒ. ij.

Ambrae grana ʒ. j.

Rosarum rubearum,

Florum nenufaris,

Violarum, ana ʒ. j.

Conquassentur cum aqua rosarum, & trochiscifiant.

Vnguento item Galeni vel sandalino lumbos & matricem aliquoties perungere non inutile erit.

Pessarijs etiam sic paratis nocte uti poterit.

R. Medullae cruris vituli,

Cerebri cerui,

Butyri vaccini,

Adipis caprinae,

Seminis mercurialis, ana ʒ. s.

Acaciae,

Hypoquistidos,

Santali rubei,

Styracis liquidæ,

Cornu cerui vsti, ana ʒ. s.

Incorporentur cum oleo rosarum & lana pura, fiantq; pessaria.

C A P V T I I I I.

De cura sterilitatis, si à matricis sanguineis humoribus superfluis proueniat.

Q*uoniam vero non ex phlegmate modò & cholera abundantibus sterilitas inducitur sed ex nimio sanguine quoq; cōtrahi-*

tur, eidemque interdum reliqui humores etiam nimis vel corrupti
 miscentur, primum per urinæ iudicia dispiciendum erit, quisnam
 ex illis humoribus abundet. Si sanguinem solum abundare depre-
 henderis, tunc talis erit instituenda diæta, quæ sanguinem minuât,
 & modicum illi alimentum ministret. Si humorem cholericum in-
 esse senseris, diætã ad frigidiorẽ modum institues. Si phlegma
 in eo abundauerit, ad siccũ diætæ temperaturã diriges. Sic enim
 fiet, vt ad conuenientem purgationem ea superfluitas cuiuscunq̃
 tandem humoris fuerit, sensim præparari possit. Quia vero sangui-
 nem prædictis humoribus permixtum, ab iisdem purgandi ratio
 vulgo nota non est, ea à peritioribus est petenda medicis: nos quod
 ad sanguineorum humorum minuendam copiam pertinet, hîc pro-
 sequemur tantum.

Quando itaq; in mulieribus sanguinis abundantiam conceptum
 impedire constat, primum venæ malleoli in vtroq; pede aperiantur
 & iusta sanguinis imminutio fiat. Quo factõ balneum ex talibus
 herbis erit præparandum, quæ ad frigidum omnes declinent. Post
 balneum autem his tabulis vti debet mulier.

R. Cinamomi,
 Seminis mercurialis,
 Rosarum rubearum,
 Limaturæ eboris,
 Margaritarum præparat. ana ʒ. j.
 Coralli rubei præparati,
 Pulueris de gemmis, ana ʒ. ij.
 Santalorum omnium ʒ. f.
 Sacchari ℞. f.

Dissoluatur saccharum in aqua rosarum, & decoquatur omnia
 usq; ad consumptionem aquæ rosarum: quo factõ, addatur conserua
 rosarum ʒ. j. mixtisq; omnibus vt decet tabulæ deauratæ fiant.

Electuarium etiam huic vsui valde accommo dum, de qua ante
 cibum

cibum nucis auellanæ pondere semper sumat, hoc modo præparari poterit.

R. Conferua rosarum ʒ. j.
 Buglossi,
 Borriginis ana ʒ. ij.
 Specierum diatriasantali,
 Diarhodon abbatis, ana ʒ. iij.

Misceantur species hæc cum Syrupo rosarum, & incorporentur omnia simul, & deurentur cum folijs auri q. s. & fiat electuarium.

Fomentari etiam vtile erit super sequentium specierum decoctione in aqua pluuiali facta, vel in qua chalybs extinctus sit.

R. Rosarum rubearum,
 Gallarum,
 Sumach,
 Seminis plantaginis maioris cum folijs,
 Consolidæ maioris, ana M. s.
 Terræ sigillatæ,
 Boli Armenia,
 Aluminis rochæ, ana ʒ. s.

Ex præscriptis speciebus puluis quoq; fieri & in prædicta aqua bullire poterit, qua mersus complicatus aliquoties pannus, lumbis & genitalibus bene calidus imponi debet.

Emplastrum quoq; sequens prædicto modo calidum similiter imponi poterit.

R. Musci grana ʒ. j.
 Santali citrini,
 Rosarum rubearum ana ʒ. s.
 Olei rosarum ʒ. j. s.
 Misce, & fiat emplastrum.

Decura sterilitatis, ex melancholico humore natæ.

S melancholicus humor abundans sterilitatis causa fuerit, diata ante omnia ad calidum & humidum declinans erit instituenda. Frons quoque exporrigenda, & quantum fieri potest indulgendum gaudijs, omittendi vero mœrores, & fugienda omnis tristitia. Tum sequente syrupo superfluus humor ad purgationem præparandus & emolliendus erit.

R. Syrupi acetosi de radicibus ℥ ij.

Fumi terræ ℥ j.

Aquarum scolopendriæ &

Artemisiæ ana ℥ ij.

Misceantur hæc & aromatizentur cum cinamomo, & fiat syrupus clarus.

Vel aliter.

R. Aquarum buglossæ,

Pimpinellæ,

Fumi terræ,

Artemisiæ,

Scolopendriæ, ana ℥ ij.

Aceti ℥ j.

Sacchari albi ℥ iiij.

Hæc cum cinamomo aromatizata, luleb frant, cuius dosis sit ℥ iiij.

Vel aliter.

R. Calaminthæ,

Origanî,

Stichadis,

Eupatorij,

Florum borraginis,

Artemisiæ,

Buglossi,

Chamadryos ana M. s.

Scolopendriae M. f.

Corticum genistae,

Fraxini, ana M. f.

Passularum ꝑj.

Misce, & fiat decoctio cum

Epithymi ꝑj.

Sacchari ℥j.

Mellis despumati ℥s.

Aceti ꝑj.

Aromatizetur decoctio hæc cum cinamomo. Dosis sit cum prædictis aquis ꝑj. s.

Præparata ad purgationem huius syrupis & emollita materia, consequens est eandem hoc medicamento expellere.

R. Cassia nouiter extracta,

Mannæ, ana ꝑs.

Dissoluantur hæc sequenti decoctione.

R. Capillorum Veneris,

Florum borraginis,

Buglossi,

Violarum,

Chamedryos,

Lingua ceruinæ, ana M. f.

Passularum ꝑs.

Misce, & fiat decoctio in aqua, cui adde

Cinamomi ꝑj.

Cassia extracta,

Mannæ,

Confectionis hamech, ana ꝑij.

Syrupi violarum ꝑj.

Misceantur omnia, & fiat medicamentum solutiuum, cuius dosis sit ꝑj. s.

Vel aliter.

R. Confectiones hamech ʒ iij.ʒ.
Sacchari q. s. & fiat deauratus bolus trifariam diuisus.

Pilulis Lazuli etiam vti licebit, quarum dosis sit ʒ. j.

Expurgata materia superflua, proximum est conuenientibus & ad rem pertinentibus vti balneis, quæ hoc modo paranda erunt.

R. Chamæmali,
Meliloti,
Chamædryos,
Chamæpithyos,
Hyssopi,
Foliorum lauri,
Lauendule, ana M. ij.
Artemisiæ M. iij.
Maluauiſci cum radicibus M. v.
Seminiſ lini,
Fœnogræci, ana ℥. j.
Radicum valerianæ ℥. ʒ.

Omnia hæc incidantur, & conclusa sacco bulliant, cui mulier deinde insideat.

Post balneum autem, vel singulis diebus mane & vespere, certam particulam de sequenti confectione comedat.

R. Specierum de lapidibus pretiosis ʒ. ij.
Seminiſ Mercurialis,
Limaturæ eboris, ana ʒ. j.
Pudendi tauri,
Coaguli leporis cum matrice, ana ℥. ij.
Sacchari albi ℥. ʒ.
Dissolue cum aqua
Buglosi, & adde
Conseruarum buglosi ʒ. ʒ.

Borraginis ʒ. iij.

Cinamomi ʒ. j.

Puluerizanda puluerizentur, & confectio in mor sellis fiat.

Quod si autem praescripti balnei vsus accommodus non fuerit, fo-
menta tamen ex praescriptis speciebus fieri poterunt, semper adhibi-
to praecedenti hoc electuario.

Ceterum post balneum vel fomētationes, his quoq; pessarijs vti
noctu & quouis alio conuenienti tempore, non erit inutile.

R. Costum puluerizatum, & cum oleo rosarum & bombyce
pessarium confice. Vel cum fenogracō & adipe anatis. Vel cum se-
minibus asparagi & adipe anseris. Vel cum oleo violarum, musco &
seminibus praedictis.

C A P V T V I.

De cura sterilitatis, à nimia caliditate, siccitate, humiditate,
& frigiditate profectæ.

INter alia cōcipiendi & generandi impedimēta, non minima cau-
sa est, nimia matricis siccitas. Ea autē causa obseruata rerum om-
nium vsus ad humidiorē temperaturam dirigendus est, ita tamen,
ne corpus per hęc debilitetur, sed confirmetur. Itaq; his tabulis fre-
quentius vti perutile erit.

R. Sacchari albi ℥. j. s.

Amyli ʒ. iij.

Saccharum dissoluatur cum aqua rosarum, mixtoq; amylo fiat de-
coctio cum amygdalorum dulcium ʒ. iij. & oleo pauco, fiantq; mor-
selli.

Mirè vtile est etiam lac caprinum recens mulgendo extractum
cum melle aut saccharo mixto bibere.

Balneum quoq; hoc mire conueniet. R. Capita veruecum, qua
bulliant in apeno aqua pleno eousq; donec ab ossibus caro resolu-
tur penitus: quo facto, insuper

R. Foliorum vitis muscatellæ,

Salicis,

Salicis,

Violarum,

Chamamali,

Meliloti ana M. ij.

Maluæuisi cum radicibus M. vj.

Fænogræci,

Semini lini, ana ℥. ij.

Radicum valerianæ ℥. j. s.

Misce omnia, & ex sufficienter bullitis fiat balneum. Poterit autem & encathismi vice instrui, vt vel in illo mulier insideat, aut vt fomenta ex eo faciat. Post balneum autem vel fomenta de hac confectioe proximis ante cibum horis buccellam sumere licet.

R. Specierum diarhodon abbatis ʒ. ij.

Semini mercurialis,

Rasuræ eboris, ana ʒ. ij.

Matricis leporis ʒ. ij.

Semini bombacis,

Tragacanthæ,

Gumi Arabici ana ʒ. s.

Sacchari albi ℥. s. in aqua buglossi dissoluti,

Conseruarum buglossi,

Borraginis, ana ʒ. j.

Misce, & fiat deaurata confectio.

Inprimis vero opus erit matricem humectare, quod partim fiet per fomenta inferius in concluso sedili adhibita, partim autem per pessaria sic præparanda.

R. Medulle cruris vaccæ,

Adipis gallinæ, ana ʒ. s.

Syracis liquidæ ʒ. ij.

Possunt insuper addi olei amygdalorum dulcium ʒ. iiij. fiant cum lana pessaria.

Quod si autem propter nimiam caliditatem conceptus impe-

diatur, vt aut corpus complexionis nimis calidæ, aut genitalia ipsa infestata sint, tunc ante omnia cōuenienti venarum incisione facta, malleoli in sinistro, & hepatica in dextro pede, hic calor minuendus erit. Deinde etiam purgationibus quantum satis est, erit vtendum, quibus tamen pro præparandis calidis humoribus hæc potio erit præmittenda.

R. Herbarum plantaginis maioris,
Endiuicæ.
Capillorum Veneris,
Polypodij,
Fumi terræ, ana M. f.
Rosarum rubearum,
Florum violarum,
Buglossi,
Nenufaris,
Borraginis, ana p. j.
Passularum ʒ. f.

Mixta omnia cum aqua fontana q. s. ad medietatem vsque decoquantur, colentur, & colaturæ addatur sacchari albi q. s. & aromatizetur cum

Cinamomi,
Rasuræ eboris,
Corallorum rubeorum præparatorum,
Santali rubei, ana ʒ. f.

Ex prædicta decoctione sumantur ʒ. iij. & misceantur cum
Rhabarbari electi puluerizati ʒ. ij.
Serapij de epithemō ʒ. f.
Cassie nouiter extractæ ʒ. j. f. vel manna ʒ. j.
Vel aliter.

R. Elect. de succo rosarum ʒ. iij.
Cassie nouiter extractæ,
Diasene, ana ʒ. ij.

Misce cum prædicta decoctionis vel aqua endiuivæ ʒ j. s. fiat potus.

Vel aliter.

R. Syrupide rosis persicis ʒ j.
 Syrupi de floribus persici ʒ. s.
 Trochiscorum de agarico ʒ. j.
 Cassiæ nouiter extractæ ʒ. ij.
 Aquarum buglossæ &
 Borruginis. ana ʒ j.
 Misce, & fiat haustus vnus.

Pessaria quoq; parari & supponi poterunt, cum succo mandragoræ, mastyche, myrrha, camphora & gumi Arabico præparata.

Si vero caliditas non excedat, sed temperatior fuerit, tunc emplastris umbilico & pudendis impositis, quod abundat, adhuc imminuendum erit, veluti unguento santalino forma liquida & crassa decocto. Breuibus, eo modo procedi potest, vt supra de cholera vel bile & sanguine præscripsimus.

At si frigiditas & humiditas genitalia membra nimis infestauerint, eorum superfluitas primum ad purgationem emollienda & præparanda erit, per remedia ad calidum et siccū declinantia, prosequens Syrupi præscripto.

R. Herbarum artemisiæ,
 Betonice,
 Melissæ,
 Pulgij,
 Maiorane, ana M. j.
 Radicum enulæ campanæ,
 Cyperi,
 Satyrj,
 Apij,
 Feniculi,
 Clari, ana ʒ. ij.

Seminis anisi,
Amomi,
Liquiritiæ,
Rubæ tinctorum,
Pastinacæ,
Sileris montani,
Cumini, ana ʒ. j.
Passularum ʒ. j.
Aquæ fontanæ q. s.
Sacchari vel mellis despumati q. s.

Misceantur omnia, & post colaturam aromatizentur cinamomo-
 & oxymel squilliticum adijciatur. Dosis huius sunt ʒ. iij.

Vel aliter.

R. Elect. Indi ʒ. j.
Cathartici imperialis ʒ. s.
Aquarum buglosi &
Borraginis, ana ʒ. j.

Misce, & fiat haustus. Vel dissoluecum prædicta decoctionis ʒ. iij. &
 fiat itidem haustus vnus.

Pilularum fetidarum & ex rhabarbaro cōfectarum itidem hie
vsus esse potest.

Sufficienter purgatione facta. pilulis hoc modo paratis ʒ. j. sum-
 pta, cubitum itura vtantur.

R. Ligni aloes,
Xylobalsami,
Sileris montani,
Asari,
Masticis,
Nucis muscatæ,
Seminis anisi,
Fœniculi, ana ʒ. j.

Spica nardi,
 Calami aromatici,
 Galbani, ana ʒ.ʒ.ʒ.
 Myrobalanorum chebulorum,
 Belliricorum, ana ʒ.ʒ.ʒ.
 Aloes ʒ.ij.

Misce cum syrupo de rosis Persicis, & fiat massa pilularum, quarum dosis sit ʒ.ʒ. Breuibus, eo modo procedi potest, vt supra in cura phlegmatis monuimus.

C A P V T V I I.

De generalibus quibusdam præceptis, virorum & fœminarum sterilitati curandæ inferuentibus.

Virorum & fœminarum sterilitatis curæ magna pars in vsu rerum externarum sita est, quem tamen ita moderatum esse iubemus, ne corpus ad obesiorem habitudinem propellat, quia & pinguedo plurimum fœcunditati officit. Horrida macies etiam multo in hac causa vitio carere nequit. Quare in vtrisque his, alimentis temperatioribus, quibus minus inflandi natura insit, erit vtendum. Vino modico, cibo autē frugali & temperato. Principaliter vero mulieres complexionem & habitudinem matricis obseruent, & mensibus suis cautè intendant, ne his fluentibus, aut purgatæ iam, victu vtantur inconuenienti, sed talibus fruantur potissimum, quibus ex pulsua vim inesse constat, qualia sunt, apium, petroselinum, fœniculum, pimpinella vulgò Germanis dicta, cum similibus herbis & eiusdem naturæ radicibus. Cæterum vt ad omnē casum bene instructa qualibet esse possint, contrariam cuius corruptæ matricis complexionem dabimus antidotum.

Et primum quidem quando matrix nimia frigiditate infestata fuerit, mensum fit retentio, ex male disposita cibi potusq; ratione cōtracta, vnde dolores circa lumbos, renes, genitalia, per tergū reliquaq; corporis membra sentiuntur continui, frigoraq; subinde infestant horrida. His autē sic habentibus seruiunt quæcunque calidi-

oris naturæ existunt, in primis vero thesmia sulphure abundantes, quales Heluetiorum præcipue existunt Badenses dictæ. Syrupo autem vel potione pro præparatione expurganda huius materie, primum vti perutile erit huiusmodi.

R. Syrupi de artemisia ℥ j.
 Oxymelitis compositi ℥ ss.
 Aquarum artemisia &
 Melissæ ana ℥ j.
 Miscendo fiat haustus vnus.

Pro expurgatione autem hoc potu vtendum.

R. Benedictæ laxatiuæ;
 Cassiæ nouiter extractæ, ana ℥ iij.
 Aquarum pulegiæ &
 Artemisiæ ℥ j. s.
 Miscendo fiat haustus vnus.

Diacastoreum etiam ad hunc vsus probatur.

Omnes quoq; cibi earum aromatibus qua calefaciendi naturam habent, condiendi sunt, puta pipere, zingibere & similibus. Breuibus, eo modo procedendum vt supra in curanda sterilitate phlegmatica docuimus.

Deinde, si nimia caliditate & siccitate matrix infestata fuerit, fluent sæpius menses, acui tamen, ita vt pudenda quoq; afficiantur & exulcerentur sæpius. In hoc casu, & diæta, & medicamina, omniumq; externarum rerum vsus ad frigidum & humidum reuocandus erit, vt & supra dictum in cura sterilitatis ex bilis abundantia.

Quia vero & à conclusa ventositate sæpe conceptus impeditur, cibo potuq; non inflante, sed ventositatem dissipante, erit vtendum, eoq; procedendum ordine vt supra de mola ventosa curanda docuimus. Et hæc de ijs quæ sterilitatem rectificant, sufficienter dicta sint.

Nunc qua fecunditatem promouent & inducunt, in hac tractatione omittenda non sunt. Multa hic eximie vtilia à veteribus & recentioribus sunt prodita medicis, quorû quæ delectissima sunt, colligere,

gere, & in medium afferre, non sine multorum fructu, perutile esse
 duximus.

Suffitus.

Suffimenta primum pruna iniecta, & ad matricem directa plu-
 rimis hæc placent.

R. Nucum cupressi,
 Nucis muscatae,
 Mastiches,
 Thuris,
 Ladani,
 Myrrhae,
 Galbani,
 Bdellij,
 Baccarum lauri, ana ʒj.
 Styracis calamita,
 Styracis liquidi, ana ʒij.
 Caryophyllorum,
 Carui ana ʒ. s.
 Ambrae grana ij.
 Croci ʒj.
 Musci grana ʒ.

Misceantur omnia hæc cum oleo spica odorifera, fiantque tro-
 chisci, quibus mane adhuc ieiunia & vesperi cubitum itura mulie-
 res suffiantur. Hinc & pessaria commoda confici quoq; poterunt.

Vnguentum.

Vnguento etiam sequenti genitalia perungere proderit.

R. Styracis calamita ʒj.
 Croci,
 Mastiches,
 Ladani,
 Myrrhae, ana ʒj.

Misce cum oleo spica Rosarum & cera alba q. s.
 Et fiat linimentum.

Profunt in hoc casu & leporum assata cerebræ.

Nonnulli autem vtuntur adipe anatum, anserum, gallinarum, ceruorum & similibus, quibus præscriptis miscent species, & trochiscos faciunt suffitui faciendo idoneos.

Suffumigijs etiam sequentibus præscripto modo vti licebit.

Suffumigia.

R. Ladani puri ℥. j.
 Styracis calamitæ,
 Olibani, ana ℥. j.
 Ligni aloes,
 Saniæ siccæ, ana ℥. j. f.
 Ambraë granatij.
 Musci grana vj.

Misceantur & terantur omnia, & fiant pistillo calido trochisci, ex quibus supra prunas iniectis per embotum suffumigatio fiat. Ex massa horum & pessaria confici poterunt.

Vel aliter:

R. Ladani ℥. j.
 Styracis calamitæ ℥. f.
 Caryophyllorum,
 Ligni aloes,
 Rosarum rubearum, ana ℥. ij.
 Ambraë ℥. f.
 Musci grana vj.

Terantur omnia hæc, & trochisci prædicto modo fiant. Nonnulli horum etiam aqua rosarum dissolui poterunt, eaq; os matricis abluui. Hinc & pessaria parari possunt.

Aliud mirè vtile.

R. Rosarum rubearum ℥. f.
 Thuris,
 Mastiches,
 Myrrha,
 Sanguinis draconis,

Boli Armenia,
Myrtillorum, ana ʒ. ij.
Syracis calamitæ ʒ. j.
Ladani ʒ. s.
Ambra,
Musci,
Ligni aloes,
Caryophyllorum,
Balsami artificialis,
Spica nardi ana ʒ. s.

Terenda teratur, & predicto modo trochisci fiant, quorum per embotum ʒ. j. suffiatur.

Veteribus quibusdam pro vero quasi receptum erat, mulierum quæ radicibus aristolochiæ cum assata vitulina carne sepius rescerentur, certo ferè masculam sobolem concipere posse.

Pessaria.

Sed ex recentioribus plures talia pessaria septimo die post mensum diffluxum pro conceptu rectificando supponere admonent.

R. Radicis gentianæ,
Croci,
Myrtillorum,
Aloes, ana ʒ. ij.
Olei lini q. s.

Et fiat pessarium, cuius usum paucis diebus conceptum sequi perhibent.

Galenus autem castoreum recens & piper quoduis xij. granorum hordei pondere sumptum, succo pulegij, mixta in vino cretico vel maluatico bibere consulit. Adem ille matricem leporis siccata & tritam in vino maluatico sumptam, probari quibusdam refert. Sed recentioribus nonnullis medicis præscripta suffumigia plurimum probari certum est. Horum etiam dum mentionem facimus, nihil nobis cum veterum quarundam præstigijs, & demoniacis circa hanc rem artibus rei esse, omnibus notum esse cupimus. Sed

hactenus de ijs quibus externa sterilitas auerti, & fecunditas iuuari potest, dixisse sufficiat.

Restat & de ijs paucula dicere quae internè adhiberi possunt. Interna fecunditatis adiumenta.
 Quia enim coniugum fecunditas, Veneris fastidio, & impraegnan-
 di impotentia, seminumque infirmitate, vel naturae vitio, vel mala-
 rum artium praestigijs contracta, plurimum impediti potest, omnia
 haec quomodo corrigenda sint sequentium medicamentorum praescriptis formulis exponemus.

Puluis autem huic rei accommodus primùm talis fiat:

Puluis.

R. Testiculorum vulpis,
 Castorei,
 Matricis leporis aridae, ana ʒ. ij.
 Zingiberis ʒ. s.
 Galangae,
 Piperis longi, ana ʒ. ij.
 Sacchari pro pondere omnium.

Misce, & fiat puluis, de quo plenum cochleare vnum singulis diebus mane & vesperi cum vino maluatico sumendum.

Electuarium etiam multum probatum, viris feminisque, perutile, Electuarium.
 singulis diebus mane ieiunis vesperiq; cubitum ituris pondere a-
 uellanae nucis sumendum, hoc modo erit parandum.

R. Testiculorum vulpis mundatorum ʒ. vj.
 Cicerum rubeorum,
 Menthae,
 Satureiae,
 Erucae sylvestris,
 Radicis acori,
 Pastinacae sylvestris,
 Radicis gladioli,
 Melissae,
 Nasturcij,
 Oximi,

Pulegij,

Vrticæ,

Fœniculi, ana ʒ ij.

Omnia bene mundetur, et in ouino lacte decocta quàm optime pi-
stetur, & ad præparationem huius electuarij conseruetur. Deinde

R. Ex cerebris columbarum,

Gallarum,

Gallorum,

Passerum,

Anatum,

Fasionarum,

Testiculorum tauri,

Hirci salacis,

Gallarum,

Aprorum, ana ʒ iij.

Similiter ouino lacte decoquantur, & decocta, modico butyro recen-
ti cum duorum ouorū vitellis subigatur, & in patellis successiue as-
sentur. Quo facta.

R. Amygdalarum dulcium,

Nucum auellanae,

Nucleorum communium,

Nucum pinearum, omnium mundatarum & aliquan-
tul im affatarum, ana ʒ j.

Medullæ nucis Indicæ,

Dactylorum pinguium, ana ʒ j. s.

Omnia hæc incidantur, & vltima contritione conterantur.

Tandem

R. Priapi tauri sicci,

Seminis erucæ, ana ʒ s.

Seminum anisi,

Bauciæ,

Asparagi,

Fraxini,
Apij,
Petroselini,
Raphani, ana ʒ. ij.
Piperis longi,
Zingiberis, ana ʒ. iij.
Radicum satyrij vtriusq, ana ʒ.ʒ.
Cauda scincorum ʒ. v.
Cauda lacerti ʒ. j.ʒ.

Terantur omnia hæc in puluerem subtilissimum. Preparatis au-
 tem omnibus, electuarium confice cum sacchari ℥. vi. de pasta præ-
 dictorum ℥. ij. sumptis: vel cum mellis despumati ℥. iij. & præ-
 dicta pasta ℥. ij.ʒ.

Unguentum in eundem vsu quo genitalia & lumbi perungi
 possint, tale parari poterit:

R. *Olei de ouis formicarum,*
Castorei,
Vulpini,
Costini,
Galanga,
Sambuci, ana ʒ.ʒ.
Petrolei,
Olei Spicæ odorifera, ana ʒ. ij.
Radicum piperis,
Pyretri,
Euphorbij,
Castorei, ana ʒ.ʒ.
Seminis erucæ,
Cepæ, ana ʒ. j.

Mixta omnia cum cera alba & adipe gallinarum q. s. decoque, &
 unguentum ex illis confice.

Aqua ad eundem vsu talis fiat:

V 2

R. Oue,

Aqua.

R. Quorum formicarum ꝑ.ꝑ.
 Nucis Indicae,
 Scinci transmarini,
 Caudae lacerti,
 Amygdalarum dulcium,
 Pinearum,
 Seminis erucæ, ana ꝑ.ꝑ.
 Vrticæ,
 Radicis satyrii vtriusq;
 Hermodactylorum,
 Piperis longi & nigri, ana ꝑ.ꝑ.
 Musci ꝑ.
 Vini optimi albi,
 Vini sublimati ana mens. ꝑ.

Misceantur, & infundantur hæc omnia, & xiiij. diebus ad solem
 exposita destillentur. Hac aqua si vti volueris, R. ꝑ.ꝑ. cum Electua
 rio Diasatyriion ꝑ.ꝑ. mixtaq; mane & vespere bibito bene calida.

Probantur & hæc pilule vespere sumptæ.

R. Seminis erucæ,
 Raphani,
 Petroselini,
 Vrticæ,
 Satureiæ, ana ꝑ.ꝑ.
 Testiculorum vulpis,
 Priapi tauri, ana ꝑ.ꝑ.
 Caudæ scincorum,
 Lacertorum, ana ꝑ.ꝑ.
 Cerebrorum pass. serum,
 Anatum,
 Gallorum,
 Columbarum, ana ꝑ.ꝑ.
 Piperis,

Galangæ,
 Piperis longi, ana ʒ. j. ʒ. f.
 Radicum saryrij vtriusq. ʒ. ʒ. f.
 Euphorbij,
 Castorei, ana ʒ. j.

Terantur omnia in puluerem, subigatur cum melle. fiantq. pilule,
 quarum dosis sit ʒ. ij. vel ʒ. j.

Electuarium aliud ad idem mane & vesperi quantitate nucis
 castaneæ sumendum, hoc modo parabitur. Electuarium
aliud.

R. Radicum satyrij ℥. f.
 Dactylorum ʒ. iij.
 Menthe,
 Zingiberis conditi,
 Intubarum, ana ʒ. iij.

Misceantur omnia, lacte ouino decoquantur, & solito more pisten-
 tur. Quo facto, deinde

R. Testiculorum gallorum,
 Verris vel tauri,
 Hirci salacis.

Eadem hæc lacte ouino decoquantur, modico butyro recenti & duo-
 rum ouorum vitellis subigantur, & successiue in patella assentur.

Post quæ

R. Mellis despumati ℥. ij. ʒ. f.
 Sacchari tabarxeth q. ʒ. f.

Coquantur hæc omnia successiue, & bene coctis sequentes miscean-
 tur pulueres:

R. Pudendi tauri,
 Hirci,
 Seminis eruce, ana ʒ. j. ʒ. f.
 Galangæ,
 Zedoaria, ana ʒ. j.
 Cinamomi,

Zingiberis,
 Piperis longi,
 Seminis fraxini, ana ʒ. vj.
 Seminis mercurialis.
 Seminis malvæ, ana ʒ. s.
 Medullæ nucis Indicæ,
 Pinearum mundatarum,
 Amygdalorum dulcium, ana ʒj.

Omnia hæc in pulverem redigantur, & præscriptæ decoctioni
 misceantur, fiatq̃ electuarium. Iam & hæc de intro recipiendis ste-
 rilitatis medicaminibus sufficienter dicta sint.

C A P V T V I I I.

De suffocatione matricis, eiusque causa, signis & cura.

Restat de potissimis matricis ægritudinibus, quæ sterilitatem
 inducendi, conceptumque & generationem prohibendi vim
 præsentissimam habent, deinceps pauca quoq̃ dicere, quales in pri-
 mis sunt, matricis suffocatio & præcipitatio, mensiumque fluxus ni-
 mius, eorundemq̃ retentio. Sed de prima primo dicendum erit.

Suffocatio
 matricis
 quid.

Suffocationem matricis, non naturalem, sed ventosis varijsq̃ va-
 poribus corrupta materia natis, coactum ipsius matricis ascensum
 versus diaphragma dicimus, quo fit ut pulmone arterijsque cordis
 compressis, aeris meatus intercludantur, pulmoque debita & solita
 dilatatione prohibeatur. Hac ipsa autem ægritudine, anhelitus ra-
 rescit, cerebrum infestatur, cor constringitur, pulmo comprimitur,
 sensus motusq̃ cessant, intercipiuntur spiritus, negant officium mem-
 bra corporis, unde fit ut syncopæ eueniant, deliquia repentina ob-
 ruant, & nonnunquam vita corde suffocato spoliënt: à quo effectui
 nomen hoc Latinis accepisse creditur.

Causæ.

Causas huius nisi præter naturam detentos menses, corruptum-
 ue semen, vel alios in matrice depravatos humores conclusos in ven-
 tositate dissolutos, eorq̃ matricem sursum impellentes, alias dicere
 non possumus.

Signa

Signa eius ægritudinis duplicia sunt, præsentis quidem ex præ-
 senti paroxysmo: futuri autem, ex futuri paroxysmi petita notis.
 Præsentis autem ægritudinis per præsentem paroxysmum notæ si-
 gna hæc sunt: Anhelitus mulierum rarus, pulsus arteriarum paucus,
 manus illarum ventri supra umbilicum pro deprimenda sursum
 tendente matrice continuè affixæ, curua habitudo corporis, color
 pallidus, responsum nullum, intellectus sine voce viuidus, motus cor-
 poris nullus, similitudo mortis præsentissima.

Signa.

Præsentis paroxysmi signa.

An verò vita in tali ægritudine præsentis paroxysmi adhuc in corpore super sit, his experimentis licebit assequi. Plumæ vel lana pura eius quæ paroxysmum patitur ori imponantur, quæ si diffilentur aut saltem moueantur, vitam adhuc inesse certum erit. Certius autem erit, vitrum aqua plenum pectori eius imponere, reliqua enim adhuc vita, pectus dilatari necesse est, & aquæ motum cõsequi. Vel speculum purum politumque ori naribusque eius imponendū, & præsentis adhuc vitæ speculum propter calidum halitum infici videbis: quod experimentum ex omnibus videtur esse probatissimum. Perhibent autem quidam, quandam tribus continuis diebus noctibusq; hoc paroxysmo laborasse, mortuamq; creditam post tatum tempus tandem ad se redijisse. Nos vno naturali die, horis inquam 24. contiguus, idem in quibusdam mulieribus propter suffocationem matricis, euenisse vidimus.

Futurum autem paroxysmū signa hæc præcedunt, scilicet dolores capitis, oculorum vertigo, pulsus cordis continui, anhelitus difficiles, rationis propter vapores spiritibus mixtos perturbatio, membrorum omnium debilitas, sudores frigidi, dolor in utero continuus. Omnia autem hæc retenti & conclusi in matrice mali humores pariunt, partim proxima, partim vero remota, ut cerebrū aliaq; infestantes corporis membra, intercludendo vitalē à corde projectū calorem, donec omnes sensus simul & vires suffocent atq; perimant.

Futuri paroxysmi signa.

Ceterū in cura præsentis ex ægritudine paroxysmi, primum scilicet acetum misceris, & membrorum extremitates ea mixtura fricabis, pedum

Cura præsentis paroxysmi in suffocatione matricis.

L I B E R

pedum inquam soleas, & manuum palmas, brachiorumque pulsus. Deinde ligamentis circa pectinem, coxas & poplites adstrictis, ventosas sine scarificatione iuxta adhibebis. Postea quaecunque tetri foetoris sunt incensa naribus eius applicabis, veluti castoreum, assam foetidam, plumas, crines, coriū, cornu, ungulas, & quæ his sunt similia. Hac enim animale[m] Spiritum sopitum impellunt & commouent, qui mox tanto foetore impulsus, per nervos & organa ad cerebrum festinans, motiuam virtutem in eo excitat. Hic autem tanto foetoris impetu motus, ad cor cum animali Spiritu se recipit, vbi vtrique simul retentam sopitamque vitalem virtutem in eo reparant. Omnes tandem coniuncti, matrici ad diaphragma ascendenti se opponunt, eiusq[ue] vim expulsuam stimulant, vt expulsis qui in ea sunt corruptis humoribus, matrix se demittat, & superioribus vitalibus organis locum patulum præbeat. In hoc casu merda caballi auena nutriti vino optimo decocta, bene calida pota, multum probatur. Diacastorei quoq[ue] ʒ. ss. in insculo ex gallina decocta sumpta.

Vnguentum etiam quo genitalia eius quæ hanc syncopen patitur interius perungi possint, tale præparari potest.

℞. Musci ʒj.
Gallie muscate ʒj.
Olei liliiorum ʒ. ij.

Misce, & fiat vnguentum.

Suffumigia.

Suffumigia quoq[ue] ex quibus suffitus ad nares dimittatur sic parata proderunt.

℞. Castorei,
Galbani in aceto soluti ana ʒ. ss.
Sulphuris ʒ. j.
Assæ foetide ʒj.

Si suffumigia vel trochiscos parare volueris, cum oleo de castoreo conficies. Si autem cum aceto vti volueris, lanam puram aceto in quo hi pulueres dissoluti sint, mersam naribus eius inseres vel applicabis exterius.

Quod si autem aegritudo hæc vel à retentis mēsisbus, vel corrupto semine prouenerit, curari eo modo poterit quæ sequentibus capitibus exponemus.

Quod si ex nimia frigiditate huius aegritudinis causa extiterit, consultiſſimum erit post debitam expurgationem factam thermis calidioribus uti, quales in primis Helueticæ existunt, certa diæta lauandiq; ratione à perito medico præscripta. Quia enim multo sulphure & nonnullo ea aqua constat alumine, facilius resoluit, frigiditatem dispellit, matricem calefacit, reliquaq; muliebria membra confortat.

C A P V T I X.

De præcipatione matricis, eiusq; causis & cura.

Matricis præcipitatio est ipsius matricis à suo naturali loco in alium quempiam locum discessus & digressio, vel per genitale membrum progressus & eminentia. Contingit hæc aut propter casum, percussione vel aliam læsionem vehementem aliquam, aut propter conclusam in ea ventositatem vel humores corruptos, aut propter humiditatem nimiam ligamenta ipsius putrescentem, vel propter abortus & parius difficultatē obstetricumq; negligentiam, vel violentā secundarum extractionem, qua fit ut ipsius ligamēta rumpantur, & ad exitum matris præcipitetur. Variè hæc di motio fit, in laus inquam dextrum aut sinistrum, aut inferius, & in anteriorem posterioremq; corporis partem.

Præcipitatio matricis quid sit.

Causæ autem huius aegritudinis licet ex præmissis his facile asseruntur, adhuc tamen in externas & internas diuidi possunt. Externæ sunt, casus, percussio, læsio, magni ponderis eleuatio, cursus ve-

Externæ causæ.

constringens: qua omnia præcipitanda matrici facile adminicula præbent. Internæ sunt, menstruorū longa retentio, quorū pondere matrix degrauiata, ruptis sæpe ligamentis, in præceps descendit: conclusi humores, ventositas impellens illamq; suo loco dimouens. Ipsa quoq; matricis nimia humiditas, ligamenta putrefaciens, & ad exitum ea tabe impellens.

Signa. Causis non absimilia huius ægritudinis signa sunt: Externarum causarum signa quæcunq; hanc ægritudinem patitur facile referet. Interna vero se pro ratione dimotionis matricis habent. Si enim sine præfocacione sursum diaphragma versus vergat, dolores & grauedines supra umbilicum sentire, massam rotundā globi instar in ventre tangere, & cita suspiria singultusq; quasi intestina eius velociter manu compressa sint, in muliere obseruare licebit, vertigine oculorum, capitis doloribus, cibi fastidio & eructationibus frequentibus præcedentibus & contomuantibus: interdum & sonitu ventris audito, maxime cum a conclusa ventositate ea dimotio orta fuerit. Ad inferiora autē si se præcipitem dederit, tunc dolores plurimi circa renes, lumbos & pudenda erūt, massaq; rotunda in collo matricis tactu obseruabitur, qua vesica & rectum intestinū ita comprimuntur, vt & vrinam & excrementa difficile sit excernere: vrina quoq; alba & spissa exit, lurida in fundo vel nigra collecta fece: pulsus fere nullus, mollis, tenuis, crassus & inordinatus. Quod si matricis humiditate nimia, ligamenta eius putrefacta sint, ita vt ea causa ad exitum ipsa præcipitata sit, hoc nullo dolore fieri tenendum est: cum autē ita habet, fœtida putridaq; tabes cōtinus è matrice profluit. Difficultate partus si cōtigerit, per pudenda quidem in vniuersum se non exeret, sed laboribus maioribusq; exercitijs impulsu procurret, & inter labia compressa magnos dolores mouebit. Omnes autem hæc ægritudinis huius conditiones diligenter obseruandæ sunt, vt eo commodior in cura adhibenda progressus fiat.

Supereft iam de cura quæ quantum cognoscere & ex alijs vtiliter colligere licuit, admonere diligentius. Quod si sursum matrix

sine prefocatione dimota fuerit, facilliter in suam locum, embotis, fo-
mentis, rebusq; alijs repellendi vim habentibus, reduci poterit, vt ex
tractatione superioris Capitis de suffocatione matricis luculenter pa-
ruit. In latus vero dextrum si concesserit, ex opposito latere ventose
sine scarificatione apponenda sunt. Ligaturæ quoq; ex panno aliquo-
ties complicato fiant, inserto fasciculo ex talibus rebus medici alicui-
us distamine composito, quæ matricem impellendi vim habeant. Ea li-
gaturis inclusa, ei in quod matrix dimota est lateri alligentur, & su-
per ea hanc infirmitatē passa mulier decumbat, eiusq; repellendæ pe-
riculum faciat. Ea autem erunt, melissa, chamamala, artemisia, me-
lilotus, ruta, & quæ his sunt similia.

De sequenti autem puluere vacuo adhuc ventriculo singulis die- Puluis.
bus mane cochlear vnum plenum cum vino bene calidum sumere
debet.

R. Florum & baccarum lauri,
Cornu cerui vsti, ana ʒ. ij.
Myrtillorum ʒ. ij.
Aristolochiæ rotundæ ʒ. j.
Misce & fiat puluis.

Vel aliter.

R. Nucleorum persicorum numero XII.
Dissolue cum vitellis ouorum trium. Deinde

R. Cinamomi,
Baccarum lauri,
Aristolochiæ rotundæ, ana ʒ. j.
Distamni ʒ. f.
Nucis muscata ʒ. j.
Crocii ʒ. f.

Misce cum vino & saccharo q. s. ossa autem hinc decoquatur, quam
vacuo adhuc ventriculo bene calidâ mulier comedat. Mire enim re-
stituendæ matrici seruit, eiusq; dolores mitigat.

Quod si autem deorsum præcipitata sit, & per pudenda promi-
X 2 neat,

Balneum. neat, primum clystere cōuenienter alui excrementa prouocanda, exonerandaq; vesica similiter, vterus autem balneo sequenti emolliendus, vt facilius matrici regressus fiat.

R. Artemisia,
 Chamamali,
 Malua vtriusq; cum radicibus,
 Fænograci,
 Baccarum lauri, ana M. j.
 Misce, & fiat balneum.

Balneo quotiescunq; exierit, matrix calidis foneatur pannis, & viscositate ex granis cydoniorum aqua acacia mollitis cōfecta perungatur, vt lubrica sit in recursu. Asperso deinde sequenti puluere, calido panno fota in vterum remittatur.

R. Succiacacia ʒ. ij.
 Myrtillorum,
 Balaustiorum,
 Rosarum rubearum ana ʒ. j. s.
 Misce & fiat puluis.

In cura autem huius agritudinis mulier supina decumbat, natibus mediocriter surrectis, vt præcipitata matrix eo commodius in vterum repellatur. Reducta illa, exporrectis cruribus iaceat, vitrum autem amplū vel ventose plures iacentis venter adstringantur, & quæcunq; boni iucundiq; odoris sunt, veluti ambra & similia, natiuis eius adhibeantur, vt percepti odoris suauitate matricis sursum trahatur. Iacenti etiam suffitum facies, qui solū ad matricem eius, ad nares verò nequaquam perueniat.

Suffitus.

R. Succiacacia,
 Ossis sepie,
 Balaustiorum,
 Radicum bistorte,
 Gallarum,
 Nucum eupressi,

Myrtilloꝝum vel folioꝝum eius ana ʒ ss.

Mastiches,

Olibani, ana ʒ iij.

Assæ fetida ʒ j.

Misce, & fiat puluis.

Post suffitum hunc matricis spongijs calidis sequenti decoctione
mersis & successiue applicatis fouenda erit.

R. Myrtilloꝝum, M. j.

Rosarum rubearum,

Glandium,

Balaustioꝝum,

Acacia, ana M. ss.

Misce, & fiat decoctio cum vino rubeo vsq; ad partem tertiam.

Pessarium.

Postea hoc pessario vti proderit.

R. Assæ fetida ʒ j.

Mastiches ʒ ij.

Myrtilloꝝum,

Thuris,

Gallarum,

Nucuum cupressi ana ʒ j. ss.

Misce cum oleo myrtillino, & fiat pessarium ex pura lana, longi-
tudine & crassitudine vnus digiti, serico obductum.

Experimentum etiam valde vtile hoc probatur. Allium con-
sum in aqua ita dissolue, vt nihil spissitudinis reliquum sit, ea a-
qua prominens matricis lauetur, sequentiq; cōspersa puluere in vte-
rum remittatur.

R. Pinearum combustarum,

Cornu cerui vsti,

Thuris,

Mastiches ana ʒ j.

Misce, & fiat puluis.

Reducta iam in vterum matricis & in locum suum reposita, ven-

Quomodo re-
tinenda ma-
trix repulsa in
vterum.

tosus vtendum, & quacumq; ipsam trahendi retentiua vim habent.
Pro certo experimento quidam hoc agnoscunt, vrticas bene contu-
sas emplastri vice vntri imponere, neq; cito inde dimouere, sic enim
matricem & retrahi, & reductam vsq; retineri.

Sed vt in vterum reducta maneat, neq; statim in præceptis iterum
ruat, sequentibus præceptis confirmari debet. Primo, toto die post
restitutionem matricis mulier supina recumbat. Postridie vero bal-
neo his herbis cocto circiter horæ vnius spacio insideat.

R. Rosarum rubearum,
Myrtillorum,
Seminis sumach,
Foliorum mespili,
Sorbellorum,
Corticum quercus,
Glandium,
Origani,
Saluie,
Rutæ,
Consolidamaioris, ana M. j.

Misceatur & conquassentur omnia, & in aqua pluuiali vel in qua
ferrum candens extinctum sit, decoctio vel balneum fiat.

Puluis.

Balneo egressa hunc puluerem vino bullitum bene calidum bibat.

R. Rutæ,
Artemisia ana M. s.
Castorei ʒ. ij.

Misce & fiat puluis. Tunc

R. Vini albi optimi q. s.
Cola & colatura adde
Methridatis ʒ. ij.
Et fiat potus calidus.

Postea genitalia nouem continuis diebus fomentanda, iuxtaq;
vtendum pessarijs.

Decimo autem die emplastrum sequens super corium album ductum infimæ ventris parti imponendum, continueq; aliquot septimanis illic relinquendū. Cerotum autem vel emplastrum sic fiat:

R. Thuris,
Mastiches,
Opopanacis,
Terebinthina,
Galbani,
Serapini,
Resinæ pinus,
Styracis liquidæ,
Colophoniæ ana ʒ. iiij.
Cera citrina ʒ. iij.

Misce, & fiat cerotum.

Vel aliter.

R. Galbani ʒ. s.
Gallie muscatæ ʒ. j.
Caryophyllorum ʒ. s.
Resinæ pini &
Colophoniæ q. s.

Misce, & fiat cerotum.

Præterimus hic de industria nec sine magna causa, quiddam quod solis doctioribus & peritioribus in hac cura notum est, quod ab illis quotiescunque opus fuerit, peti poterit.

Notabis porro, quod quando prædicta ægritudo à frigiditate, viscositate, ventositate vel nimia matricis humiditate orta fuerit, eo modo omnino procedi debere quem supra de mola ventosa & aquosa, tympanitide inquam & hydrope differentes, præscripsimus.

C A P V T X.

De superfluitatibus menstruorum, & eorundem cura.

QVæadmodum præter naturam menses retineri possunt, ita præter naturam quoq; fluere nimium: & ut ex retentis, ita ex abun-

Fluxus mensi-
um non natu-
ralis.

abundantibus quoque ægritudines mulieribus, Hippocrate monente, possunt conciliari plurimæ. Vt autem naturalis mensium fluxus, quem menstruam purgationem aliàs dicimus, in mulieribus bene corpore & ætate dispositis naturaliter lunatione quavis fluere debet, à tertio inquam aut quarto post nouilunium die ad octauum vsque circiter (licet & hic multa sint discrimina ætatum, complexionum & habitudinis corporum:) ita non naturalem fluxum dicimus, si modo dictum tempus exceßerit. Hunc autem dupliciter contingere, id est, externis & internis de causis euenire videmus.

Externæ
causæ.

Extrinsicæ causæ hæ sunt, veluti si venula aliqua rumpatur in orificio aut collo matricis propter nimium aliquod exercitium vel læsionem subeuntem, puta subleuationem nimiam, percussionem, casum, impetum aut exulcerationem. Ex abortu quoque partuq; difficili & matricis huleribus tale quid potest contrahi. Contingit tamen aliquando tales fluxus in prægnatibus obseruari singulis mensibus, quibus tamen neq; debiliores fiant, neque vllum infanti alimentum subtrahant.

Intrinsicæ causæ aut ex natura ipsa aut sanguine æstimantur. Ex natura, cum ea robustior sanguinem expellit, debiliior autè retinere nequit. Ex sanguine ipso, cum aut nimium calidus & acutus, aut nimium frigidus & tenuis existit: rursus quando otio nimioq; cibo & potu, nimia sanguini alimenta præbentur.

Signa causæ
ruræ.

Signa autem certa occurrunt, quibus an externa vel interna de causa proueniant, certo deprehendi possit. Si externa de causa, veluti ex vena rupta, propter nimium aliquod exercitium, læsionem aut casum contigerit, sanguinis color primo rubens, mox vero niger & luridus erit. Si statim diffluat, natiuo colore apparebit: reiectus autem aliquando in matrice, tetro crassoq; colore prodibit: si diutius illic manserit, totus saniosus erit. Si autè propter hulcera matricis sanguis fluxerit, primum clarus & tenuis, mox vero sine omni dolore saniosus erit. Si natura virtus robustior expellat, tam sine dolore fiet, vt corpus etiam alleuetur insuper, eo quod natura non plus

EXCER-

excernit, nisi quod in qualitate aut quantitate abundat. Si propter defectum retentivæ virtutis contigerit, guttatim, paulatim & inordinatè sine intermissione fluat, ea vero quæ hunc fluxum patitur pallida, macilenta, membrisq; penitus dissoluta fiet, ipse autem sanguis nativum colorem retinet, diffluensq; non urit, mordet aut doloribus infestat. Huius autè causæ fluxus mulieribus ut plurimum annum iam 50. superantibus accidit, quando menses ipsarū recedūt in uniuersum. Iunioribus cū accidit, ex vehementibus paroxysmis tertianæ, quartanæ & cephalææ plerunq; contingit. Hæc enim nativam virtutem dissipant talemq; fluxū faciliter inducunt. Si à caliditate aut acrimonia sanguinis provenit, ipse fluxus orificium matricis mordet, urit, inflammat & corrodit. Hunc fluxum patiens sitim patitur maximam, labiaq; eius fissuris infestantur, ex acutissimis & calidissimis sanguinis vaporibus sursum halantibus, enatis. In papillis mamillarū dolores sentiuntur maximi propter earum cum matrice affinitatem. Sanguis croceus & niger est, nec copiose fluit, licet impellatur vehementius. Si propter subtilitatem & tenuitatem sanguinis oriatur, sanguis ipse purus & clarus est, fluxus vero modicus. Si mixtus calor fuerit, in matrice alijsq; notis observabitur facile: si mixtum frigus, observabitur itidem. Si propter liquiditatem fluidus extiterit, causa huius est male disposita habitudo corporis, & concoctionum debilitas, ex abundantia multarum humiditatum & ventositatum in matrice conclusarū contracta. Quod si autem de humore fluxum impellente certam cupis tenere notitiam, pannum lineum leuiter sanguini menstruo intinctum respice. Huius color si ad rubedinem deflectat, à sanguine: si ad citrinitatem, à bile: si ad albedinem, à phlegmate: si vero ad nigrum, à melancholia, fluxus causam esse scias.

Notabis porro, ubi fluxus tolerabilis extiterit, qui corpus non emaciet nec debilitet, sed alleuet agiliusq; reddat, virtute naturali hunc impelli: hoc tantum quod in sanguine nimium est excernente, eoq; fluxum hunc restringi non debere. Si vero contrarium fiat,

Qui fluxus restringendi.

Y omni-

omnino restringendus est, ne ad febres biliosas & cholericas propellat, eo quod euacuato sanguine bilis dominatur & exultat, & freno suo liberata, indomita molestat. Sanguis enim, ut vulgo dicitur, cholera frenū existit. Quia vero etiam naturalis color sanguine nutritur atq; fouetur, eo diffluente, necessariū est caloris quoq; defectum sequi, eoq; omnia membra frigescere, totum corpus debilitari, appetitum vniuersum tolli, concoctiones impediri, tabem & hydropem, nec non alios quoq; miserrimos morbos tandē consequi.

Quia vero non sufficit aegritudinis tantū diuersitates nouisse, nisi & de conuenienti cura repellēdi constet, deinceps de cura quoq; horum, quae delectissima videntur esse, pauca ex multis afferemus. Quae admodum autem interna & externa horum fluxuum causa sunt, ita etiam interna & externa cura erit.

Interna cura
fluxuum nō
naturalium.

Et primum quidem, si externa aliqua de causa fluxus contigerit, ante omnia dieta omniumq; rerum externarum vsus ad frigidum & siccum pro minuēdo sanguine instituendus erit. Multum itaq; proderit lacte vel aqua, in qua chalybs extinctus sit, omnes conuenientes cibos decoquere, & caulibus cum lēibus aut fabis decoctis vesci. Vel si placet, talis decoctio qua reliqui deinceps cibi decoquentur, primum parari poterit.

℞ Foliorum plantaginis,
Florum verbasci cum folijs, ana M. j.
Radicum symphyti, id est,
Consolidae maioris ꝑ j.

Misce, & cum aqua vel lacte ferro extincto decoque, cola & exprime. Ex hac decoctione omnes alij cibi parari poterunt, veluti amygdala, lentes, fabae, miliū, oryza, amyllum, & similia. Ex carnibus assatae praeter elixis proderunt. Embammata quoq; ex succo de ribes, acetose & berberis parari, reliquisq; cibus misceri poterūt. Aromaticis, omnibusq; quae calidioris naturae sunt, imprimis verò croco abstineat. Vinum rubeum crassum bibat, aqua chalybeata lympha tum. In eo vino aurum quoq; saepius extingui proderit. Exercitium nullum

nullum sit, quies verò altissima. Somno multo utatur; Venere in uniuersum, uti presentissimo veneno, abstineat. Constipata ex diutino fluxu aluus, modico clystere laxari poterit. Fluxum autem nisi debilitatem aliquam induxerit, nullo modo restringes, ne naturæ superflua sponte excernenti te malo molimine opponas.

Ceterum quando necessitas postulauerit, tunc demum fluxum hunc astringere proderit. Primum autem hoc puluere uteris, de quo 3. j. cum aqua in qua aurum extinctum sit; una dosi ebibendam dabis. Pulus autem sic parabitur:

Quando & quomodo restringendus fluxus.

- R. Terra sigillata,
 Carabe,
 Succi acaciae, ana 3. s.
 Hypocisthidos,
 Cornu cerui loti & costi,
 Coaguli hœdi vel leporis, ana 3. ij.
 Corallij rubei preparati & triti 3. j.
 Gummi Arabici,
 Costi,
 Sanguinis draconis,
 Boli Armeniae preparatae, ana 3. j. s.
 Consolida maioris,
 Florum cydoniorum,
 Corticum granatorum, ana 3. j.
 Margaritarum preparatarum 3. j.
 Mumie 3. s.
 Myrtillorum,
 Olibani, ana 3. j.
 Lapidis hamatite,
 Radicum nenusaris, ana 3. j. s.
 Misce omnia, & fiat puluis.

Sequentem etiam hunc puluerem in ouo comedendum non inutiliter dabis.

L I B E R

R. Boli Armenia preparata,
Terra sigillata,
Sandali rubei,
Antheræ, ana ʒ j. s.
Corticum granatorum,
Capitum glandium,
Nucis muscate, ana ʒ ʒ. s.
Misce, & fiat puluis.

Vel electuario hoc mane & vesperi vtatur:

R. Antidoti Athanasie,
Miclota, ana ʒ j.
Conseruæ rosarum veteris ʒ j. s.
Corticum granatorum,
Capitum glandium,
Nucis muscate,
Coralli rubei & preparati ana ʒ j. s.
Margaritarum preparatarum ʒ j.
Terra sigillata, ʒ j. s.
Sanguis draconis,
Boli Armenia preparate,

Lapidis hematita, ana ʒ j. Misce cum syrupo granatorum q. s. & fiat electuarium. Adde si opus sit philonij persici ʒ j. Contra sitim autem aqua chalybeata syrupo cydoniorū & granatorum, & succo de ribes & acetose simplicis mixta, pro potu erit preparanda.

Cōposita medicamina.

Quia vero in restringendo hoc fluxu vt plurimum compositis veteres medici non sine laude vti consueuerunt, deinceps ex his quoque nonnulla afferemus.

Electuarium.

Electuarium ante omnia parabis, de quo ʒ ʒ. singulis diebus mane vacuo adhuc ventriculo mulieri hunc fluxū patienti in vino rabeo chalybeato dissolutam præbebis.

R. Radi-

R. Radicum consolidæ maioris & plantaginis q. s.
 Hæc bene colla pistentur, & per pannum equinis setis confectum colentur, deinde.

R. Pasta consolidæ ʒ ij. s.
 Radicum plantaginis ʒ j. s.
 Sacchari ℥ j.

Saccharum in aqua pluuiali vel ferrata dissolue, vel in aqua plantaginis, in qua hæmatites lapis ad rubedinem vsq; dissolutus, subige, mxtaq; omnia paruo lento q; igni decoque, decoctis autem & infrigidatis parumper subscriptas species adijce:

R. Sanguinis draconis,
 Succu acaciæ,
 Seminis sumach,
 Terra sigillatæ,
 Carabe,
 Cornu cerui vsti & loti ana ʒ j.
 Margaritarum præparat. ʒ iiij.
 Corallij rubei præparati ʒ j. s.
 Spodij,
 Lapidis hæmatitæ,
 Seminis apij, ana ʒ ij. Trita misce, & in forma solida
 electuarium in luccellos diuidendum confice.

Vel aliud electuarium hoc modo præpara:

R. Conseruæ rosarum antiquæ ʒ j.
 Diacydonion cum saccharo sine speciebus ʒ iiij.
 Diarhodon specierum abbatís,
 Coralliorum rubeorum præparatorũ & tritorũ ʒ iiij.
 Margaritarum præparat. ʒ j.
 Trochiscorum de charabe, ac terra sigillatæ, ana ʒ ij.
 Spodij.
 Lapidis hæmatitæ,
 Mumia ana ʒ s.

L I B E R

Misce cum syrupo granatorum, & fiat electuarium deauratum, de quo singulis diebus mane & vesperi portio nucis castaneae quantitate sumatur & è vino rubeo chalybeato dissoluta bibatur.

Pilulae. Pilulas etiam sequentes singulis diebus ieiuno adhuc ventriculo septem semper vna dosi acceptis, sumere licebit.

R. Mumia,
Thuris,
Mastiches,
Cornu cerui vsti & loti, ana ʒʒ.
Coaguli leporis vel hædi ʒiij.

Misce cum aqua plantaginis, in qua dissolutum sit gummi Arabicum, & fermentur pilulae ad modum cicerum.

Laudat in hoc casu Mesue etiã pilulas de bdellio maiores & minores dosi ʒj. sumendas. Prosunt tamen & hæ sequentes pilulae:

R. Terræ sigillatæ,
Boli Armeniae preparatæ,
Gallarum,
Sanguinis draconis.
Coaguli hædi, ana ʒj.
Camphoræ ʒij.

Misce, & cum syrupo myrtino pilulae fiant, quarum dosis sit ʒj.

Externa cura. Non minus iam externæ quoque curæ foris adhibendæ quàm internæ hæctenus pertractatæ ratio habenda est. Multa enim sunt quæ externe adhibita mire fluxibus his curandis inseruiant. Primum *Encathismus.* autem encathismus talis est parandus:

R. Caudæ equinæ,
Foliorum mori,
Pirorum,
Prunellorum,
Sarborum,
Mespilorum,

Corticum interiorum quercus,

Rosarum rubearum,

Virgæ pastoris, ana M. ij.

Gallarum,

Myrtillorum, ana ℥. j.

Mesfilorum,

Sorborum,

Capitum glandium, ana ℥. ij.

Misce, & ex omnibus aqua ferro extincta decoctis encathismus fiat.

Si encathismo hoc vti commodum non sit, suffitum talem per embotum recipiendum preparabis. Fomentum.

℞ Colophomiæ ℥. ss.

Spediij,

Boli Armenia,

Blattæ Byzantinæ,

Pa:aueris nigri,

Hyosciami, ana ʒ. ij.

Misce, & fiat puluis crassus.

Vel hoc valde probato experimento vtendum. ℞. Corticum piceæ tritorum à coriarijs, qui ad opus suum ijs iam vsi fuerint, ℥. j. gallarum partes seu nucleos interiores: racemos vel scapos vuarum aridos, hæc simul mixta bulliant in aqua chalybeata, illudq; fomentum per embotum mulier in matricem dirigat: eoq; facto, pro confortatione ex præscripto electuario bucellam comedat.

Mire probatur etiam vnguentum comitissæ, quod quia myropolis notum, non fuit opus hic adscribere. Id autem si comparari non possit, vnguento sequenti sic parato vti licebit vtiliter. Vnguentum.

℞. Olei myrtillorum ʒ. iij.

Succi plantaginis maioris ana ʒ. ij.

Pulueris mastiches ʒ. ij.

Seminis sumach,

Succi acaciæ,
 Hypocisthidos,
 Myrtillorum,
 Terræ sigillatæ,
 Boli Armenia ana ʒij. s.
 Spodij,
 Hordei vsti,
 Rosarum rubearum, ana ʒj.

Misce cum cera q. s. & fiat unguentum.
 Epithema quoq; vtile tale fiat:

Epithema.

R. Succi consolidæ maioris,
 Plantaginis vtriusque,
 Pentap hylli, ana partes æquales.
 Aceti parum.

Misce omnia, ijsque madefacta lintheam. in a ventri & lumbi im-
 ponito.

Vel aliud hac forma parabis.

R. Succi acaciæ,
 Hypocisthidos,
 Psidia,
 Terræ sigillatæ,
 Trochiscorum de carabe,
 Colophoniæ, ana ʒj.

Misce, & fiat puluis, quem cum succo plantaginis subactum cataplas-
 matis modo ante & retro adhibebis.

Emplastrum.

Emplastrum quoq; non inutile tale fiat:

R. Pulveris cornu cerui vsti,
 Chartæ combustæ,
 Squamæ ferri ana ʒj.
 Capitum glandium ʒij.

Misce & fiat puluis, qui cū albumine oui, pauco uceto & aqua plan-
 taginis subactus, fiat emplastrum.

Aliud

Aliud quoddam hoc modo parabitur:

- R. Mastiches,
 Olibani,
 Mumie,
 Sanguinis draconis, ana ʒj.
 Psyllij ʒsti,
 Aluminis,
 Radicum symphyti,
 Psidia,
 Balauftiorum, ana partes aequales omnium pulueriza-
 torum ʒ f.
 Lumbricorum tritorum,
 Thuris, ana ʒ.ij.

Misce, & cum albumine oui, pauco aceto & aqua plantaginis fiat
 emplastrum.

Aliud emplastrum epithematis modo vtendum, rursus sic fiat:

- R. Succum plantaginis aceto mixtum, in ea mixtura corium
 vaccinum liquefacito, deinde coquito, pannumq; aliquoties compli-
 catum ei decoctioni mergito, & vt epithema pro more imposito.

Quod si omnibus his frustra vsus fueris, tandem his pessarijs, mi-
 ram astringendi vim habentibus, vti poteris. Pessaria.

- R. Tryphera magna,
 Micleta,
 Athanasia, ana ʒj.
 Hypocisthidos,
 Succi acaciae,
 Boli Armenia,
 Sanguinis draconis,
 Radicum consolida maioris,
 Arnoglossi,
 Gallarum,
 Psidia, ana ʒj.

Z

Misce-

L I B E R

Misceantur & incorporentur omnia cum succo plantaginis & ruta, fiantq; pessaria.

Vel aliter.

R. Gallarum immaturarum combustarū aceto extinctarum ʒ.ij.

Gummi Arabici ʒ.ʒ.
Sanguinis draconis,
Pulueris radicum symphyti,
Sumach,
Mastiches,
Capitum glandium,
Hypocisthidos,
Acacia,
Cornu cerui ʒ.ʒi,
Colophomia,
Myrrha,
Scoriæ ferri, ana ʒ.ʒ.
Camphoræ ʒj.

Misce & incorpora omnia simul cum succis sanguinariæ semperuæ, solani, vermicularis & plantaginis q.ʒ. fiatq; pessarium.

Vel aliter.

R. Cineris testarum ouorum combustarum,
Testarum de cancris,
Sanguinis draconis,
Boli Armeniæ,
Stercoris bouini sicci, ana ʒ.ij.
Marchasite argenti vel auri diligentissime triti ʒ.ʒi.
Pilorum hircorum,
Leporum,
Bombacis, omnium combustorum, ana ʒ.ʒ.

Misce cum succo rutæ & plantaginis q.ʒ. & fiat pessarium.

Quod si autem nimia sanguinis caliditas fluxum impulerit. magnamq;

grammā, si tim pepererit, diæta ad frigidum & siccū declinanda erit. *Si fluxus à ca-*
 vsusq; rerum externarum omnium talis institūendus est qui corpus *luditate angui-*
 confirmet & vegetet. Potus esto, aqua chalybeata, syrupo granato- *nis fit, quo-*
 rum mixta. Electuarium autem tale primum parari poterit, de quo *modo curan-*
 mane & vesperi & post cibum sumptum buccellam quantitate nucis *du.*
 castanea comedat.

R. Conferuæ rosarum antiquæ ʒj.
 Diaboliani ʒij.
 Corallij rubei & preparati ʒj.
 Margarit. preparat. ʒj.
 Seminis cumini in aceto per diem infusi ʒj.ʒ.
 Mentha sicca ʒiiij.
 Olibani ʒij.
 Mastiches,
 Nucis cupressi,
 Radicis bistortæ, ana ʒss.
 Spicæ Indicæ ʒj.

Terenda terantur, omnia cum syrupo de granatis q.ʒ. subacta fiant
 electuarium deauratum.

Pilulis sequentibus etiam vtendum erit quinq; ex illis mane, vel
 tribus ante cenam horis drachmæ pondere sumptis.

R. Thuris,
 Mastiches,
 Mumie,
 Aluminis,
 Cornu cerui vsti & loti,
 Nucuum cupressi,
 Coaguli leporis vel hædi, ana ʒj.
 Gummi Arabici ʒj.

Misce, & cum succo cardui Mariæ fiat massa pilularum.

Laudantur hic & pilulæ de bdellio cum succo porri preparatæ.

Emplastrū hoc, vel solida, vel liquida forma unguenti modo pa-

Ꝛ 2 raturum,

L I B E R

ratum, multam ante & retro perungendo mulierem vim habebit.

R. Olei mastiches ꝓ ij.
 Myrtini,
 Succimenthe,
 Rosarum rubearum, ana ꝓ j.
 Pulueris mastiches ꝓ ij.
 Nucum cupressi,
 Mumie
 Bistortæ,
 Olibani,
 Myrtillorum,
 Rosarum rubearum, ana ꝓ .ij.
 Gypsi vsti,
 Aluminis,
 Gallarum,
 Capitum glandium, ana ꝓ j.
 Boli Armenia,
 Terra sigillatæ, ana ꝓ .f.
 Cera albæ q. f.
 Misce, & fiat emplastrum.

Hoc vnguento vnctâ sequens cerotum ante retroq; impositum vsq;
 gestare poterit.

R. Mastiches ꝓ j. f.
 Ladani,
 Olibani, ana ꝓ .ij.
 Gallarum,
 Nucum cupressi,
 Bistortæ,
 Mumie, ana ꝓ j.
 Myrrhæ,
 Galbani,
 Terra sigillatæ, ana ꝓ ij.

Misce

Misce cum oleo mastichino & cera q. s. fiatq̄ cerotum, quod supra corium album linitum ante retroque mulieri fluxum patienti imponatur. Profunt in hoc casu thermæ, non sulphuræ, sed cupro & alumine constantes.

Quod si autem ex sola frigiditate sanguinis fluxus ortus fuerit, tum eo omnino modo procedendum ut supra in curanda sterilitate phlegmatica præscriptissimus.

C A P V T X I.

De retentionis menstruorum causis & cura.

Quia vero de nimijs mensium fluxibus eorundemq̄ cura priori capite docuimus, proximū est de retentione ipsorum aliquantulum quoque verba facere. Inde enim plurimæ & ritudines contrahuntur, si contra naturam detineantur, nec singulis lunationibus in mulieribus ætate & habitudine corporis bene dispositis tanto fluxu quanto oportebat, alleuentur. Hanc autem externis & internis de causis contingere tenendum est.

Externæ causæ sunt, aer nimis calidus, frigidus & siccus, cibi nimis calidi & styptici, quibus humores aduruntur, corpus exiccatur & concoctiones impediuntur: cibi item nimis frigidi, propter frigus nimium reliquos corporis humores congelantes, & restringendo ab exitu prohibentes. Ad has causas & hæc pertinent: vigilia nimia, ieiunium immodicum, intempestiva & subitanea quævis corporis commotio, velut ira grandis, furor subitus, mæstitia grauis, luctus ingens, sollicitudo nimia, labor magnus, morbi maiores quiuis, paroxysmi acuti, febris quartana, cephalæa, hectica, pinguedo nimia, fluxus sanguinis narium vel membri alicuius alterius, hucera & apostematæ grandia.

Internæ causæ sunt, partim ex humoris vitio, partim vero sine humoris vitio contractæ. Sine humoris vitio causæ sunt, nimia caliditas, frigiditas & siccitas. Biliofis enim propter caliditatem nimiam humores exiccantur, eoque menstrua retinentur. Melan-

Externæ causæ retentionis mēstruorum.

Internæ causæ.

Vitium quali
tatum.

eholicis autem propter nimiam frigiditatem & siccitatem idem con
tingit. Quando autem sine humoris vitio contingunt, qualitates in
causam trahere oportet, licet que certis signis obseruare ex quam
qualitate, rursumq; an ex simplici vel composita profecta sint. Si ex
frigiditate & siccitate, menses fluent paucissimi, color erit pallidus,
desiderium Veneris nullum, vrina tenuis, alba & sine debita in fun
do subsistentia. Si ex caliditate & siccitate, menstrua erunt paucula,
color eorum rubicundior. Veneris appetitus maior, vrina tenuis,
rubicunda, subsistentia in fundo eius fere nulla. Vt plurimum au
tem humoris vitio isthac retentio contingit, puta phlegmatis, chole
ræ & melancholiæ, sanguinis vero nequaquam, quia illi propter do
minantes humores reliquos in sanguine retinentur tantum.

Vitium humo
rum.

Signa autem communia quibus obseruatur humoris vitio reten
tionem hanc contractam esse, hæc sunt, dolores inquam ab vmbilico
ad pudenda vsq; maximi, & circa renes, lumbos & coxas continui,
capitis vero plurimi, nec non sudores frigidi: oculorum ægritudines
propter ipsorum cum matrice affinitatem multæ, palpebrarum tri
stis grauitas, color pallidus, mæror es multi, frequens fastidium cibi,
appetitus inertes, membrorum debilitas, & grauedo totius corporis.
Sed pro humorum qualitate hic quoq; maxima obseruantur discri
mina, vt sequenti tractatione manifestum fiet.

Si à phlegma
te veniat, quæ
signa & quæ
curæ.

Si à phlegmate causa sit, mulieres pallefcunt, oculi luescunt, super
cilia tument, frigus in fundo matricis sentitur, crassi & fætidu hu
mores interdum disfluunt, albi menses stillant, vrina pallida, la
tæa, spissa crassaq; in fundo obseruatur subsistentia. Vbi autem hæc
causa obseruata fuerit, primùm diæta ad calidum & siccum dirigen
da erit: deinde frigida isthac materia sequenti syrupo ad purgatio
nem erit emollienda & præparanda.

Syrupus.

R. Chamæpithyos,
Chamædryos,
Origani,
Rosmarini.

Pule-

Pulegij,
 Salvia,
 Sifymbrij,
 Calamenti,
 Mentastri,
 Origani,
 Thymi, ana M. j.
 Foliorum fenæ ʒ j.
 Radicum rusci,
 Asparagi,
 Apij,
 Petroselini,
 Raphani syluestris,
 Rubeæ maioris,
 Valerianæ, ana ʒ j. s.
 Granorum iuniperi ʒ iij.
 Agarici ʒ ij.
 Seminis urticæ,
 Dauci,
 Ameos, .
 Anisi,
 Maratri,
 Costi, ana ʒ s.

Miscantur & conquassentur omnia, atq; decoquantur in aqua
 fontanæ ℥ iij. ad medietatem colentur, & colaturæ addatur sac-
 chari q. s. aromatizetur cum cinamomi ʒ ij. & fiat Syrupus, cuius
 dosis sint ʒ iij.

Vel aliud digestium tale fiat:

R. Oximelitis compositi ʒ iij.
 Syrupi de artemisia ʒ ij.
 Aquarum artemisiæ, &
 Melissæ, ana ʒ iij. s.

L I B E R

Aromatizetur cum cinamomi ʒj.

Fiat potio tribus haustibus sumenda.

Potio.

Preparata ad purgationem hoc modo materia, tum sequenti potione erit expurganda.

R. Cassia bene pinguis & extracta cum decoctione chamædryos ʒj.ʒ.

Cuscuta,

Liquiritia,

Polypodij,

Passularum,

Capillorum Veneris ana M.ʒ.

Cassia extracta,

Electuarij Indi, ana ʒiij.

Syrupi de radicibus sine aceto ʒj.

Misce, & cū iusculo cicerum rubeorū fiat potus, cuius dosis sit ʒij.

Pilulæ.

Si pro potu pilulæ magis adlibuerint, his erit utendum.

R. Massarum pilularum foetidarum,

Aggregatiuarum, ana ʒʒ.

Diagridij grana iij.

Misce cum syrupo de artemisia, fiantque pilulæ, quarum vna vice IX. erunt sumendæ.

Puluis.

Vel puluis hic in iusculo cicerum vel aqua lactis sumendus, sic parabitur:

R. Turbit electi ʒ. j. vel ʒiij.

Zingiberis ʒʒ.

Salis gemmæ grana vj.

Croci grana ij.

Cinamomi grana iij.

Sacchari ʒij.

Misce, & fiat puluis.

Vel potione sequenti utendum.

R. Benedictæ laxatiuæ,

Electuarij Indi, ana ʒ ij.

Diacassia ʒ iij.

Misce cum aqua Melissa & Artemisia q. s.

Et fiat haustus.

Vel morselli purgantes tales fiant.

R. Rosarum rubearum,

Zingiberis,

Cinamomi, ana ʒ ij.

Sandali albi & rubei, ana ʒ j.

Hermodactylorum,

Esula, ana ʒ iij.

Turbit ʒ iij.

Diagridij ʒ ij.

Mastiches ʒ j.

Sacchari albi ℥ j.

Dissoluantur omnia hæc in aqua artemisia, & fiat confectio in morsellis, cuius dosis sit ʒ iij.

Vel infusione sequenti utendum.

R. Agarici ʒ ss.

Zingiberis ʒ ij.

Salis gemma ʒ ss.

Infundantur in aqua artemisia ʒ iij.

Adde oxymelitis squillitici ʒ j.

Infundantur omnia hæc horis XII. deinde colentur, exprimantur & aromatizentur cum cinamomo & saccharo q. s. fiat q̄ potus.

Expurgata iam sufficienter superflua materia, proximum est ut tale balneum cui expurgata insideat, præparetur.

R. Savina,

Calamenti,

Origani,

Melissa,

Matricaria,

Morselli.

Infusio.

Balneum.

Mentastri,
 Pulegij,
 Meliloti,
 Chamæmali, ana M. ij
 Chelidonia,
 Peucedani,
 Prassij,
 Absinthij, ana M. j.
 Foliorum lauri,
 Lauendulae,
 Mercurialis,
 Rosmarini,
 Ozimi,
 Florum sambuci, ana M. iij.
 Althææ cum radicibus M. iij.
 Artemisiæ M. vi.
 Radicum valerianæ ℞. ij.

Omnia hæc excepta artemisia conquassentur, & sacco conclusa in aqua bulliant, fiatq; balneum.

Balneo egressa lecto decumbat, & sequenti unguento infra vmbilicum & circa lumbos ungetur.

℞. Olei liliorum,
 Amygdalorum dulcium,
 Medullæ cruris vituli, ana ℥ j.
 Muscilaginis althææ,
 Fænogræci,
 Seminis lini, ana ℥ j.
 Cerae q. s.

Misce trita, & fiat unguentum.

Puluis.

Hoc facto, de sequenti puluere cochleare vnum plenum cum iusta prioris decoctionis parte sumptum, bene calidum ebibat, & deinde lecto decumbens quiescat.

℞. Cinamo

- R. *Cinamomi electi,*
Corticum cassiæ fistulæ, ana ʒss.
Cassie lignæ ʒiij.
Croci ʒjss.
Aristolochiæ rotundæ,
Asari,
Calami aromatici,
Corticum radicis capparis,
Costi,
Dictamni,
Radicis tormentillæ,
Eryngij,
Laccæ, ana ʒiij.
Chamapityos,
Chamædryos,
Foliorum lauri,
Origani,
Pulegij,
Zingiberis,
Calamenti,
Thymi,
Seminum leuistici,
Rutæ agrestis,
Dauci,
Nasturtij agrestis,
Hyssopi,
Cubebæ, ana ʒss.
Nigellæ,
Ameos,
Anisi,
Marathri,
Baccarum lauri,
Serapini,

Serapini, ana ʒʒ.

Sacchari ad pondus omnium.

Misce, & fiat puluis.

Si puluerem hunc hoc modo sumere fastidierit, confectio in morsellis, de quibus semper post balneum comedat, hoc modo fiat. R. Prædicti pulueris sine saccharo ʒj. sacchari vero albi ℥ss. Dissoluatur saccharum in decoctione priori vel aqua artemisi, q. s. & confectio in morsellis fiat.

Probantur in hac causa à phlegmate profecta omnes calidiores thermæ multo sulphure constantes, quales sunt Badenses nostræ.

Fomentum.

Quod si autem præscripto balneo uti mulier nõ potuerit, iij. M. ex prædictis speciebus collectis sumat, cum vino optimo decoquat, & fumum illarum per emborum recipiat.

Suffitus.

Si & hoc ferendo impar fuerit, tamẽ sequenti suffitu suffiatur.

R. Amomi,
Galbani, ana ʒ iij.
Assæfœtida,
Castorei,
Spodij, ana ʒj.

Misce, & fiat puluis, de quo vna vice ʒj. prunæ iniecta suffitus in matricem tantum recipiendus fiat.

Pilulæ.

Post suffitum factum his pilulis utatur, vij. vna dosi sumptis.

R. Fructus sauinæ ʒij.
Rutæ siccæ ʒj.
Seminis rutæ agrestis ʒss.
Assæfœtida,
Lachrymæ Ammoniacæ,
Rubeæ tinctorum, ana ʒj.
Myrrhæ,
Castorei, ana ʒij.
Cinamomi,
Piperis nigri, ana ʒss.

Misce-

Misceantur omnia fiantq; puluis, & aqua artemisiæ subigantur, & pilula ad modum cicerum formentur.

His omnibus peractis vtraq; saphena in vtroq; pede descendente luna aperienda erunt.

Deinceps his pessarijs vti licebit:

Pessaria.

R. Theriacæ,

Mithridatij, ana ʒ.ʒ.

Castorei,

Lachrymæ Ammoniacæ ana ʒ.ʒ.

Misce cum bombace in succo mercuriali tincto, & fac pessarium.

Vel aliter.

R. Succū rutæ,

Absinthij, ana partes æquales.

Myrrhæ,

Euphorbij,

Castorei,

Seminis fauinæ, ana ʒ.ʒ.

Misce, & fiat pessarium.

Aliud pro mulieribus natura robustioribus sic parari poterit:

R. Ellebori albi,

Pyretri, ana ʒ.iiij.

Nigellæ,

Diagridij, ana ʒ.ʒ.

Misce cum succo mercurialis, & fiat pessarium.

Aliud, maioris efficaciam tale fiat:

R. Nigellæ,

Staphisagriæ,

Centaureæ minoris, ana ʒ.ij.

Ellebori albi,

Vitri,

Salis gemmæ,

Piperis nigri,

Diagridij, ana ꝑ ij.

Aloes,

Ladani,

Galbani,

Terebinthine claræ,

Styracis calamitæ, ana ꝑ iij.

Ambre ꝑ j.

Misceantur omnia, & calido pistillo propter gummi incorporentur, & inclusa panno in mercuriali succo madefacto, fiant pessaria. Vel aliter.

R. Gentiana ꝑ ij.

Sauina,

Staphisagria,

Colocynthidis,

Nigella, ana ꝑ j s.

Incorporentur hæc omnia cum succo cucumeris asinini, id est, elaterij, vel succo mercurialis, & fiant pessaria.

Priora hæc si parum prodesse videntur, alia pessaria hoc modo paranda erunt.

R. Succu mercurialis,

Absinthij,

Matricaria,

Artemisia, ana ꝑ iij.

Myrrha,

Euphorbij,

Castorei, ana ꝑ ij.

Seminis sauina,

Nigella, ana ꝑ j s.

Ladani,

Galbani, ana ꝑ j s.

Terenda terantur, succi autem ad spissitudinem decoquantur, fiant pessaria longitudine & crassitudine vnus digiti.

Ceterum si à bile menstruorum retentio proveniat, in fundo matricis calor, siccitas, coarctatio & duricies quadam non sine doloribus & puncturis observabitur. Comitantur has notas desiderium Veneris, palpebrarum color citrinus, urina rubea, menses pauci coloris citrini semper. Ea autem causa cognita, uniuersa dieta ad frigidum & siccum declinanda erit. Deinde superflua materia sequenti decoctione ad purgationem erit præparanda.

Si à bile retentio mensium sit, quomodo curanda.

R. Foliorum senæ ʒj.
 Artemisiæ, M. ij.
 Capillorum Veneris
 Acetosæ,
 Endiuie,
 Scolopendria,
 Betonica,
 Eupatorij,
 Melissæ,
 Mercurialis, ana M. j.
 Seminum quatuor frigidorum,
 Agni casti,
 Daucis sylvestris,
 Peonia,
 Asparagi,
 Abrotoni,
 Endiuie,
 Basilici,
 Milij solis, ana ʒ f.
 Rosarum rubearum,
 Florum borraginis,
 Violarum, ana p. j.
 Radicum rhabarbari electi ʒj.
 Valeriana,
 Rusci,

Asparagi,
 Petroselini,
 Apij, ana ℥j.
 Cyperi,
 Spica, ana ℥j. s.
 Cicerum,
 Faseolorum rubeorum,
 Granorum iuniperi,
 Fœnogræci, ana ꝑ. j.

Misceantur & quassentur hæc omnia, & cum aqua fontana ℞. iij. decoquantur ad medietatem vsq; colentur, & colatura addatur sacchari q. s. & cum cinamomi ℥j. s. aromatizetur. Huius decoctionis ℥iij. quatuor continuis diebus mane vacuo adhuc ventriculo, vel vespere tribus ante cœnam horis bene calidas bibendas præbebis.

Syrupus.

Si autem decoctionem hanc horruerit, sequenti syrupo utatur:

R. Syrupi acetosa simplicis ℥j.
 Oxymelitis simplicis ℥s.

Misce cum aquarū cichoreæ & endiviæ ana ℥j. & fiat haustus vnus.

Vel aliter.

R. Syrupi de rosis persicis ℥j. de Endiviæ ℥s.

Misce cum prædictæ decoctionis vel aqua endiviæ ℥iij. & fiat haustus vnus.

Vel talia solutiua parare poteris.

R. Mannæ ℥s.
 Elect. de succo rosarum,
 Confectionis hamech,
 Diacassia, ana ℥j.
 Syrupi violarum ℥s.
 Aquarum cichoreæ &
 Endiviæ, ana ℥j.

Miscendo fiat haustus vnus.

Vel aliter.

R. Rhubarbari electi ʒij.

Spica nardi grana ʒj.

Vino optimo conſperſa, in aqua lactis horis XII. inſundito, deinde cola, & colaturæ adde

Manna,

Cafſiæ nouiter extracta ana ʒſ.

Syrupi violarum ʒj.

Aromatizetur cum cinamomo q. ſ.

& fiat potus ʒ iij.

Materia ſuperflua his ſolutius iam ſufficienter expurgata, balneum mox cui inſideat tale eſt decoquendum.

R. Althææ cum radicibus M. ʒij.

Artemiſiæ M. ʒj.

Florum ſambuci,

Foliorum ſaliciſ,

Matris violarum,

Polytrichi, ana M. ʒj.

Valeriana ꝑ. ſ.

Fœnugræci,

Seminis lini, ana ʒ iij.

Salis communis ʒ ij.

Aluminis rochæ ʒſ.

Sulphuris ʒj.

Conquaffentur, miſceantur & ſacco concludantur omnia, fiatq; coquendo balneum, cui mulier inſideat. Proſunt in hoc caſu omnes aquæ alumine & cupro temperatæ.

Balneo egreſſa ſemper circæ lumbos & infra vmbilicum hoc vnguentum.

R. Olei roſarum,

Amygdalorum dulcium,

Violarum, ana ʒj.

Medulla cruris vituli ꝑ. ʒ. ij.

Butyri sine sale,

Pinguedinis gallinae,

Muscilaginis fœnogræci,

Muscilaginis seminis lini, ana ꝑ. ʒ.

Cera q. s.

Et fiat unguentum forma liquida.

Pulvis.

Post unctionem factam de sequenti pulvere cochleare unum plenum in decoctionis adscriptæ modico potu sumat, & lecto decumbens quiescat.

R. Herbarum acetosæ,

Melissæ,

Mercurialis,

Artemisiæ,

Cicerum rubeorum,

Faseolorum rubeorum,

Fœnogræci,

Radicis imperatoriæ,

Valeriana, ana M. s.

Misce cum vino q. s. fiatq. decoctio, coletur, & colaturæ addantur sequentis pulveris ꝑ. ij. simulq. bibantur bene calida.

R. Corticum cassiæ fistulæ,

Cyperii, ana ʒ. j.

Radicis tormentillæ,

Pœonia à superiori cortice mundata,

Cinamomi, ana ʒ. ij.

Croci,

Seminis dauci sylvestris,

Granorum pœonia ana ʒ. j. s.

Seminum agni casti,

Apij,

Basilici,

Petro-

Petroselinis,
Mercurialis,
Asparagi,
Milij solis, ana ʒ.ʒ.
Capillorum Veneris,
Polytrichi,
Chamemelis,
Betonica,
Eupatorij,
Spica nardi,
Squinanthi,
Lupulorum,
Endiuie ana ʒj.
Sacchari tantundem,
Misce, & fiat puluis.

Si puluere hoc predicto modo vti non voluerit, confectio in tabulis Tabulae.
fiat, quas balneo egressa aut solas comedat, aut prescripto decocto
dissolutas sumat. Harum autem confectio talis sit. R. Prescri-
pri pulueris sine saccharo ʒj. sacchari albi ℥.ʒ. saccharum dissolu-
atur aqua rosarum, subigatur puluis, fiantq; tabulae in morsellis.

Si balneo hoc vti non placuerit, tamen fomento hoc utatur: Fomentum.

R. Abrotoni,
Aneti,
Artemisia,
Chamemeli,
Gallitrici,
Melissa.
Mercurialis,
Florum sambuci,
Rosarum rubearum, ana M.ʒ.
Fænogreci,
Seminis lini, ana ℥.ʒ.

Misce omnia, fiatq; decoctio cum vino q. s. qua foueatur mulier.

Suffitus.

Vel sequentem hunc suffitum per embotum recipiat.

R. Seminis agni casti ʒj.

Aneti M. j.

Carui,

Costi, ana ʒj.

Misce, & fiat decoctio cum vino q. s.

Omnibus his per actis post diem quintum aut sextum vena malleoli vel saphena vtriusq; pedis aperiendæ sunt, vel vno die tantum vna, altero verò etiam altera. Proderit & in balneo sudare, nec non circa coxas ventosis cutem scarificare.

Pessaria.

Deinde & pessarijs his vti licebit:

R. Boracis,

Amomi,

Myrrhæ,

Arisfolocia rotunda,

Calami aromatici,

Caryophyllorum,

Maiorana ana ʒj. s.

Diagridij grana x.

Misce cum succis artemisiae, absynthij & mentastri q. s. fiatq; nasale quo vtendum erit continuè.

Vel aliter.

R. Tryphera magna sine opio ʒs.

Myrrhæ,

Calamenti montani, ana ʒ. ij.

Rutæ recentis ʒ. iij.

Sauinae,

Radicum abrotoni, ana ʒ. iij.

Ladani,

Galbani,

Serapini,

Aſſe fetida ana ʒ.ʒ.ʒ.

Radicum rubea maioris,

Cyperiana ʒ.ʒ.

Miſce, & fiat puluis, ſed cū felle tauri & oleo liliorū. fiat peſſarium.

Vel ſequenti peſſario erit utendum:

R. Succimercurialis,

Absinthij,

Maiorana,

Artemiſia,

Gallitrici,

Mentaſtri, ana ʒ.ʒ.

*His ſuccis præſcriptos pulueres miſce, & peſſarium debita quanti-
tate confice.*

*Quando autem ex melancholia menſtruum retentio prouene-
rit, dolores & ſonitus in fundo matricis obſeruantur, propter ven-
toſitates ſimul mixtas & concluſas. Vrina tenuis, liuida & remiſſa
erit: pannus eo fluxu tinctus colore lurido comparebit. Hac autem
cauſa cognita, ante omnia diæta ad calidum & humidum eſt decli-
nanda. Deinde ſuperans materia ſequenti decoctione vel digeſtiuo
emollienda & ad purgationem erit præparanda.*

*Quando ex me-
lancholia fue-
rit, quomodo
curanda.*

R. Foliorum ſenæ ʒ.ʒ.

Herbarum calamenti,

Origanij,

Artemiſiæ,

Stæchados,

Scolopendriæ,

Eupatorij, ana M.ʒ.

Florum horraginis,

Bugloſſi,

Violarum,

Capillorum Veneris,

Chamadryos, ana ꝑ.ʒ.

L I B E R

Radicum apij,
 Asparagi,
 Fœniculi,
 Corticum rad. capparum, ana ʒij.
 Liquiritiæ,
 Passularum, ana ʒʒ.
 Rhabarbari electi,
 Agarici, ana ʒj.

Misce cum aqua fontana, & decoquatur vsq̄ ad medietatem: cola
 deinde, & colaturæ adde sacchari albi q. s. & aromatizetur cum ci-
 namomi ʒj. Ex decocto hoc toties in su mæ p ræendum, donec ma-
 teria satis emollita videatur esse.

Vel aliud digestivum parabis hoc modo:

R. Oxymelitis simplicis ʒj.
 Syrupi de radicibus ʒj.
 Aquarum asparagi &
 Sambuci ana ʒj.
 Aromatizetur cum cinamomo q. s. & fiat haustus
 vnus.

Materia autem satis emollita sequenti portione erit expurganda.

R. Capillorum Veneris,
 Florum borraginis,
 Bugloss,
 Violarum,
 Lupulorum,
 Stachados,
 Chamædryos ana M. s.
 Polypodij ʒiij.
 Liquiritiæ,
 Passularum, ana ʒʒ.

Misceantur & conquassentur omnia, fiatq̄ decoctio cum aqua fon-
 tana q. s. ad medietatem vsq̄: cola deinde, & colaturæ adde,

Syrn-

Syrupi de epithymo,
 Violarum,
 Cassiæ nouiter extractæ,
 Manna, ana ʒij.
 Electuarij hamech,
 Diaphaniconis, ana ʒj.ʒ.

Misce, & fiat minoratiuum.

Vel si placet hoc modo fiat:

R. Myrobalanorum Indorum ʒʒ.
 Citrinorum ʒij.

Infundantur in aqua lactis per horas XI. deinde exprimantur,
 & colatura addantur,

Cassiæ extractæ,
 Manna, ana ʒʒ.
 Pulueris epithymi ʒij.
 Zingiberis grana ʒj.
 Sacchari q. s.

Misce, & fiat potus.

In hoc casu & pilulæ Indæ probantur maxime.

Expurgata autem sufficienter abundante materia, balnea quoque, fomenta suffrutus, vnguenta, pulueres, pessaria instrui poterunt eo modo vti de phlegmate & cholera modo diximus, sed non sine peritorum medicorum consilio. Iam enim de retetione menstruorum certa de causa plura dicendi finem facimus.

Hæc sunt, Lector humanissime, quæ pro instituta breuitate, de seminis & humanæ genituræ origine, natura, conceptu, alteratione, incremento & perfectione: nec non de matricis habitu, dispositione, natura, partibus, partuumque naturalium & non naturalium diuersis formis, infantibus viuus & mortuis & secundis quoque impellendis & extrahendis: rursumque, de falsis conceptibus vterique tumoribus primarijs, veluti mola, tympanitide & hydrope, cum multa illorum curandorum doctrina, simulque, de genituræ defectibus, infantibus imper-

imperfectis & monstrosis partibus, conceptusque dignoscendi & agnoscendi rationibus: sterilitatis item, conceptum generationemq; impediens, diuersissimis ex causis orta signa & curas, cum varijs sterilitatis corrigendæ & fœcunditatis adiuuandæ præceptis, vnâ cum potissimis matricis ægri tudinibus, suffocatione, præcipitatione, nimio mensium fluxu eorundemq; retentione, quæ & ipsa conceptum prohibent, generandiq; virtutem impediunt, simul adhibitis earum curis varijs ac diuersis, dare volumus: quæ si grata tibi fore videbimus, aliquando & de puerperarum infantiumq; recens natorum varijs ægri tudinibus curandis, quæ hinc inde à multis vtiliter prodita sunt colligemus, & volente Domino publicæ vtilitatis gratia in lucem dabimus.

FINIS.

ERRATA.

Pag.	fac.	lin.
17	2	1
ibid.	2	16
21	1	18
22	1	7
ibid.	1	17
ibid.	2	78 & s
23	2	24
24	2	6

pro } reponatur }

FRANCOFVRTI AD MOENVM, APVD GEORGIVM CORVINVM, IMPENSIS SIGISFMVNDI FEYERABENDIJ.

M. D. LXXX.